

Latvijas Investīciju un attīstības aģentūras pētījums

PAR ADMINISTRATĪVO PROCEDŪRU IETEKMI UZ UZŅĒMĒJDARBĪBAS VIDI LATVIJĀ

PĒTĪJUMA ANALĪZE UN REKOMENDĀCIJAS

2005. gada septembris – 2005. gada decembris

RĪGA, 2006

SATURA RĀDĪTĀJS

LPP.

KOPSAVILKUMS: LABĀKA REGULĀCIJA = BAGĀTĀKA VALSTS	3
1. NODAĻA: UZŅĒMĒJDARBĪBAS KAVĒKĻI LATVIJĀ, 2001. - 2005. GADS	8
2. NODAĻA: LATVIJAS IESTĀŠANĀS EIROPAS SAVIENĪBĀ (ES) IETEKME UZ UZŅĒMĒJDARBĪBU	12
3. NODAĻA: UZŅĒMUMU REĢISTRĒŠANA KOMERCREĢISTRĀ	14
4. NODAĻA: UZŅĒMUMU REĢISTRĒŠANA PAR PVN MAKSĀTĀJU	16
5. NODAĻA: NODOKĻU UN MUITAS ADMINISTRĒŠANA	17
6. NODAĻA: VALSTS ATBALSTS	22
7. NODAĻA: NEKUSTAMĀIS ĪPAŠUMS UN BŪVNICĪBA	26
8. NODAĻA: LICENCES UN ATĻAUJAS	30
9. NODAĻA: INSPEKCIJAS	33
10. NODAĻA: DARBA TIESISKĀS ATTIECĪBAS	39
11. NODAĻA: ELEKTRONISKĀS PĀRVALDES PAKALPOJUMU IEVIEŠANA	42
12. NODAĻA: ADMINISTRATĪVĀS TIESAS	43
13. NODAĻA: UZŅĒMĒJU IESAISTĪŠANĀS TIESĪBU JAUNRADES IETEKMES IZVĒRTĒŠANĀ	45
14. NODAĻA: UZŅĒMĒJU INTEREŠU PĀRSTĀVĪBA	46
SVARĪGĀKĀS PROBLĒMAS UN REFORMU REKOMENDĀCIJAS	47
UZŅĒMĒJU APTAUJAS TEHNISKĀ INFORMĀCIJA	53

PĒTĪJUMA VEIKŠANĀ, KAS SASTĀV NO TRIM GALVENAJIEM ELEMENTIEM – UZŅĒMĒJU APTAUJAS, VALSTS UN PAŠVALDĪBU INSTITŪCIJU IETEKMES UZ UZŅĒMĒJDARBĪBAS VIDĒI PAŠNOVĒRTĒJUMA UN POLITIKAS REKOMENDĀCIJU ZIŅOJUMA - PIEDALĪJĀS LATVIJAS INVESTĪCIJU UN ATTĪSTĪBAS AĢENTŪRA, EKONOMIKAS MINISTRIJA, PASAULES BANKAS ĀRVALSTU INVESTĪCIJU KONSULTATĪVAIS DIENESTS, KĀ ARĪ TIRGUS UN SABIEDRISKĀS DOMAS PĒTĪJUMU CENTRS SKDS. AR KONSULTĀCIJĀM PIEDALĪJĀS ELĪNA EGLE (LDDK), KĀRLIS CAUNĒTIS (ĀIPL), GUNTA KAULIŅA (KPMG) UN AIVARS TAURIŅŠ (LMBA), KĀ ARĪ EKSPERTU PANEĻA LOCEKĻI RAITA KARNĪTE (LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS EKONOMIKAS INSTITŪTS), JĀNIS LEJA (LATVIJAS TIRDZNIECĪBAS UN RŪPNIECĪBAS KAMERA), ULDIS OSIS (EKONOMISTU APVIENĪBA 2010), ARTŪRS KODOLIŅŠ (NODOKĻU MAKSĀTĀJU TIESĪBU INTEREŠU PĀRSTĀVNICĪBAS FONDS), VILNIS RANTIŅŠ (MAŠINBŪVES UN METĀLAPSTRĀDES RŪPNIECĪBAS UZŅĒMUMU ASOCIĀCIJA), SILVIJA GREŠTE (MAZO UN VIDĒJO UZŅĒMUMU UN AMATNIECĪBAS PADOME), DAINIS LOCĀNS (LATVIJAS BIZNESĀ KONSULTANTU ASOCIĀCIJA), IRĪNA SAKSAGANSKA (LATVIJAS ZVĒRINĀTU REVIDENTU ASOCIĀCIJA), KALVIS VĪTOLIŅŠ (LOĢISTIKAS UN MUITAS BROKERU ASOCIĀCIJA), AGNESE LEŠINSKA (PROVIDUS), KARĪNA JONAVA (PROVIDUS).

KOPSAVILKUMS: LABĀKA REGULĀCIJA = BAGĀTĀKA VALSTS

1. Kā parāda Pasaules Bankas salīdzinošais pētījums *Doing Business in 2006*, valstu konkurētspēju un iespējas radīt jaunas darba vietas lielā mērā nosaka regulējošās politikas samērīgums, valsts un pašvaldību institūciju savstarpējā koordinācija un administratīvo procedūru efektivitāte. Jo samērīgāka uzņēmējdarbības regulācija – zemākas izmaksas, vienkāršākas procedūras, vieglāka pieeja informācijai, saprotamākas oficiālās prasības, zemākas barjeras ieejai un izejai no tirgus – jo valsts konkurētspējīgāka uz savu konkurentu fona un spējīgāka nodrošināt labklājību saviem iedzīvotājiem.

2. Latvija kā relatīvi neliels tirgus ir cieši iesaistīta globālajās kapitāla, darbaspēka, preču un pakalpojumu plūsmās, it īpaši – pēc valsts iestāšanās Eiropas Savienībā (ES) 2004. gada 1. maijā. Tāpēc valdībai īpaši jārespektē regulējošās politikas loma tautsaimniecības konkurētspējas veicināšanā un nodrošināšanā. Tā kā Latvija konkurē ar pārējām Baltijas, Skandināvijas, Austrumu un Centrālās Eiropas valstīm, Krievijas reģioniem un citām "pārejas ekonomikas" valstīm par ārvalstu investīciju piesaisti un starptautisko uzņēmumu ražotņu izvietojumu, tad svarīgi, kā Latvijas uzņēmējdarbības vide, kuras veidojošās administratīvās procedūras detalizēti analizētas šajā ziņojumā un kuru uzlabošana ir atkarīga no valsts politikas prioritātēm un reformu stratēģijas, izskatās starptautiskajos salīdzinošajos reitingos un indikatoros, piemēram, Pasaules Bankas *Doing Business* indeksā vai Pasaules Ekonomikas foruma *Izaugsmes konkurētspējas indeksā*.

3. Uzņēmējdarbības vides konkurences spējas paaugstināšanai ir jābūt apzinātam, nepārtrauktam, pakāpeniskam un secīgam, nevis stihiskam, kampaņveidīgam un *ad hoc* procesam. Uzņēmējdarbības vides konkurētspējas uzlabošana ietver (1) iepriekšējo reformu precīzu izvērtēšanu, (2) jaunu problēmu sfēru identifikāciju, (3) iestāžu prioritāšu precīzāku noteikšanu, (4) reformu pasākumu izstrādi valdības un atsevišķu valsts un pašvaldību institūciju līmenī un (5) adekvātu cilvēku un finanšu resursu plānošanu.

4. Kopš 1998. gada Latvijas Republikas Ekonomikas ministrija un Latvijas Attīstības aģentūra (šobrīd – Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra [LIAA]) valdības uzdevumā un sadarbībā ar Pasaules Bankas Ārvalstu investīciju konsultatīvo dienestu (PB/FIAS) veikusi vairākus savstarpēji salīdzināmus pētījumus par administratīvo procedūru ietekmi uz uzņēmējdarbības vidi. Īstenojot šo pētījumu un sekojošā dialoga ar uzņēmējiem rezultātā formulētās reformu rekomendācijas dažādās jomās, piemēram, uzņēmumu reģistrēšanā, muitā un robežšķērsošanā, nekustamā īpašuma reģistrēšanā un īpašumtiesību pārejā, inspekciju darba koordinācijā u. c. jomās, konsekventi uzlabota Latvijas uzņēmējdarbības vide, ko apliecina gan Latvijas uzņēmēju, gan starptautisko organizāciju, piemēram, Pasaules Bankas un Eiropas Komisijas Uzņēmējdarbības ģenerāldirektorāta, pozitīvais novērtējums.

5. Laika posmā **no 2005. gada jūnija līdz decembrim** pēc LR Ekonomikas ministrijas (EM) un LIAA pasūtījuma **tika veikts trešais salīdzināmais pētījums** (pirmais – 2001., otrais – 2003.) par administratīvo procedūru ietekmi uz uzņēmējdarbības vidi, kas sastāvēja no sekojošiem elementiem:

- Visas Latvijas uzņēmēju ģenerālo kopumu pārstāvošas **socioloģiskās aptaujas** (N=701) ar anketu, kuras izstrādē un pilnveidošanā piedalījās PB/FIAS un LIAA speciālisti, neatkarīgs uzņēmēju apvienību pārstāvju un uzņēmējdarbības ekspertu panelis, kā arī pētniecības centru un korupcijas uzraudzības iestādes pārstāvji.
- **Valsts un pašvaldību iestāžu (30) pašnovērtējuma ar standarta anketām (50)**, kuras tika izstrādātas pēc 2001. gadā veiktā pašnovērtējuma anketu formāta un kuras aizpildīja paši valsts un pašvaldību institūciju darbinieki.
- **Padziļinātām intervijām (10)** ar dažādu jomu – nodokļu, muitas, nekustamā īpašuma, būvniecības – uzņēmēju apvienību pārstāvjiem, konsultantiem un sociālo partneru organizāciju (Latvijas Darba devēju konfederācijas, Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības) vadītājiem;
- **Uzņēmēju apvienību** (Tautsaimniecības padomes, Mazo un vidējo uzņēmēju un amatnieku sadarbības padomes, LDDK, Ārvalstu investoru padomes Latvijā, Latvijas muitas brokeru asociācijas, u. c.) svarīgāko problēmu jautājumu apkopojuma un analīzes;
- Atsevišķu valsts un pašvaldību administratīvo procedūru analīzes.

6. Pētījumā aptverti sekojoši temati: (1) pārskats par uzņēmējdarbības kavēkļiem Latvijā 2001. – 2005. gadā; (2) Latvijas iestāšanās ES ietekme uz uzņēmējdarbību; (3) uzņēmumu reģistrēšana Komercreģistrā; (4) uzņēmumu reģistrēšana par pievienotās vērtības nodokļa (PVN) maksātāju Valsts ieņēmumu dienestā (VID); (5) nodokļu un muitas administrēšana; (6) valsts atbalsts; (7) nekustamais īpašums un būvniecība; (8) licences un atļaujas; (9) inspekcijas; (10) darba tiesiskās attiecības; (11) elektroniskās pārvaldes pakalpojumu ieviešana; (12) administratīvās tiesas; (13) uzņēmēju iesaistīšanās tiesību jaunrades ietekmes izvērtēšanā un (14) uzņēmēju interešu pārstāvība. Pētījuma beigās pievienots nopietnāko uzņēmējdarbības vides problēmu un iespējamo reformu pasākumu apkopojums.

7. **Kopumā, salīdzinot ar 2001. un 2003. gadu, uzņēmējdarbības vide Latvijā uzlabojusies.** 2005. gadā gandrīz visi valsts un pašvaldību regulējošās politikas elementi un uzņēmējdarbību kavējošie faktori rada problēmas mazākai uzņēmēju daļai nekā 2001. vai 2003. gadā. Vērā ņemams izņēmums ir inflācija, kura 2005. gadā ir bijusi kavējošs faktors daudz lielākai daļai uzņēmēju nekā 2003. gadā.

8. Pēc Latvijas iestāšanās ES vairākās jomās gan uzņēmējiem, gan valsts un pašvaldību institūcijām vēl jāpielāgojas darbam jaunajos konkurences un tiesiskajos apstākļos. Lai gan ES četras pamata brīvības un ārējās tirdzniecības aizsardzības pasākumu sistēma vidējā termiņā uzņēmējiem var radīt nozīmīgas priekšrocības, šobrīd lielākā Latvijas uzņēmēju daļa norāda, ka līdz ar Latvijas iestāšanos ES uzņēmējdarbības vides apstākļi vai nu nav būtiski mainījušies (42%), vai arī veikt uzņēmējdarbību ir kļuvis grūtāk (37%).

9. Pēc uzņēmēju domām, pēc Latvijas iestāšanās ES strauji palielinājies laiks, kas uzņēmumu darbiniekiem jāpavada, risinot ar valsts un pašvaldību regulējošām prasībām un administratīvajām procedūrām saistītos jautājumus. Ja 2001. gadā Latvijas uzņēmumu vadošie darbinieki kopumā vidēji pavadīja 14% sava laika, risinot dažādus ar administratīvām prasībām saistītus jautājumus, bet 2003. gadā - 13%, tad 2005. gadā šim nolūkam vidēji tika patērēts 26% laika (būvniecības sektorā - līdz pat 35%).

10. Kopš 2001. gada Uzņēmumu reģistrs bijis viens no reformu līderiem starp citām Latvijas valsts un pašvaldību institūcijām. Uzņēmumu reģistrs veicis uzlabojumus ar mērķi atvieglot administratīvo slogu uzņēmējiem, samazinot uzņēmumu reģistrēšanai nepieciešamās izmaksas, laiku, procedūru soļus, īstenojot Komerclikuma reformu, kā arī elektronizējot un vienkāršojot uzņēmumu uzskaiti un dokumentu apriti. Konsekvento reformu rezultātā **Uzņēmumu reģistrs saņēmis augstu uzņēmēju novērtējumu.**

11. Toties VID veiktās administratīvās procedūras, kā parāda starptautiskie salīdzinājumi un Latvijas uzņēmēji, rada nopietnus šķēršļus uzņēmējdarbības uzsākšanai un veikšanai, pagarinot uzņēmumu reģistrācijas laiku un samazinot Latvijas uzņēmējdarbības vides konkurences spēju. Piemēram, kalendāro dienu skaits, kas nepieciešams uzņēmuma reģistrēšanai par PVN maksātāju VID, kopš 2001. gada līdz 2005. gadam uzņēmēju skatījumā ir pieaudzis par 4 dienām. Pēdējo 12 mēnešu laikā VID vienā vai otrā veidā pārbaudījis 53% aktīvi strādājošo uzņēmumu. Lai gan pēdējo divu gadu laikā par 5% ir *samazinājies* to uzņēmumu īpatsvars, kurus VID pārbaudījis, tomēr rādītājs vēl aizvien ir augstāks nekā 2001. gadā. 23% uzņēmēju - vairāk nekā jebkurā citā kontrolējošā institūcijā - norāda, ka saistībā ar VID pārbaudēm pēdējā gada laikā maksājuši sodus. Uzņēmēji atzīst, ka pēdējo divu gadu laikā pasliktinājusies VID sniegto pakalpojumu kvalitāte. **VID tuvākajā nākotnē jāveic visaptverošs pašnovērtējums ar mērķi uzlabot sniegtos pakalpojumus un kļūt par uzņēmēju servisa iestādi.**

12. Sabalansēta naudas masas pārdale caur nodokļu sistēmu un efektīva nodokļu un muitas administrēšana ir svarīgākie priekšnoteikumi, lai valsts spētu finansēt plašu sabiedrisko vajadzību spektru, bet uzņēmēji vienlaikus būtu motivēti godprātīgi kārtot savas likumiskās saistības ar valsti, investējot uzņēmējdarbības attīstībā, modernu tehnoloģiju ieviešanā un jaunu darba vietu radīšanā. Lai gan salīdzinošie pētījumi atzinīgi novērtē Latvijas kopējo uzņēmumu nodokļu slogu konkurētspējas aspektā, **nodokļu un muitas administrēšanā nepieciešamas konsekventas un pastāvīgas reformas ar mērķi šīs sistēmas padarīt konkurētspējīgākas un nodokļu maksātājiem draudzīgākas.**

13. Valsts atbalsts var būt nozīmīgs uzņēmējdarbības stimuls gadījumos, kad tirgū veidojās pieprasījuma un piedāvājuma asimetrija. Latvijas iestāšanās ES pavērusi iespējas izmantot ES reģionālās politikas instrumentus un finanšu resursus kā līdzfinansējumu valsts atbalsta sniegšanai privātajai uzņēmējdarbībai. Tomēr uzņēmēju aptauja apliecina, ka **lielākā daļa Latvijas uzņēmēju ir skeptiski noskaņoti par valsts atbalstu uzņēmējdarbības attīstīšanā**. Tā kā galvenais iemesls, kāpēc daudzi Latvijas uzņēmumi vēl nav izmantojuši kādu no valsts atbalsta programmām ir uzņēmēju **neticība, ka varētu kaut ko dabūt (31%)**, tad nepieciešams īstenot pasākumu kompleksu valsts atbalsta mārketingam un izskaidrošanai sadarbībā ar uzņēmēju apvienībām un sociālajiem partneriem.

14. Nekustamā īpašuma un būvniecības nozarēm Latvijā ir liels attīstības potenciāls, tomēr pastāv vairāki nozīmīgi **bremzējošie faktori**, piemēram, **pilsētu un citu apdzīvoto vietu teritoriju plānojumu un zonējumu trūkums**, kas paaugstina uzņēmēju riskus un izmaksas; nepietiekami attīstīti sabiedrisko pakalpojumu tīkli – elektrība, gāze, ūdensvadi, notekūdeņu sistēmas, ceļi, dzelzceļi un lidlauki - **ārpus Rīgas un pieprasījuma un piedāvājuma asimetrija būvniecības darba tirgū**, kā rezultātā kavējas būvniecības projektu grafiki, rodas dīkstāves, un investori var novirzīt investīcijas uz būvprojektiem citās valstīs. Piedevām, pēc uzņēmēju atbildēm **7%** no tiem ir devuši dāvanas vai kukuļus, lai saņemtu tehniskos noteikumus būvniecībai. Šāds rezultāts pierāda, ka būvniecības sektorā joprojām saglabājas augsts "ēnu ekonomikas" īpatsvars un korupcijas risks.

15. Pēdējo divu gadu laikā ir samazinājies gan to uzņēmumu īpatsvars, kuru darbībai ir nepieciešamas valsts izdotās licences vai atļaujas, gan to, kuriem – pašvaldību. Šie rezultāti parāda, ka **Latvija pāriet no licencēšanas un atļauju izsniegšanas uz citām, mazāk aizliedzošām un uzņēmējiem draudzīgām regulējošās politikas metodēm**. Tomēr daudzi uzņēmēji kritiski novērtē atsevišķu licenču un atļauju izsniegšanu, piemēram, mūzikas atskaņošanas atļaujas saņemšanu.

16. Precīza un skaidra normatīvā bāze, kā arī laba informācijas pieejamība par licenču un atļauju izsniegšanu uzlabo uzņēmēju pakļaušanos regulējošo institūciju prasībām, tāpēc valstij būtu noderīgi **uzturēt pilnīgu licenču un atļauju sarakstu ar visiem nosacījumiem, iesniedzamajiem dokumentiem, atbilstības kritērijiem, kā arī procedūru juridisko pamatu, kā arī regulāri atjaunot informāciju par dažādām licencēm un atļaujām**, kuras jāsaņem uzņēmējiem, Ekonomikas Ministrijas vai LIAA informācijas portālā.

17. Inspekcijas uzrauga valsts un pašvaldību tiesību aktos noteikto regulējošo prasību ievērošanu, analizējot riskus, izglītojot uzņēmējus un plašāku sabiedrību, veicot pārbaudes uz vietas, kā arī nepieciešamības gadījumos piemērojot sankcijas. Tā kā kontrolējošās funkcijas veic ne tikai inspekcijas šaurā izpratnē, bet arī citas valsts un pašvaldību kontroles institūcijas, tad šajā pētījumā vienkopus aplūkoti gan Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests (VUGD), Valsts Sanitārā inspekcija (VSI), Valsts Darba inspekcija (VDI), Pārtikas un veterinārais dienests Sanitārā robežinspekcija (PVD SRI), Valsts Vides dienests (VVD), Valsts Valodas inspekcija (VVI), Valsts būvinspekcija, pašvaldību būvinspekcijas, gan arī Valsts ieņēmumu dienests (VID), pašvaldību policija un Patērētāju tiesību aizsardzības centrs.

18. **Pašvaldību policijas** uzņēmēju pārbaūžu samazināšana bija viena no būtiskākajiem 2001. gada uzņēmējdarbības vides pētījuma rekomendācijām. Uzņēmēju 2005. gada aptaujas dati parāda, ka **pašvaldību policijas reformas nesušas jūtamus rezultātus**. Pēdējā gada laikā sodus saistībā ar pašvaldību policijas veiktajām pārbaudēm maksājuši tikai 19% uzņēmumi, kas ir vislielākais uzlabojums starp visām kontrolējošām institūcijām. Pēdējo 2 gadu laikā pašvaldību policijai sodus maksājušo uzņēmumu īpatsvars ir samazinājies par 7%, bet pēdējo 4 gadu laikā - pat par 24%.

19. Pasaules Bankas pētījums *Doing Business* norāda, ka Latvijā salīdzinājumā ar citām pētījumā aplūkotajām valstīm pastāv neelastīga darba tiesisko attiecību regulācija, īpaši **pieņemot darbiniekus un atbrīvojot tos no darba**. Vienlaikus 2005. gada novembrī publicētajā SKDS veiktā sabiedriskās domas aptauja atklāja pārsteidzoši bezatbildīgu Latvijas iedzīvotāju attieksmi pret darba tiesisko attiecību sakārtošanu. Atbilstoši pētījuma datiem **16%** darba devēju un **22%** iedzīvotāju atzina, ka **darba līgums ir tikai formalitāte, turklāt 31% iedzīvotāju norādīja, ka ir gatavi strādāt nenoslēdzot darba līgumu**.

Ņemot vērā, ka daudzi uzņēmēji un strādājošie nav sasnieguši tādu apzinīguma līmeni, lai korekti sakārtotu darba tiesiskās attiecības, darba ņēmēju tiesību tālāka nostiprināšana un paplašināšana Latvijas darba likumdošanā nav perspektīva.

20. **Lielai daļai Latvijas uzņēmēju kadru atlasē kandidātu dzimumam ir nozīme.** Pētījums liecina, ka izvēloties sekretāri/u 2/3 uzņēmēju dotu priekšroku sievietei un tikai 27% dzimums nespēlētu lomu. Izvēloties tehnisko personālu 57% dotu priekšroku vīrietim un tikai 32% dzimums nebūtu nozīmīgs. Izvēloties vadības līmeņa darbiniekus dzimums būtu vienaldzīgs 60% uzņēmēju, savukārt 21% dotu priekšroku vīriešiem, bet tikai 9% - sievietēm. Izvēloties speciālistus/ ierindas darbiniekus dzimums būtu vienaldzīgs 63% uzņēmēju, savukārt 18% dotu priekšroku vīriešiem, bet 9% - sievietēm. Savukārt izvēloties palīgpersonālu dzimums būtu vienaldzīgs 57% uzņēmēju, 33% dotu priekšroku sievietēm, bet 3% vīriešiem.

21. Lai gan Administratīvo tiesu izveidošanai vajadzēja paātrināt tiesas procesu, kopumā **Latvijas uzņēmēji biežāk ir neapmierināti (58%) nekā apmierināti (23%) ar administratīvo tiesu procesa ātrumu.** Tāpēc nepieciešams turpināt palielināt un izglītēt administratīvo tiesnešu skaitu un valsts pārvaldes iestādēm nepieciešams rūpīgāk izvērtēt zaudētu lietu pārsūdzēšanu augstākā instancē, īpaši - ja līdzīgās lietās tiek pieņemti lēmumi atcelt administratīvos aktus, lai lieki nenoslogotu administratīvo tiesu laiku un netērētu iestāžu resursus.

22. No visiem Latvijas uzņēmējiem **tikai 47% internetu izmanto informācijas iegūšanai no valsts un pašvaldību iestādēm** (22% tas ir galvenais šāda veida informācijas iegūšanas veids), 31% internetu izmanto valsts un pašvaldību veidlapu lejupielādei (tikai 15% tas ir galvenais šāda veida veidlapu iegūšanas veids), 22% izmanto e-pastu saziņai ar valsts un pašvaldības iestādēm par likumu/ noteikumu skaidrojumiem vai administratīvo procedūru veikšanai (tikai 5% tas ir galvenais šāda veida informācijas iegūšanas veids). Kopumā internetu elektroniskai dokumentu iesniegšanai dažādām valsts iestādēm (VID, muita, CSP, utml.) izmanto tikai 12% no visiem Latvijas uzņēmējiem. Savukārt iespēju elektroniski iesniegt atskaites Centrālajai Statistikas pārvaldei ir izmantojuši tikai 8%, bet iespēju elektroniski iesniegt nodokļu deklarācijas VID - tikai 5% uzņēmēju.

23. Tā kā uzņēmēji ir vieni no nozīmīgākajiem tiesību aktu "izmantotajiem" un vistiešākā mērā savā ikdienas darbā saskaras ar likumdošanas kontrolējošo ietekmi, **nepieciešams maksimāli iesaistīt uzņēmējus tiesību aktu izstrādes un to ietekmes izvērtēšanas fāzē,** lai uzlabotu uzņēmējdarbības tiesiskā regulējuma kvalitāti un samērīgumu. Latvijā ir izveidota laba anotāciju sistēma, kuras ietvaros uzņēmējiem ir iespēja izteikt komentārus par politikas dokumentu un tiesību aktu projektiem agrīnā fāzē, tomēr uzņēmēji un to apvienības ir samērā kūtri izmantot šo iespēju. Visu ietekmēto pušu iesaistīšana tiesību jaunradē ir arī Eiropas Komisijas "Labākas likumdošanas" iniciatīvas viens no principiem.

24. Minot iemeslus, kādēļ uzņēmēji nedarbojas nevienā nozares vai uzņēmēju apvienībā, visbiežāk pausts viedoklis, ka šādai darbībai uzņēmēji *neredz jēgu* (37%), *trūkst sīkākas informācijas* (22%) vai *nav laika* (20%). 7% aptaujāto norādījuši, ka *negrib* darboties šajās apvienībās, bet 12% minējuši citus iemeslus, starp kuriem visbiežāk pausts viedoklis par *dārgo dalības maksu* šādās apvienībās. Valstij nepieciešams popularizēt uzņēmēju apvienību kā tiesību aktu izstrādes partneru darbu un palīdzēt kāpināt uzņēmēju apvienību kapacitāti. Vienlaikus nepieciešams **uzlabot Latvijas uzņēmēju un valsts un pašvaldību dialogu. Viens no modeļiem varētu būt reizi gadā rīkojot Latvijas uzņēmēju forumu, kurā valdība augstākajā līmenī tiktos ar Latvijas uzņēmēju organizācijām un uzklašītu to priekšlikumus uzņēmējdarbības vides uzlabošanai un tiesību aktu pilnveidošanai.**

25. Pētījuma rezultāti un secinājumi, kas izriet no to analīzes, ir noderīgi gan valsts un pašvaldību institūciju izvērtēšanas procesā, gan konkrētu reformu pasākumu izstrādē, gan Latvijas salīdzinošo starptautisko priekšrocību un trūkumu identifikācijā. **Diskusijām, kuras izriet no pētījuma secinājumiem un politikas rekomendāciju un analīzes ziņojuma, jānosaka, kurām reformām piešķirama vislielākā prioritāte no privātā sektora viedokļa; kuras no valdības viedokļa ir iespējams īstenot, un konkrēti ieteikumi to īstenošanai, ieskaitot pienākumus, termiņus un**

rādītājus, kurus iespējams kontrolēt. To visu var iekļaut jau pastāvošā politikas reformu instrumentā – *Pasākumu plānā uzņēmējdarbības vides uzlabošanai.*

26. Tā kā Latvija ir pirmā no bijušajām PB/FIAS klientu valstīm, kas šādu plašu un aptverošu uzņēmējdarbības vides apsekojumu atkārtu jau trešo reizi pēc kārtas kopš 2001. gada - ik pēc diviem gadiem. Gan Latvijas pētījuma metodoloģija, gan tā rezultāti, gan valdības un privātā sektora sekmīgā dialoga pieredze dod Latvijai īpašas priekšrocības, sniedzot attīstības palīdzību „pārejas ekonomikas” valstīm, it īpaši - Ukrainai, Moldovai, Baltkrievijai, Gruzijai, Krievijai u. c. valstīm.

27. Ņemot vērā tagadējas Eiropas Komisijas uzsvāru uz "labākas likumdošanas" izveidi kā atjaunotās Lisabonas konkurētspējas stratēģijas stūrakmeni, Latvijai būtu padziļināti jāizvērtē uzņēmējdarbības vides uzlabošanas funkcijas saturs, institucionālais risinājums un valsts stratēģija likumdošanas uzlabošanas jomā.

- **Pirmkārt, jāaktivizē valsts iestāžu darbs pie dažādu procedūru uzlabošanas, ieviešot reāli darbojošos ietekmes uz uzņēmējdarbības vidi vērtēšanu tiesību aktu izstrādes stadijā, ka arī regulāri vērtējot jau pieņemtos tiesību aktus.** Šobrīd ir izveidota tiesību aktu un to grozījumu projektu anotāciju sistēma Valsts kancelejas līmenī, tomēr tā nepilda tās galveno funkciju - nodrošināt pilnvērtīgu tiesību aktu regulējošās ietekmes apzināšanu, jo anotāciju aizpildīšana bieži notiek formāli.
- **Otrkārt, jāapsver, vai Latvijā būtu pieņemamas „labākas likumdošanas” pamatnostādnes,** kurās tiktu definēts, kādiem principiem jāatbilst kvalitatīviem tiesību aktiem un kādi principi jāievēro, lai nodrošinātu, ka tiesību akti ir uzņēmējdarbību pēc iespējas mazāk apgrūtināši. Latvijā ne vienmēr adekvāti tiek izvērtētas alternatīvas regulējumu metodes, piemēram, *neregulēšana, pašregulēšana, informēšanas un izglītošanas kampaņas, finanšu stimuli, garantiju shēmas, mediācija, kvalitātes zīmes, industriju pārstāvju padomes, pirms-tirgus izvērtēšana, pēc-tirgus izslēgšana, negatīvā licencēšana, servisa hartas, labās prakses kodeksi, brīvprātīgie standarti, publiskie reģistri, obligātie auditi, kvalitātes novērtējuma shēmas, pašnovērtējums, tiesībsargi,* un detalizētāki instrumenti - *pasākumu ieviešanas atlikšana uz noteiktu laika periodu, īpaši izņēmumi MVU,* utt.
- **Treškārt, būtu apsverama taktikas maiņa Pasākumu plāna uzņēmējdarbības vides uzlabošanai darbību ietvaros.** Piemēram, **ziņojuma prezentācijas un sekojošās diskusijas laikā iespējams lūgt katrai valsts iestādei identificēt pāris procedūras, kuras ir nepieciešamas vienkāršot, ieviešot šo mērķi Pasākumu plānā.** Piemēri ir Dānija un Nīderlande, kurās tiek veikti sistemātiski un kvantitatīvi uzņēmējdarbības vides uzlabošanas mērījumi. Šajās valstīs pašām iestādēm ir pienākums veikt tiesību jaunrades regulējošās ietekmes izvērtējumu.
- **Ceturtkārt, būtu nepieciešama diskusija par termiņu, kas Latvijas uzņēmēju apvienībām tiek doti, lai sniegtu komentārus par tiesību aktu projektiem, pagarināšanu.** Piemēram, Lielbritānijā šie termiņi sasniedz pat 120 dienas.

VISAS ŠĪ PĒTĪJUMA REKOMENDĀCIJAS IR APKOPOTAS ZIŅOJUMA PIELIKUMĀ 47 LPP.

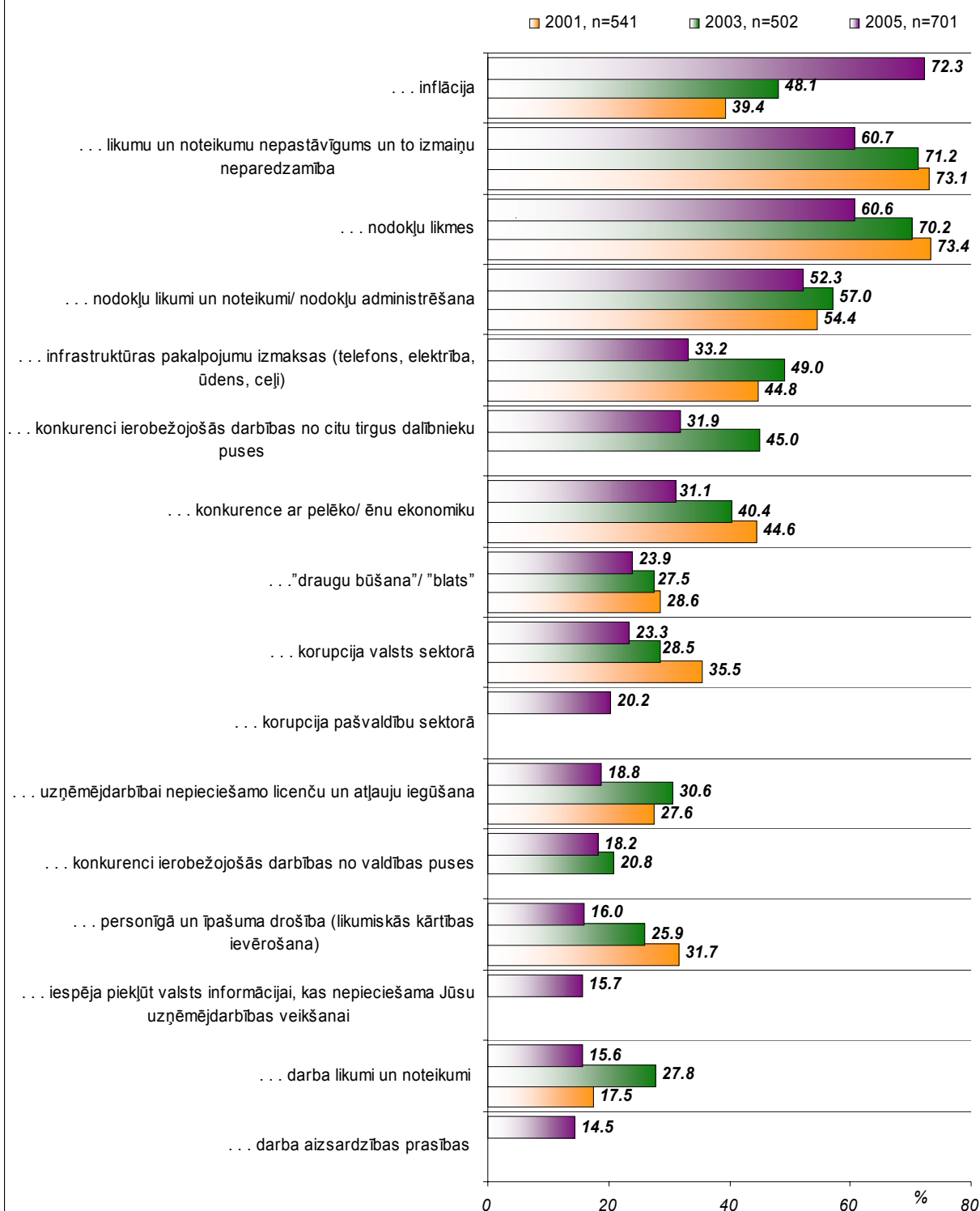
1. NODAĻA: UZŅĒMĒJDARBĪBAS KAVĒKĻI LATVIJĀ, 2001. – 2005. GADS

28. Kopumā, salīdzinot ar 2001. un 2003. gadu, uzņēmējdarbības vide Latvijā uzlabojusies. 2005. gadā gandrīz visi valsts un pašvaldību regulējošās politikas elementi un uzņēmējdarbību kavējošie faktori rada problēmas mazākai uzņēmēju daļai nekā 2001. vai 2003. gadā.

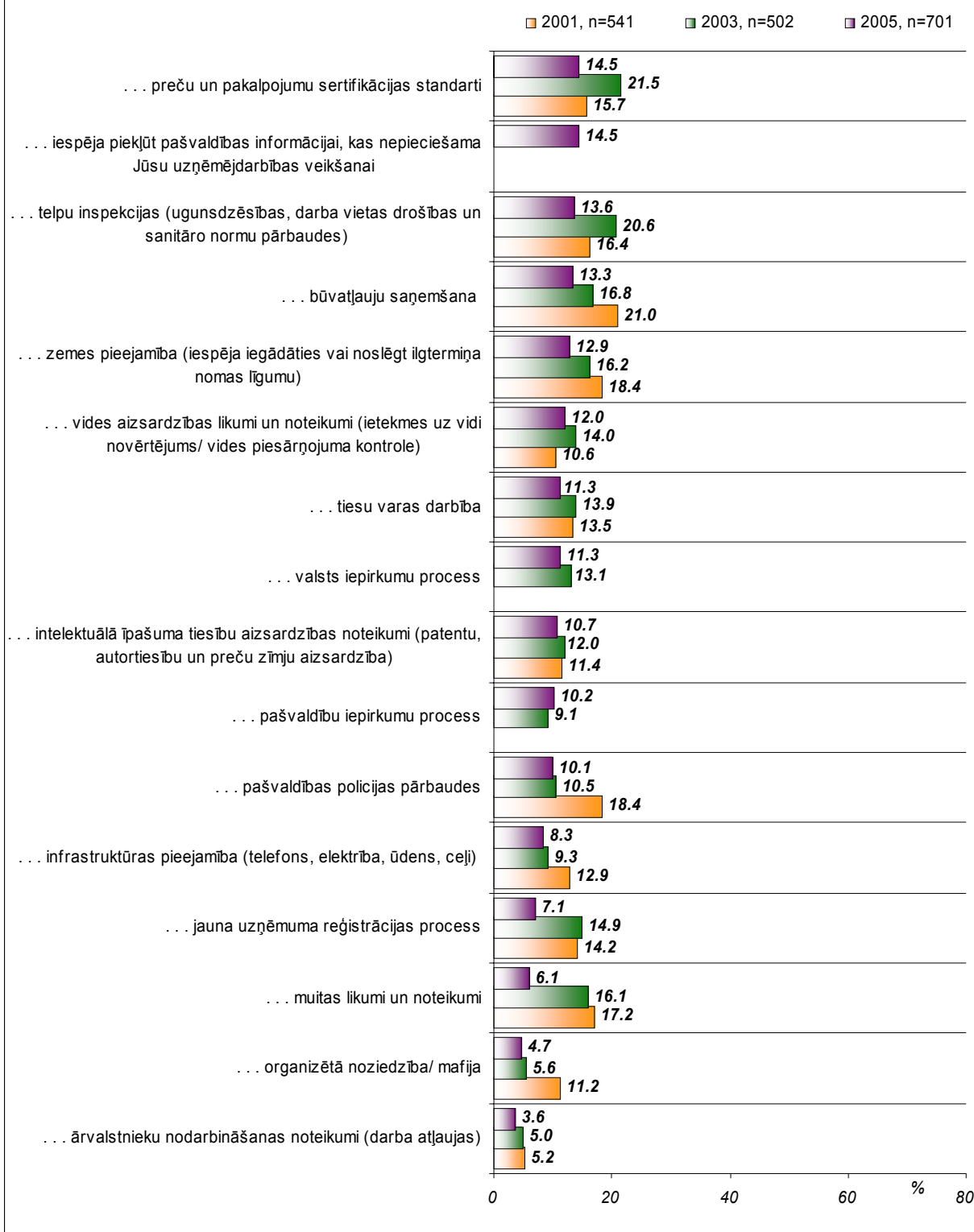
29. Vērā ņemams izņēmums ir *inflācija* (patēriņa cenu indeksa pieaugums), kura 2005. gadā ir bijusi kavējošs faktors daudz lielākai daļai uzņēmēju (72%) nekā 2003. gadā. Citas nozīmīgākas problēmas ir: **likumu un noteikumu nepastāvīgums** (61%), **nodokļu likmes** (61%), **nodokļu likumi, noteikumi un to administrācija** (52%), **infrastrukturā pakalpojumu izmaksas** (33%). Arī pēc problēmu nozīmīguma (cik lielā mērā dotais faktors kavē uzņēmējdarbību tiem uzņēmējiem, kas to atzīst par kavēkli), lielākie šķēršļi uzņēmējdarbībai 2005. gadā ir: (1) *inflācija* (kavēkļa pakāpes indekss: 2.89); (2) *nodokļu likmes* (2.75); (3) *korupcija valsts sektorā* (2.71); (4) *ārvalstnieku nodarbināšanas noteikumi* (2.70); (5) *likumu un noteikumu nepastāvīgums un to izmaiņu neparedzamība* (2.65); (6) *būvatļauju saņemšana* (2.61); (7) *korupcija pašvaldību sektorā* (2.59).

30. Saskaņā ar aptaujas datiem **būtiskākie regulējošās politikas instrumenti un uzņēmējdarbības kavēkli 2005. gadā, ir:**

Respondenti, kuriem sekojošā regulējošā joma uzņēmuma darbībai un izaugsmei ir kavējoša

Respondenti, kuriem sekojošā regulējošā joma uzņēmuma darbībai un izaugsmei ir kavējoša

- **inflācija** (kopumā tā rada problēmas **72%** uzņēmēju, un, salīdzinot ar citām aptaujā ietvertajām jomām, tās radītās grūtības ir vislielākās – attiecīgais (kavēkļa pakāpes) indekss ir **2.89**. Aptauja liecina, ka kopš 2001. un 2003. gada inflācija kā uzņēmējdarbību kavējošs faktors, ir tikusi nosaukta ievērojami biežāk (2001.gadā tā radīja problēmas **39%** uzņēmēju, bet 2003.gadā –

48%) un arī tās radītās problēmas ir ievērojami palielinājušās (iepriekš attiecīgie ir indeksi bija 2.15 un 2.19);

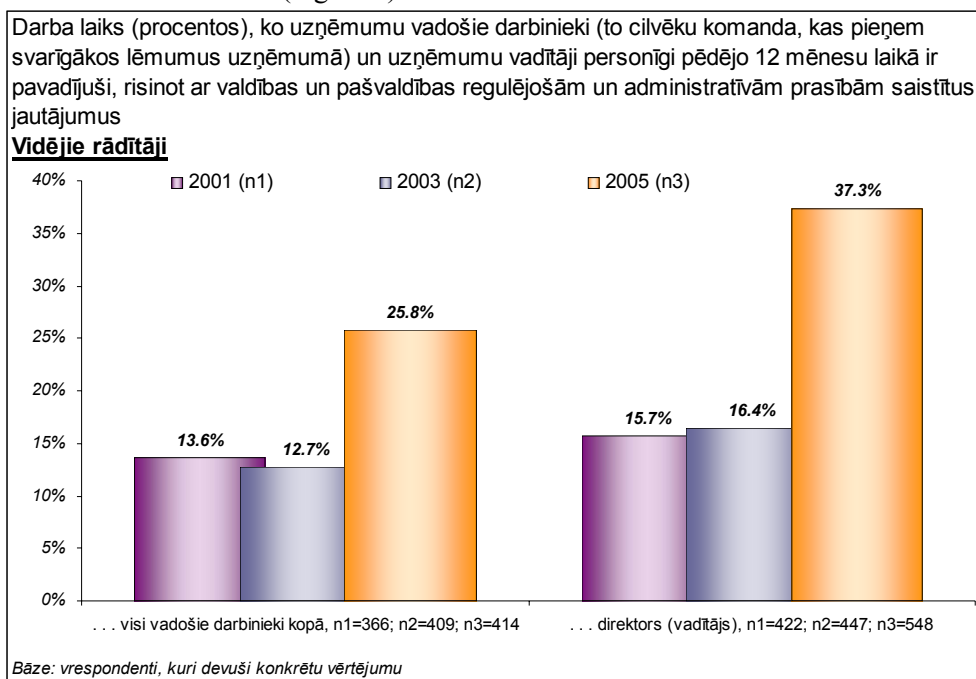
- *likumu un noteikumu nepastāvīgums un to izmaiņu neparedzamība* (šis faktors rada problēmas 61% uzņēmēju, bet kavēkļa pakāpes indekss ir piektais lielākais – 2.65. Salīdzinājumā ar 2001. un 2003. gadu aptauju datiem ir redzams, ka uzņēmēju vērtējumā situācija pamazām uzlabojas, jo iepriekšējās aptaujās šis faktors kā kavēklis nosaukts salīdzinoši biežāk (2001. gadā – 73% uzņēmēju, bet 2003. gadā – 71%);
- *nodokļu likmes* (šis faktors rada problēmas 61% Latvijas uzņēmēju, bet kavēkļa pakāpes indekss ir otrais lielākais – 2.75. Arī šis faktors lēnām zaudē savu nozīmību, jo iepriekšējās aptaujās tas ir ticis nosaukts biežāk: 2001. gadā tas bija kavēklis 73% uzņēmēju, bet 2003. gadā – 70%);
- *nodokļu likumi un noteikumi / nodokļu administrēšana* (šis faktors rada problēmas 52% uzņēmēju, bet kavēkļa pakāpes indekss ir devītais (no trīsdesmit diviem) lielākais – 2.54. Aptauja liecina, ka kopš iepriekšējiem gadiem šī faktora problemātiskums ir tikai nedaudz samazinājies (2001. gadā tas bija aktuāls 54% uzņēmēju, bet 2003. gadā – 57%). Savukārt salīdzinājumā ar 2003. gadu faktora radīto problēmu ‘smagums’ ir nedaudz pieaudzis, jo attiecīgais indekss divus gadus atpakaļ bija 2.50, bet salīdzinājumā ar 2001. gadu vēl aizvien samazinājies, jo pirms četriem gadiem indekss bija 2.62;
- *infrastruktūras pakalpojumu (telefona, elektrības, ūdens, ceļu) izmaksas* (šis faktors rada problēmas 33% uzņēmēju, bet kavēkļa pakāpes indekss ir 2.45. Dati liecina, ka kopš iepriekšējām aptaujām šī faktora minēšanas biežums ir samazinājies (2001. gadā tas bija aktuāls 45% uzņēmēju, bet 2003. gadā – 49%);
- *konkurenci ierobežojošās darbības no citu tirgus dalībnieku puses* (šis faktors rada problēmas 32% uzņēmēju, bet kavēkļa pakāpes indekss ir 2.53. Dati liecina, ka kopš 2003. gada šī faktora minēšanas biežums ir samazinājies (2001. gadā tas bija aktuāls 45% uzņēmēju);
- *konkurence ar pelēko / ēnu ekonomiku* (šis faktors rada problēmas 31% uzņēmēju, bet kavēkļa pakāpes indekss ir 2.39. Pētījums liecina, pēdējo 4 gadu laikā šī faktora aktualitātei ir tendence samazināties (2001. gadā to kā kavējošu faktoru bija nosaukuši 45%, bet 2003. gadā – 40% uzņēmēju.

2. NODAĻA: LATVIJAS IESTĀŠANĀS ES IETEKME UZ UZŅĒMĒJDARBĪBU

31. Latvijas iestāšanās ES iezīmē robežšķirtni starp pārējas periodu no plānveida uz tirgus ekonomiku un pilnvērtīgu konkurenci ES iekšējā tirgū. Izņemot atsevišķus atvieglojumus un pārējas periodus vides prasību, nodokļu politikas, zivsaimniecības un dažās citās jomās, kā arī vairākuma ES valstu noteiktos vienpusējos terminētos ierobežojumus brīvai darbaspēka kustībai, Latvijas uzņēmēji no 2004. gada 1. maija gan pilnā apmērā konkurē ar citiem uzņēmumiem visā ES teritorijā, gan tieši saskaras ar ES tiesību un pienākumu kopumu (*acquis communautaire*).

32. 2005. gada uzņēmēju socioloģiskās aptaujas rezultāti, intervijas ar uzņēmējdarbības ekspertiem un valsts un pašvaldību pašnovērtējums parāda, ka ir jomas kurās gan uzņēmējiem, gan valsts un pašvaldību institūcijām vēl jāpielāgojas darbam jaunajos konkurences un tiesiskajos apstākļos. Lai gan ES četras „pamata brīvības” - brīvā preču, pakalpojumu, kapitāla un darbaspēka kustība - un ārējās tirdzniecības aizsardzības pasākumu sistēma vidējā termiņā uzņēmējiem var radīt nozīmīgas priekšrocības, **šobrīd vairākums Latvijas uzņēmēju norāda, ka līdz ar Latvijas iestāšanos ES uzņēmējdarbības vides apstākļi vai nu nav būtiski mainījušies (42%), vai arī veikt uzņēmējdarbību ir kļuvis grūtāk (37%).** Tikai **13%** Latvijas uzņēmēju norāda, ka līdz ar iestāšanos ES veikt uzņēmējdarbību kļuvis vieglāk. Caurmērā uzņēmējdarbība vairāk atvieglinājusies uzņēmumiem, kuri eksportē preces un/vai pakalpojumus (**36%**), uzņēmumiem ar ārvalstu kapitālu (**30%**), kā arī lielajiem (250 un vairāk darbinieku) uzņēmumiem (**24%**).

33. Pēc Latvijas iestāšanās ES strauji palielinājies laiks, kas uzņēmumu vadītājiem personīgi un uzņēmumu vadošajiem darbiniekiem (finanšu direktoriem, grāmatvežiem, juristiem, menedžeriem) jāpavada, risinot ar valsts un pašvaldību regulējošām prasībām un administratīvajām procedūrām saistītos jautājumus. Ja **2001. gadā** Latvijas uzņēmumu vadošie darbinieki kopumā vidēji pavadīja **14%** sava laika, risinot dažādus ar administratīvām prasībām saistītus jautājumus, bet **2003. gadā - 13%**, tad **2005. gadā** šim nolūkam vidēji tiek patērēts **26%** laika (būvniecības sektorā - līdz pat **35%**). Ievērojami pieaudzis ir arī vidējais laiks ko uzņēmumu vadītāji personīgi pavada, risinot šādus jautājumus: ja **2001. un 2003. gadā** vidēji uzņēmumu vadītāji tam vidēji veltīja **16%** sava laika, tad **2005. gadā** vidēji viņi patērē jau **37%** no sava darba laika (ražošanas un rūpniecības sfērā - līdz pat **45%**). Šāds straujš patērētā laika pieaugums varētu būt saistīts ar nepieciešamību apgūt daudzas jaunas, ar ES tiesību aktu piemērošanu saistītas administratīvas procedūras, kā arī iepazīties ar bieži apjomīgiem, tieši piemērojamiem ES tiesību aktiem (regulām).

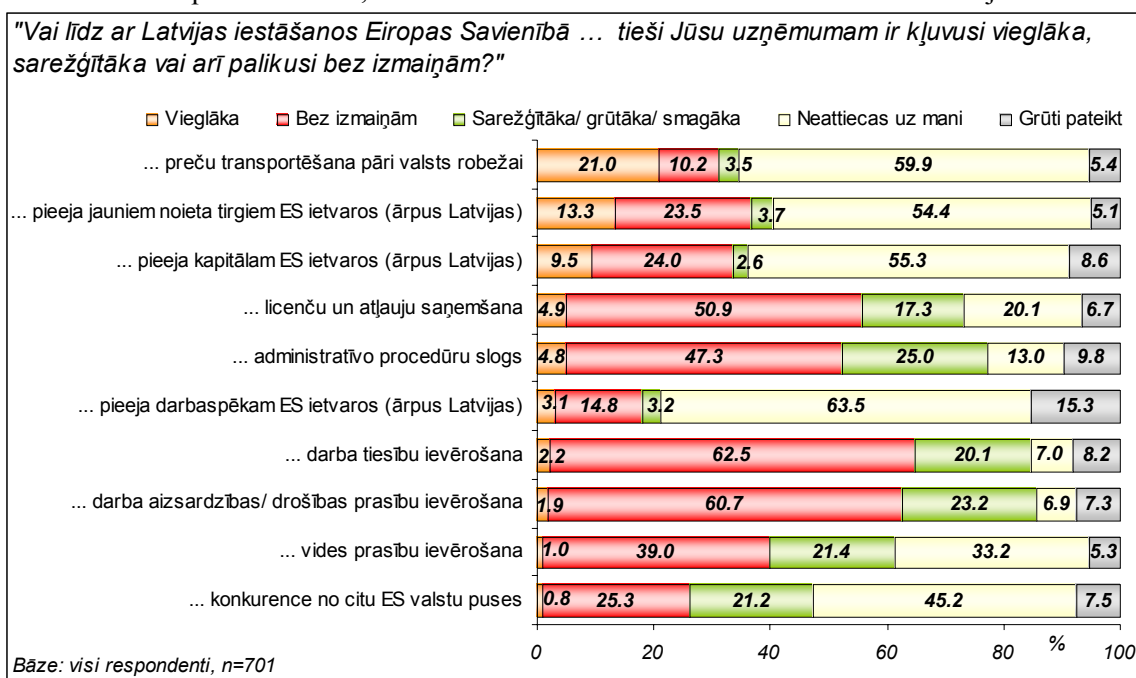

34. Lai gan eksportētājiem, lielajiem uzņēmumiem un uzņēmumiem ar ārvalstu kapitālu Latvijas iestāšanās ES caurmērā atvieglojusi uzņēmējdarbību, **lielākajai daļai Latvijas uzņēmumu**

administratīvās procedūras kļuvušas smagnējākas. Saskaņā ar aptaujas rezultātiem **25%** respondentu atzīst, ka kopš Latvijas pievienošanās ES administratīvo procedūru slogs ir palicis smagāks, pretstatā **5%**, kas atzīst, ka administratīvās procedūras atvieglinājušās. Aptauja parāda, ka administratīvo procedūru sloga pieaugums visvairāk skāris uzņēmējus, kuri darbojas būvniecības sektorā, mazos un vidējos uzņēmumus, kā arī Latgales un Zemgales uzņēmumus. **REKOMENDĀCIJAS:**

- stimulēt uzņēmējdarbības attīstību Latvijas reģionos, nobeidzot administratīvi teritoriālo reformu, izstrādājot un pieņemot visu pilsētu un mazāku apdzīvotu vietu attīstības plānus, enerģiski izmantojot ES reģionālās politikas (strukturālos un kohēzijas) instrumentus;
- pastiprināt uzņēmējdarbības vides uzlabošanas funkciju Latvijas Investīciju un attīstības aģentūrā..

35. Sīkāk analizējot dažādas administratīvās procedūras, var secināt, ka līdz ar Latvijas iestāšanos ES kļuvis **vieglāk transportēt preces pāri valsts robežai** (21% uzņēmēju atzīst, ka palicis vieglāk, 4% - ka grūtāk), atvieglinājusies **pieeja jauniem noieta tirgiem ārpus Latvijas, bet ES ietvaros** (13% - vieglāk, 4% - grūtāk), kā arī **pieeja kapitālām ārpus Latvijas, bet ES ietvaros** (10% - vieglāk, 3% - grūtāk). Savukārt **sarežģītāk** kļuvis ievērot **darba aizsardzības un drošības prasības** (23% - grūtāk, 2% - vieglāk), **vides prasības** (21% - grūtāk, 1% - vieglāk), **darba tiesības** (20% - grūtāk, 2% - vieglāk), kā arī saņemt **licences un atļaujas** (17% - grūtāk, 5% - vieglāk). Šī politikas ziņojuma nākamajās nodaļās minētās sfēras tiks aplūkotas sīkāk, kā arī tiks izvirzītas konkrētas reformu rekomendācijas.

3. NODAĻA: UZŅĒMUMU REĢISTRĒŠANA UZŅĒMUMU REĢISTRĀ

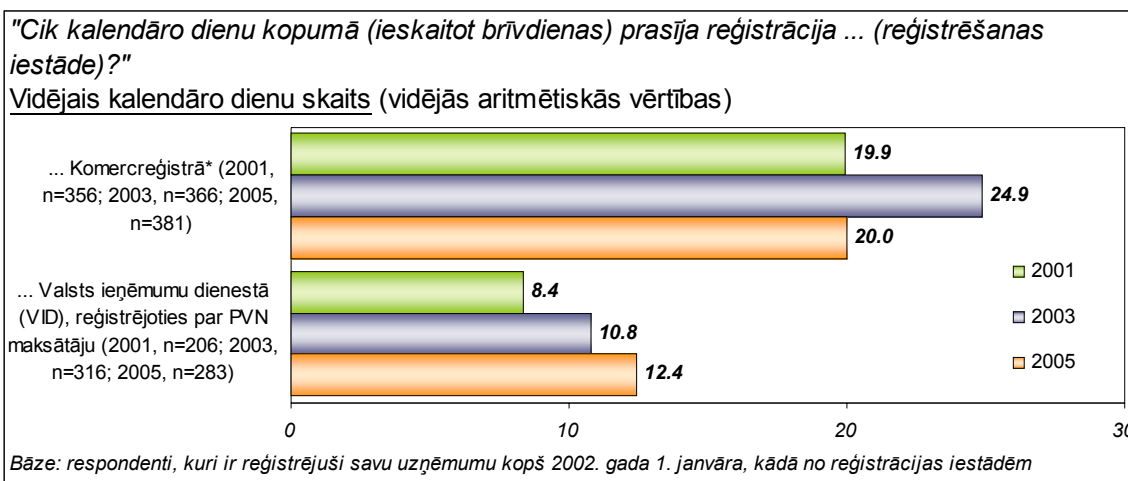
36. Uzņēmumu reģistrēšana ir viena no pamata procedūrām, kura jāveic jebkuram Latvijas uzņēmumam, kas vēlas uzsākt uzņēmējdarbību. Saskaņā ar 2005. gada uzņēmēju aptaujas rezultātiem, deviņi no desmit uzņēmumiem (**91%**) apgalvo, ka **kopš 2002. gada 1. janvāra**, kad tika uzsākta Komerclikuma reforma, **ir reģistrējušies vai pārreģistrējušies Komercreģistrā**.

37. Kopš 2001. gada, kad Latvijā, sadarbojoties LIAA un PB/FIAS, tika veikts pirmais visaptverošais un socioloģiski pamatots uzņēmējdarbības vides apsekojums, Uzņēmumu reģistrs ir bijis viens no reformu līderiem starp citām Latvijas valsts un pašvaldību institūcijām. Uzņēmumu reģistrs konsekventi veicis uzlabojumus ar mērķi atvieglot administratīvo slogu uzņēmējiem, samazinot uzņēmumu reģistrēšanai nepieciešamās izmaksas, laiku, procedūru soļus, īstenojot Komerclikuma reformu, kā arī elektronizējot un vienkāršojot uzņēmumu uzskaiti un dokumentu apriti. Ieviešot PB/FIAS rekomendācijas, Uzņēmumu reģistrs (1) apvienojis uzņēmumu un nodokļu maksātāju reģistrāciju, (2) samazinājis uzņēmējdarbību dibināšanas dokumentu skaitu, kam nepieciešams notariālais apliecinājums, (3) atcēlis prasību pie zvērināta notāra apliecināt parakstu uz uzņēmumu dibināšanas līguma un statūtiem, (4) regulāri informējis uzņēmumus par gaidāmajām normatīvo aktu izmaiņām, (5) kvalitatīvi uzlabojis savus pakalpojumus, (6) veicis institūcijas pašnovērtējumu un (7) modernizējis klientu apkalpošanu, kļūstot par modeli un pieredzes avotu citām institūcijām Latvijā un ārvalstīs.

38. **Konsekvento kvalitatīvo uzlabojumu rezultātā Uzņēmumu reģistrs saņēmis augstu uzņēmēju novērtējumu.** 2005. gada uzņēmēju aptaujas rezultāti liecina, ka **absolūti lielākā daļa aptaujāto uzņēmēju (82%) Uzņēmumu reģistra sniegto pakalpojumu kvalitāti ir novērtējuši kā labu** (loti labu: 10%, labu: 45%, diezgan labu: 27%).

39. Tomēr uzņēmēji un eksperti norāda uz vairākām jomām, kurās būtu nepieciešami turpmāki uzlabojumi. Aptaujas dalībniekiem, kuri bija reģistrējuši vai pārreģistrējuši savu uzņēmumu kopš 2002. gada 1. janvāra, tika lūgts precizēt, cik **iestādes darba dienas** (dienas, kuras Uzņēmumu reģistrs pavadīja no dokumentu saņemšanas līdz komersanta reģistrācijas apliecības izsniegšanai) un cik **kalendārās dienas** (dienas, sākot no uzņēmēja lēmuma veikt reģistrāciju, ieskaitot informācijas savākšanu par reģistrācijas procedūru un nepieciešamo formu saņemšanu vai lejupielādēšanu, līdz apliecības saņemšanai) aizņem reģistrācijas process Komercreģistrā. 2005. gada uzņēmēju aptaujas rezultāti parādīja, ka **uzņēmēju vērtējumā komersanta reģistrācija Uzņēmumu reģistrā vidēji aizņem aptuveni 16 iestādes darba dienas, bet kopā ar nepieciešamo dokumentu sagatavošanu - aptuveni 20 dienas**. Šie rezultāti liecina par reģistrācijai nepieciešamā laika samazināšanos, jo uzņēmējiem 2003. gadā bija nepieciešamas **25** kalendārās dienas (par 5 dienām vairāk, nekā 2005. gadā), lai reģistrētu savu uzņēmumu. Turpretim Uzņēmumu reģistrs savā pašnovērtējuma anketā norāda, ka **šobrīd** maksimālais ar likumu noteiktais dokumentu izskatīšanas laiks **šobrīd** ir **3** dienas. Uzņēmumu reģistrs norāda, ka šāds lielāks dienu skaits veidojas, jo ne vienmēr komersanta reģistrācija notiek ar pirmo reizi - 3 darba dienu laikā. Taču ne jau iestādes "vainas" dēļ, bet gan tādēļ, ka iesniegtajos dokumentos ir bijušas neprecizitātes, kuras mēneša laika jānovērš. Daži uzņēmēji neprecizitātes novērš ātrāk, daži izmanto šo mēnesi, līdz ar to šīs 16 dienas veidojas ne jau Uzņēmumu reģistra dēļ. Līdz ar to iestādei pirmreizējā un atkārtotā pieteikuma izskatīšanai nepieciešamas "sliktākajā gadījumā" 6 darba dienas.

40. Iespējams, šīs pretrunas ir radušās arī aptaujas jautājuma neprecīzas interpretācijas dēļ. Otrs iemesls atšķirība starp Uzņēmumu reģistra norādīto dienu skaitu, kas nepieciešama komersantu reģistrācijai, un uzņēmēju aplēsēm varētu būt skaidrojama ar Komerclikuma reformu, kuras laikā visām Latvijas uzņēmējdarbībām bija pienākums pārreģistrēties. Tādējādi laika posmā no 2002. gada 1. janvāra, kad tika uzsākta Komerclikuma reforma, līdz 2004. gada 31. decembrim, kad reforma tika pabeigta, komersantu reģistrēšanās laiks saistībā ar reģistra darbību reformas režīmā varētu būt bijis garāks, nekā šobrīd noteikts tiesību aktos.

41. Atbilstoši aptaujas datiem **18,1%** gadījumu Uzņēmumu reģistram atbilstoši 2005. gada aptaujas rezultātiem bija nepieciešamas **1-5 dienas** no dokumentu iesniegšanas brīža līdz komersanta reģistrācijas apliecības izsniegšanai, **14,0%** gadījumu – **6-10 dienas**, **13,4%** gadījumu – **11-15 dienas**, **21,9%** gadījumu – **16-30 dienas**, bet **2,8%** gadījumu – **31 un vairāk dienas**.

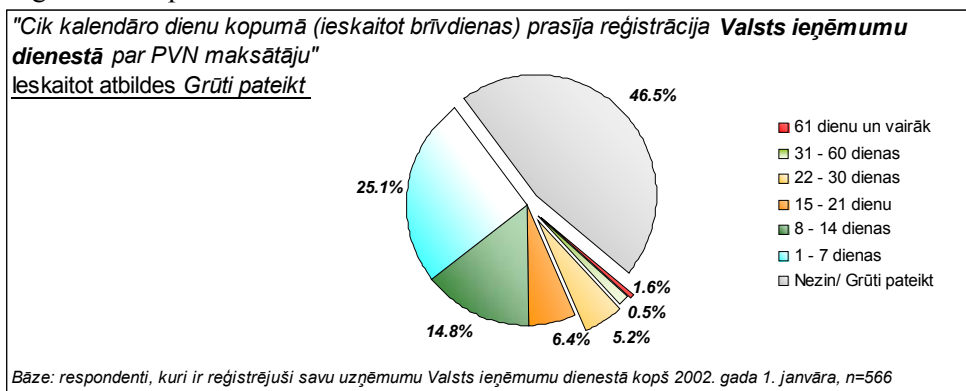
42. Šobrīd, lai Komercreģistrā reģistrētu kapitālsabiedrību – sabiedrību ar ierobežotu atbildību vai akciju sabiedrību –, uzņēmējam ir jāiesniedz sekojoši 11 dokumenti: (1) standarta formas reģistrācijas pieteikums (2) uzņēmēj sabiedrības dibināšanas līgums, (3) statūti, (4) bankas izziņa par pamatkapitāla apmaksu, (5) eksperta atzinums par mantiskā ieguldījuma vērtību (ja ir mantiskais ieguldījums), (6) katra padomes un/vai valdes locekļa piekrišana būt par padomes un/vai valdes locekli, (7) revidenta piekrišana būt par revidentu, (8) valdes locekļu notariāli apliecināti paraksta paraugi, (9) valdes paziņojums par sabiedrības juridisko adresi, (10) kvīts par valsts nodevas nomaksu un (11) kvīts par sludinājuma apmaksu laikrakstā „Latvijas Vēstnesis”.

43. **REKOMENDĀCIJA: Uzņēmumu reģistram turpināt samazināt fizisko dokumentu skaitu, kas nepieciešami, reģistrējot komersantus, ieviešot elektronisko reģistrāciju, kā arī atsevišķos gadījumos, piemēram – reģistrējot individuālos komersantus, ieviest tūlītēju reģistrāciju.**

4. NODAĻA: UZŅĒMUMU REĢISTRĒŠANA PAR PVN MAKSĀTĀJU

44. Uzņēmumu reģistrēšana par pievienotās vērtības nodokļa (PVN) maksātāju Valsts ieņēmumu dienestā (VID) ir otra pamata reģistrācijas procedūra pēc uzņēmumu reģistrēšanas Komercreģistrā, ar kuru saskaras visi no jauna dibinātie vai pārreģistrējamie uzņēmumi. Saskaņā ar 2005. gada uzņēmēju aptaujas rezultātiem, kopš **2002. gada 1. janvāra VID kā PVN maksātāji bija reģistrējušies 79% no aptaujātajiem uzņēmumiem.**

45. Starptautiskie salīdzinājumi, piemēram, *Doing Business in 2006*, un Latvijas uzņēmēji norāda, ka uzņēmumu reģistrēšana par PVN maksātāju un citas reģistrācijas procedūras VID rada nopietnus šķēršļus uzņēmējdarbības uzsākšanai, pagarinot reģistrācijas laiku un samazinot Latvijas uzņēmējdarbības vides konkurences spēju. VID savā pašnovērtējuma anketā norāda, ka uzņēmumu pieteikumu par reģistrēšanos PVN maksātāju reģistrā izskatīšanas laiks pēc tam, kad ir iesniegti visi vajadzīgie dokumenti, ir **15 darba dienas**, pie tam VID norāda, ka par PVN maksātājiem tiek reģistrēti pilnīgi visi uzņēmumi, par kuriem iesniegts reģistrācijas pieteikums. Tādējādi reģistrācijas procedūra praksē nekalpo kā kontroles procedūra, lai novērstu fiktīvu uzņēmējdarbību. Kaut arī likums paredz “piekrišanu klusējot” gadījumā, ja VID nav atbildējis maksimālajā atvēlētajā laikā, 15 dienu reģistrācijas termiņš būtiski pagarina kopējo uzņēmumu reģistrēšanas procesu.

46. 2005. gada uzņēmēju aptauja parāda, ka kalendāro dienu skaits, kas nepieciešams uzņēmuma reģistrēšanai par PVN maksātāju VID, kopš 2001. gada uzņēmēju skatījumā ir pieaudzis. Ja **2001. gadā** uzņēmēji norādīja, ka viņiem bija nepieciešamas **vidēji tikai 8 kalendārās dienas**, lai reģistrētos par PVN maksātāju, tad **2003. gadā – 11 dienas, bet 2005. gadā - jau vidēji 12 kalendārās dienas.**

47. **REKOMENDĀCIJAS:** Daži no iespējamiem risinājumiem, kurus VID var īstenot, lai uzlabotu PVN maksātāja reģistrācijas procedūras kvalitāti ir:

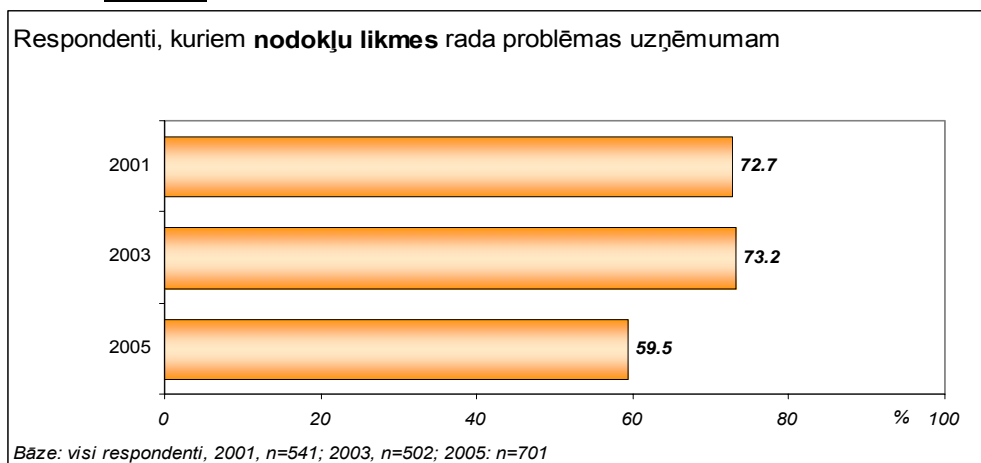
- samazināt reģistrācijas dokumentu izskatīšanas laiku, ieviešot efektīvāku dokumentu iekšējo apriti VID ietvaros;
- apmeklēt jaundibinātos uzņēmumus izlases veidā, kā arī - pēc to darbības uzsākšanas, jo fiziska apskate ne vienmēr ir efektīvākais kontroles instruments;
- precīzāk reglamentēt ES uzņēmumu reģistrēšanu par PVN maksātājiem Latvijā, neliedzot iespēju reģistrēties, ja uzņēmumam nav juridiskās adreses Latvijā;
- apsvērt iespēju ieviest elektronisko reģistrēšanu, samazinot uzņēmēju nepieciešamību fiziski apmeklēt VID, kā arī automātisko reģistrēšanu, ja uzņēmēji tādu vēlmi izrāda pie uzņēmuma reģistrēšanas Komercreģistrā.

5. NODAĻA: NODOKĻU UN MUITAS ADMINISTRĒŠANA

48. Sabalansēta naudas masas pārdale caur nodokļu sistēmu un efektīva nodokļu un muitas administrēšana ir svarīgākie priekšnoteikumi, lai valsts spētu finansēt plašu sabiedrisko vajadzību spektru, bet uzņēmēji vienlaikus būtu motivēti godprātīgi kārtot savas likumiskās saistības ar valsti, investējot uzņēmējdarbības attīstībā, modernu tehnoloģiju ieviešanā un jaunu darba vietu radīšanā. Lai gan salīdzinošie pētījumi atzinīgi novērtē Latvijas kopējo uzņēmumu nodokļu slogu konkurētspējas aspektā, starptautiskie eksperti un Latvijas uzņēmēji norāda, ka **nodokļu un muitas administrēšanā nepieciešamas konsekvantas un pastāvīgas reformas ar mērķi šīs sistēmas padarīt konkurētspējīgākas un nodokļu maksātājiem draudzīgākas.**

49. Latvijas iestāšanās ES būtiski izmainījusi nodokļu un muitas nodevu aprēķināšanu un piemērošanu piegādēm un iegādēm kopējā tirgū un tirdzniecībai ar trešajām valstīm. **Saasinoties reģionālajai konkurencei par starptautisko kravu apkalpošanu,** kā norāda loģistikas nozares un starptautisko kravu pārvadātāju pārstāvji, **kritiski svarīgi attīstīt salīdzinošās priekšrocības iepretim tādām konkurentu valstīm un reģioniem kā Somijai, Igaunijai, Lietuvai, Polijai, Dānijai un Krievijas Ļeņingradas un Kaļingradas apgabaliem. Ja Latvija nepilnveidos konkurētspējīgu nodokļu administrēšanas sistēmu, pastāv risks, ka starptautiskie kravu pārvadājumi var neatgriezeniski pārvirzīties uz citiem tranzīta ceļiem, apejot Latviju un aiznesot nodokļu ieņēmumus un darba vietas uz citām valstīm.**

50. Lai gan **nodokļu likmes** 2005. gadā, tāpat kā iepriekš, joprojām ir uzņēmējiem visproblemātiskākā ar nodokļiem saistītā regulējošās politikas joma, **14%** uzņēmēju uzskata, ka nodokļu likmes ir kļuvušas par mazāku problēmu nekā iepriekš. Tādējādi uzņēmēju vērtējumā nodokļu likmes ir visvairāk uzlabojies nodokļu politikas aspekts. Šāds vērtējums galvenokārt varētu būt saistīts ar kopējā nodokļu sloga uzņēmējdarbībai samazināšanu, it īpaši - ar **uzņēmumu ienākuma nodokļa likmes samazināšanu līdz 15% un valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu kopējās likmes samazināšanu līdz 33,09%.**

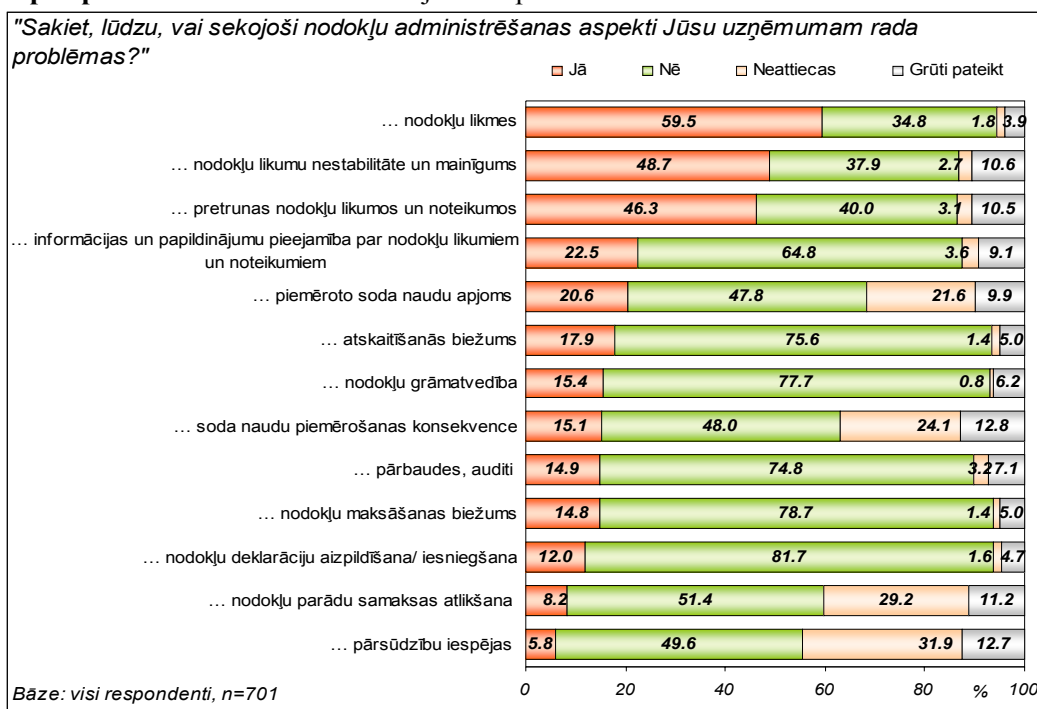
51. Tāpat kā 2001. un 2003. gados, arī 2005. gadā Latvijas uzņēmēji **nodokļu tiesību aktus un administrēšanu** ierindo starp kavējošākajām regulējošām jomām uzņēmumu darbībai un izaugsmei. Vairāk nekā puse Latvijas uzņēmēju atzīst nodokļu piemērošanu par uzņēmējdarbību bremzējošu faktoru: ja **2001. gadā** nodokļu tiesību akti un administrēšana sagādāja problēmas **54%** uzņēmēju, tad **2003. gadā** – jau **57%**, bet 2005. gadā **52%**. Salīdzinājumā ar **2003. gadu** pieaudzis nodokļu reglamentācijas un piemērošanas radīto problēmu smagums, jo attiecīgais indekss divus gadus atpakaļ bija **2.50**, bet 2005. gadā - **2.54**.

52. REKOMENDĀCIJAS:

- **plašāk ieviest elektronisko nodokļu deklarēšanu, uzlabojot saziņas režīmu starp nodokļu maksātāju un VID, digitāli sagatavojot nodokļu atskaišu projektus, nosūtot tās nodokļu maksātājiem un dodot iespējas tās elektroniski labot līdz noteiktam termiņam;**

- detalizēti apgūt Igaunijas sekmīgo piemēru, ieviešot un pilnveidojot vispārējo un elektronisko nodokļu deklarēšanu gan fiziskām, gan juridiskām personām.

53. Sīkāk analizējot dažādas ar nodokļiem saistītās regulējošās politikas jomas, 2005. gadā uzņēmēji visbiežāk par problemātiskiem atzīst sekojošus aspektus:

54. Kopš iepriekšējiem uzņēmējdarbības vides pētījumiem VID veicis vairākas reformas ar mērķi uzlabot uzņēmējdarbības vidi un modernizēt iestādes darbu, proti, (1) izveidota divpakāpju lēmumu pārsūdzības sistēma VID ietvaros; (2) izveidotas Konsultāciju daļas VID reģionālajās nodaļās; (3) veikti pasākumi sabiedrības informēšanai par dažādām izmaiņām nodokļu sistēmā un piemērošanā, izdodot brošūras, bukletus, plakātus, organizējot apmācības un seminārus; (4) atcelta prasība par vienota formāta stingrās uzskaites preču pavadzīmju-rēķinu veidlapu obligātu izmantošanu savstarpējās piegādēs un norēķinos, (5) izstrādāta un aktivizēta jauna, lietotājiem draudzīgāka VID mājas lapa, (6) pēc Latvijas Investīciju un attīstības aģentūras ieteikuma un sadarbībā ar Finanšu ministriju izdarīti grozījumi MK noteikumos ar kuriem no algas nodokļa aplikšanas tiek atbrīvoti darba devēja maksājumi darba ņēmēja inženierzinātņu un informācijas tehnoloģiju izglītībai no 2005. – 2009. gadam.

55. Tomēr uzņēmēju aptaujas rezultāti liecina, ka kopš 2001. gada ir samazinājies VID veiktā darba kvalitātes novērtējums. Ja **2001. gadā 79,6% uzņēmēju** VID darba kvalitāti uzskatīja par *diezgan labu, labu vai ļoti labu*, tad **2005. gadā** šādi VID vērtēja tikai **73,1%** Latvijas uzņēmēju.

56. **REKOMENDĀCIJAS:** Daži no pasākumiem, papildus tiem, kas jau iekļauti *Pasākumu plānā uzņēmējdarbības vides uzlabošanai*, un kurus VID sadarbībā ar FM var veikt bez lieliem papildus līdzekļiem, ir:

- uzlabot VID konsultāciju mehānismus ar uzņēmēju apvienībām tiesību aktu izstrādes gaitā, it īpaši - pārveidojot VID metodiskos norādījumus par MK noteikumiem;
- pilnveidot Uzņēmēju konsultatīvās padomes darbu, izplatot tiesību aktu un to grozījumu projektus komentāriem uzņēmēju apvienībām pirms tiesību aktu projektu nosūtīšanas uz Valsts kanceleju izsludināšanai Valsts sekretāru sanāksmē;
- pagarināt termiņus komentāru iesniegšanai no uzņēmēju organizācijām par apjomīgiem MK noteikumu, likumu vai to grozījumu projektiem;
- pilnveidot VID mājas lapu, izveidojot vairāk tiešās hipersaites uz konkrētām ES direktīvām un regulām latviešu valodā, lai uzņēmējiem atvieglotu pakļaušanos ES tiesību aktiem;

- Internetā publiskot VID skaidrojuma vēstuli jautājumu un atbilžu daļas, lai padarītu skaidrāku konkrētā jautājuma un atbildes kontekstu un piemērojamību;
- Internetā publiskot VID Komersantu reģistrācijas rokasgrāmatu, kas ļautu nodokļu maksātājiem uzlabot pakļaušanos VID prasībām;
- novērst prasību preču pavadzīmēs-rēķinos uzrādīt pakalpojumu skaitu „gabalos”, jo šai prasībai jāattiecas uz precēm, nevis pakalpojumiem, kurus bieži objektīvi nav iespējams izmērīt kvantitatīvās vienībās.

57. Uzņēmumi, kas nodarbojas ar starptautisko tirdzniecību, 2005. gadā sliktāk vērtē nodokļu tiesisko bāzi un to piemērošanu, nekā citi uzņēmumi. Piemēram, ja starp neeksportējošiem uzņēmumiem nodokļu likmes kā problēmu uztver 59,1% uzņēmēju, tad starp eksportējošiem uzņēmumiem tās sagādā problēmas 63,3% uzņēmēju. Gan nodokļu likumu nestabilitāte un mainīgums, gan pretrunas nodokļu likumos un noteikumos ir problēma tikai 44,1% neeksportētāju, bet 48,3% eksportētāju. Informācijas un papildinājumu pieejamība par nodokļu likumiem un noteikumiem ir problēma 21,4% uzņēmumu, kuri nenodarbojas ar eksportu un 29,0% uzņēmumu, kuri nodarbojas ar eksportu. Vienlaikus, tiem uzņēmumiem, kas pēdējo 12 mēnešu laikā ir nodarbojušies ar starptautisko tirdzniecību ES ietvaros vai ar trešajām valstīm, problēmas rada informācijas pieejamība par izmaiņām muitas procedūrās, kas saistās ar Latvijas iestāšanos ES (26% uzņēmumu), normatīvo aktu un procedūru izmaiņu biežums (25%) un informācijas pieejamība par muitas normatīvajiem aktiem un procedūrām (16%).

58. REKOMENDĀCIJAS:

- analizēt un iespēju robežās ieviest sekojošus PVN risinājumus, ko pieļauj ES 6. (PVN) direktīva: direktīvas neobligāto prasību nepiemērošana; atliktais PVN maksājums atzītajiem un sertificētajiem uzņēmējiem; izvēle piemērot vai nepiemērot PVN nekustamā īpašuma darījumiem;
- papildināt MK noteikumus par PVN piemērošanu, pilnībā ieviešot ES tiesību aktos noteiktos PVN aplikšanas un iekasēšanas principus, apsverot iespējas PVN neiekasēt uz valsts fiziskās robežas, jo PVN nav teritoriāls nodoklis;
- pilnā apmērā ieviest ES elektroniskās muitas deklarēšanas sistēmu, paplašinot iespējas tranzīta un kravu pārvadāšanas uzņēmumiem kārtot muitas deklarācijas un citus muietošanas dokumentus elektroniskā formātā.

59. Uzņēmēju pārstāvji norāda, ka VID bieži izmanto smagas un neelastīgas nodokļu soda naudu uzrēķināšanas un iekasēšanas metodes, it īpaši - gadījumos, kuros iespējamas vairākas alternatīvas tiesību aktu interpretācijas iespējas, un sīku tehnisku vai mehānisku kļūdu gadījumos. Jau 2001. gada uzņēmējdarbības vides apsekojumā tika norādīts, ka sodi 100-200% apmērā no darījumu apjoma par nodokļu pārkāpumiem bieži ir neproporcionāli nodarījuma smagumam un neveicina godprātīgas nodokļu maksātāju un nodokļu administrācijas attiecības. Finanšu ministrija ir sagatavojusi un Valsts sekretāru sanāksmē izsludinājusi likumprojektu „Grozījumi likumā „Par nodokļiem un nodevām”, kas risinās šo problēmu.

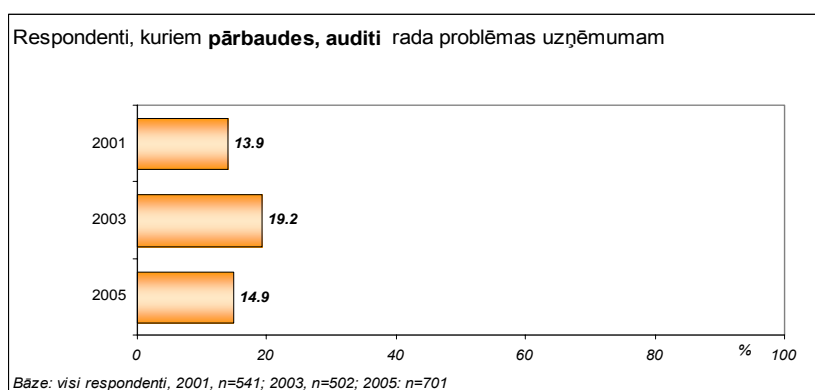
60. REKOMENDĀCIJAS:

- veikt grozījumus nodokļu sodus reglamentējošajā normatīvajā bāzē, precīzi definējot konkrētas pazīmes, pēc kurām secināt, vai uzņēmums launprātīgi izvairās no nodokļu maksāšanas, vai arī ir labticīgi kļūdīties; pirmajā gadījumā piemērojamas diferencētas sankcijas, atkarībā no nodarījuma smaguma, atkārtotās fakta un reālās negatīvās ietekmes uz valsts vai pašvaldības budžetu; otrajā gadījumā – sniedzama profesionāla palīdzība nodokļu maksātājam, izlabojot kļūdas un izglītojot uzņēmējus, kā pareizi ievērot nodokļu reglamentējošo tiesību aktu prasības;
- uzlabot PVN pārmaksas (starpības starp aprēķināto nodokli un atskaitāmo priekšnodokli) atmaksu, samazinot uzņēmēju dokumentārās prasības atmaksas gadījumā, kā arī VID ietvaros precīzāk uzskaitīt atteikumu gadījumu skaitu, veidus, iemeslus un naudas summas, lai izdarītu biežāk novērojamo kļūdu analīzi un uzņēmēju informēšanu;

- novērst obligāto prasību uzņēmējiem pārbaudīt visu savu darījumu partneru PVN maksātāja statusu, jo pierādījumu vākšana par uzņēmēju negodīgumu ir VID, nevis uzņēmēju pienākums.

61. Kopumā gandrīz **15%** Latvijas uzņēmēju (bet starp lielo uzņēmumu vadītājiem - pat līdz **36%**) norāda, ka viņiem problēmas sagādā nodokļu pārbaudes un auditi. No uzņēmēju viedokļa nodokļu auditi vai nu aptur uzņēmējdarbību vai arī nopietni iejaucas uzņēmuma ikdienas darbā. VID savā pašnovērtējuma anketā norāda, ka pavisam **2003. gadā** veikti **1035** plānveida auditi, bet **2004. gadā** – **875** auditi. Pēc VID informācijas, 2003. gadā 96% no plānotajiem nodokļu auditiem veikti 90 dienu laikā, bet 2004. gadā 99% no plānotajiem nodokļu auditiem - 90 dienu laikā.

Auditu skaits	Līdz 30 dienām	No 31 līdz 60 dienām	No 61 līdz 90 dienām	No 91 līdz 120 dienām	Virs 121 dienas
2003.gadā	645	259	86	19	26
2004.gadā	495	224	145	8	3

62. REKOMENDĀCIJAS:

- uzlabot auditu efektivitāti, tos veicot kompaktāk un izmantojot iespējas izvērtēt uzņēmuma finanšu datus ārpus uzņēmuma, nevis tā darba telpās;
- plašāk izmantot iespējas finanšu datus no nodokļu maksātājiem saņemt un apstrādāt elektroniskā formā, lai veicinātu efektīvāku kontroles metožu pielietošanu;
- veikt padziļinātāku risku analīzi pirms auditu un pārbažu veikšanas.

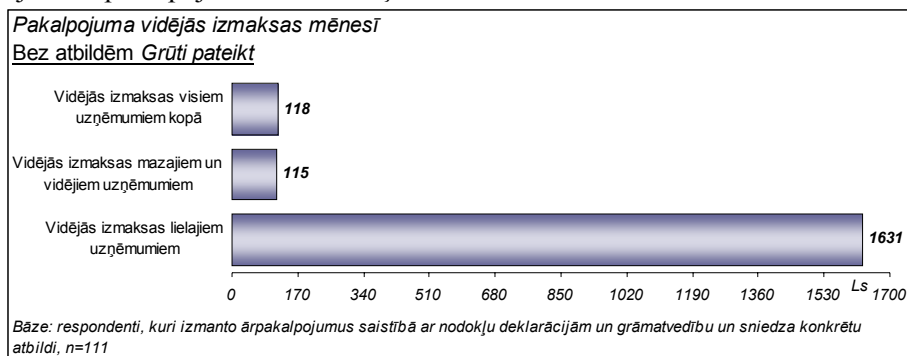
63. Nozīmīgu ieguldījumu Latvijas tautsaimniecībā dod nelielie uzņēmējdarbības subjekti – pašnodarbinātās personas (individuālie darba veicēji, individuālie komersanti, u.c.). Tā kā pašnodarbinātās personas visbiežāk nav grāmatvedības un nodokļu speciālisti un to apgrozījums ir relatīvi neliels, tad valsts šo uzņēmējdarbības formu var atbalstīt, maksimāli samazinot laiku, kas jāpavada, kārtojot nodokļu atskaites un veicot dažādu nodokļu nomaksu. Vienlaikus, VID būtu jāpadara efektīvāks darbs ar pašnodarbināto personu dokumentiem, vairāk izmantojot iespējas nodokļu atskaites apstrādāt elektroniski.

64. REKOMENDĀCIJAS:

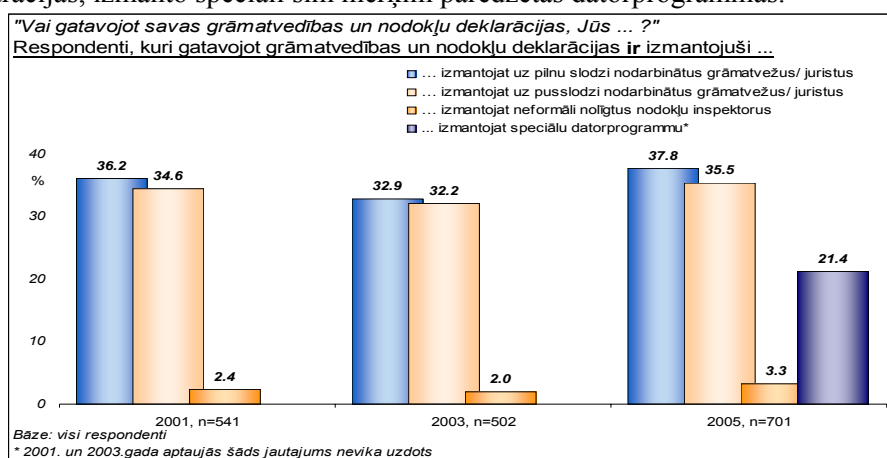
- VID analizēt un ieviest iespēju pašnodarbinātajām personām IIN deklarācijas un IIN avansa deklarācijas iesniegt nevis katru mēnesi, bet gan apkopojošās deklarācijas par garāku periodu, piemēram, par ceturksni (4 reizes gadā), līdzīgi VSAOI iemaksu deklarācijām;
- ja pašnodarbinātā persona iesniedz dokumentus VID nodaļā, kura administrē nodokļus atbilstoši faktiskajai dzīves vietas adresei un šī adrese atšķiras no deklarētās dzīves vietas adrese, jānodrošina, ka dokumenti automātiski tiek pārsūtīti uz nodaļu, kas atbilst deklarētajai adresei, nevis jāliek uzņēmējam iesniegt dubultu nodokļu dokumentu komplektu.

65. Labāku pakļaušanos nodokļu administrācijas prasībām un precīzāku nodokļus reglamentējošo prasību ievērošanu var veicināt arī grāmatvedības un nodokļu uzskaites nodošana specializētu grāmatvedības firmu rīcībā, kā arī īpašo grāmatvedības datorprogrammu izmantošana. Pārsteidzoši, bet

tikai **20%** uzņēmēju saistībā ar nodokļiem un grāmatvedību izmanto ārpalpojumus, t.i., algo speciālu grāmatvedības uzņēmumu. Caurmērā biežāk tie ir uzņēmumi ar ārvalstu kapitālu (**33%**), mazie uzņēmumi, kas nodarbina līdz 50 darbiniekiem (**20%**) un uzņēmumi, kas atrodas Rīgā (**28%**). Aptauija liecina, ka vidēji šie ārpalpojumi vienam uzņēmumam mēnesī izmaksā **Ls 118**.

66. Vienlaikus, tikai viena piektā daļa (**21%**) Latvijas uzņēmēju, gatavojot grāmatvedības un nodokļu deklarācijas, izmanto speciāli šim mērķim paredzētas datorprogrammas.

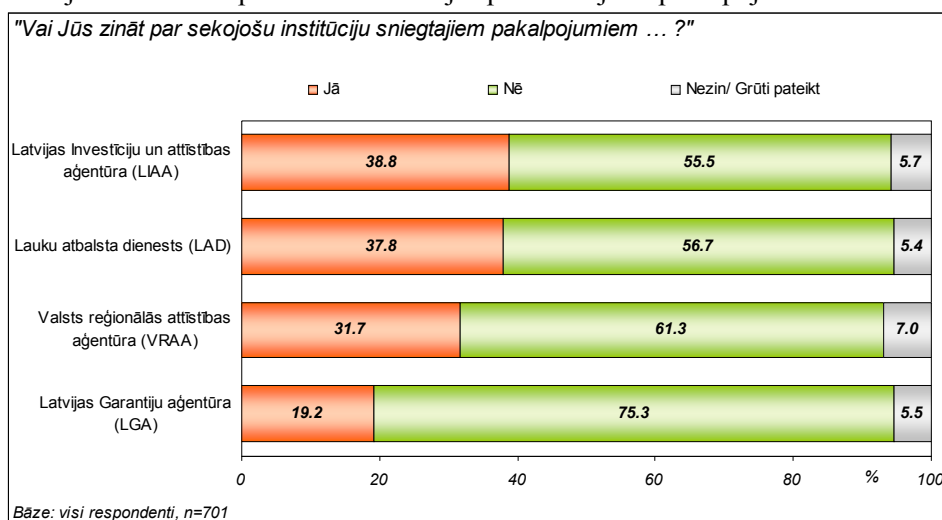
67. **REKOMENDĀCIJA:** Lai būtiski atvieglotu un uzlabotu VID darbu, veicināt nodokļu maksātājus izmantot specializētos nodokļu grāmatvedības pakalpojumus un datorprogrammas, lai uzlabotu nodokļu atskaišu kvalitāti un precizitāti, kā arī veicināt elektroniskās nodokļu atskaišu sistēmas ieviešanu.

6. NODAĻA: VALSTS ATBALSTS

68. Valsts atbalsts var būt nozīmīgs uzņēmējdarbības stimuls gadījumos, kad tirgū veidojās pieprasījuma un piedāvājuma asimetrija (*market failure*), piemēram, trūkst viegli pieejama un lēta finansējuma, rodas atbilstoši izglītota un apmācīta darbaspēka deficīts, vai kādai jaunai, bet perspektīvai tautsaimniecības nozarei (*infant industry*) nepieciešams sākotnējās attīstības stimuls. Vēl jo vairāk, **Latvijas iestāšanās ES pavērusi iespējas izmantot ES reģionālās politikas instrumentus un finanšu resursus kā līdzfinansējumu daudzgadīga valsts atbalsta sniegšanai privātajai uzņēmējdarbībai.**

69. Tomēr 2005. gada rudenī veiktās socioloģiskās aptaujas rezultāti liecina, ka **liela daļa Latvijas uzņēmēju ir skeptiski noskaņoti par valsts atbalstu uzņēmējdarbības attīstīšanā.** Puse (**50%**) no visiem respondentiem atzinuši, ka valsts nepalīdz uzņēmējiem attīstīt uzņēmējdarbību, bet **33%** uzņēmēju uzskata, ka valsts drīzāk neveicina, nekā veicina uzņēmējdarbības attīstību. Tikai **10%** aptaujāto norādījuši, ka kopumā valsts lielākā vai mazākā mērā palīdz uzņēmējiem. Visnegatīvāk valsts atbalstu uzņēmējdarbībai novērtē Zemgales uzņēmumu vadītāji: **90%** Zemgalē aptaujāto pauduši negatīvu nostāju, respektīvi, **61%** respondentu atzinuši, ka **valsts nepalīdz** uzņēmējiem, bet **29%**, ka **valsts** tiem **drīzāk nepalīdz.** Kāpēc?

70. Pirmkārt, aptaujā tika noskaidrots uzņēmēju informētības līmenis par institūcijām, kuras administrē valsts atbalsta programmas uzņēmējdarbības attīstīšanai. Saskaņā ar aptaujas datiem uzņēmēji ir relatīvi labi informēti par **Latvijas Investīciju un attīstības aģentūru (LIAA)** un **Lauku atbalsta dienestu (LAD)** (attiecīgi **39%** un **38%** uzņēmēju zina par šo institūciju sniegtajiem pakalpojumiem). Salīdzinoši viszemākais zināšanu līmenis ir par **Latvijas Garantiju aģentūru (LGA)** – tikai **19%** uzņēmumu vadītāju ir informēti par dotās institūcijas piedāvātajiem pakalpojumiem.

71. Otrkārt, tika noskaidrotas uzņēmēju vispārējās zināšanas par dažādām atbalsta programmām. Uzņēmēji vislabāk atpazīna tādus stimulu veidus kā **atbalstu jaunaļiem zemniekiem (32%)** un **investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos (29%)**, kurus administrē **LAD**. Savukārt **mazāk par 20%** uzņēmēju zina par tādiem valsts stimulu veidiem kā **atbalsts jaunu produktu un tehnoloģiju attīstībai (19%)** un **atbalsts konsultācijām un komercsabiedrību dalībai starptautiskās izstādēs un tirdzniecības misijās (19%)**, kuras administrē **LIAA**, kā arī **atbalsts mazo un vidējo komercdarbību riska kapitālam (17%)**, kuru administrē **LGA**.

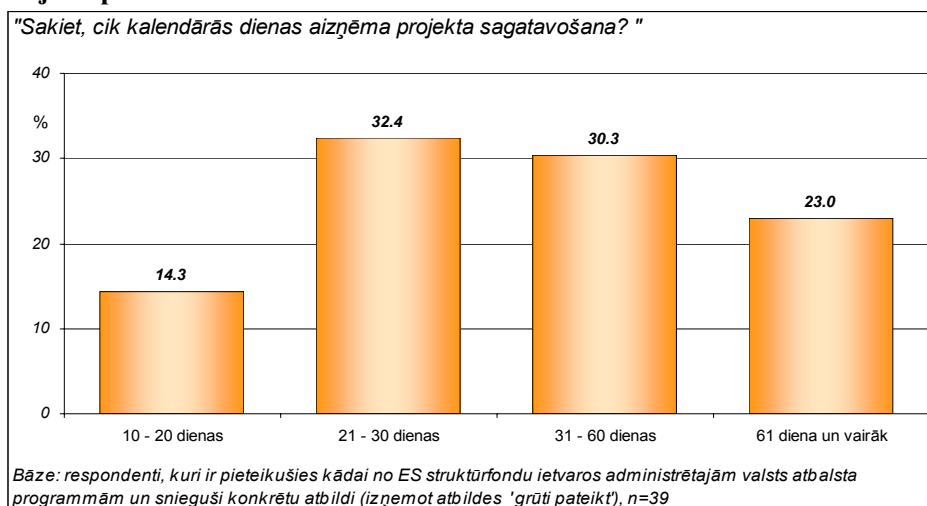
72. Treškārt, tika noskaidrotas uzņēmēju zināšanas par konkrētām institūcijām un valsts atbalsta programmām. Aptauja parāda, ka no tiem, kuri ir dzirdējuši par LIAA administrēto programmu - **valsts atbalsts jaunu produktu un tehnoloģiju attīstībai** - kopumā **57%** uzņēmēju zina, ka šo programmu administrē LIAA. No tiem, kuri zina par **atbalstu konsultācijām un komercsabiedrību dalībai starptautiskās izstādēs un tirdzniecības misijās**, **54%** zina, ka šo programmu administrē LIAA. No tiem, kuri ir dzirdējuši par **atbalstu komercdarbības infrastruktūras modernizācijai**, **48%** zina, ka šo programmu administrē LIAA, bet 23% nosauc kādas citas institūcijas. Savukārt no tiem, kuri ir

dzirdējuši par *atbalstu nodarbināto kvalifikācijas celšanai un pārkvalifikācijai*, tikai **27%** zina, ka šo programmu administrē LIAA, 33% nosauca kādas citas institūcijas, bet 48% atzīst, ka nezina, kuras institūcijas pārziņā šī valsts atbalsta programma.

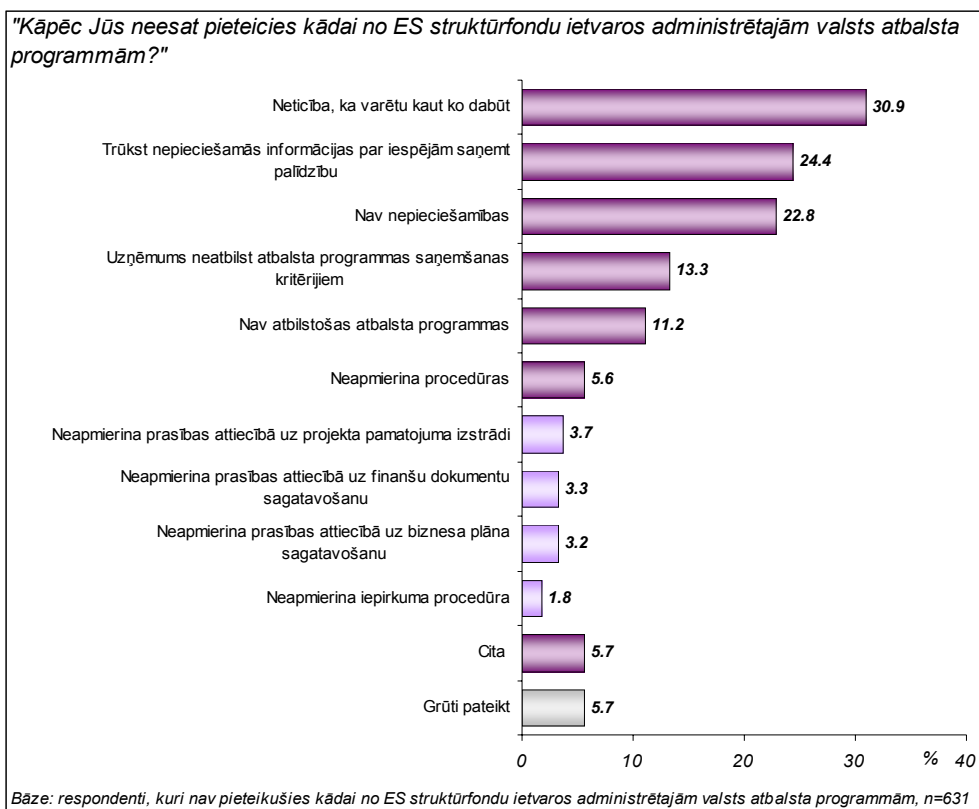
73. Ceturtkārt, tika sīkāk iztaujāti tie **5%** jeb **55 no visiem aptaujātajiem uzņēmumiem**, kas bija pieteikušies kādai no ES struktūrfondu ietvaros administrētajām valsts atbalsta programmām. Šāds pieteikušos uzņēmumu skaits ir reprezentatīvs, jo pēc LIAA sniegtās informācijas pašnovērtējuma anketā līdz 2005. gada 1. septembrim LIAA pavisam bija iesniegti **284 projektu pieteikumi, pieņemti 192 pozitīvi lēmumi un izdarīti 49 atteikumi**.

LIAA administrējamo valsts atbalsta programmu veidi	Apakšprogrammu veidi	Apstiprināto pieteikumu skaits kopš pieteikumu iesniegšanas sākuma līdz 2005.gada 1.septembrim
1. Atbalsts jaunu produktu un tehnoloģiju attīstībai		10
2. Atbalsts komercsabiedrības infrastruktūras modernizācijai	2.1. Komerccdarbības pilnveidošana atbilstoši starptautisko standartu prasībām	72
	2.2. Dalītās infrastruktūras (laboratoriju) izveide	3
	2.3. Infrastruktūras attīstībai nepieciešamo pieslēgumu izveide un rekonstrukcija	11
3. Atbalsts konsultācijām un komercsabiedrību dalībai starptautiskajās izstādēs un tirdzniecības misijās	3.1. Komerccdarbību dalība starptautiskajās izstādēs, gadatirgos un tirdzniecības misijās	14
	3.2. Konsultāciju pakalpojumi	70
4. Atbalsts nodarbināto kvalifikācijas celšanai, pārkvalifikācijai un tālākizglītībai		12

74. Aptaujas rezultāti liecina, ka lielākā daļa - **67%** - no šiem uzņēmumiem **bija izmantojuši konsultantu pakalpojumus**. Vidēji viena projekta sagatavošanai vienai atbalsta programmai uzņēmējiem bija nepieciešamas 30 kalendārās dienas.

75. Piektkārt, tika analizēti galvenie iemesli, kāpēc uzņēmumi nav izmantojuši kādu no valsts atbalsta programmām. Atklājas, ka visbiežāk minētais cēlonis ir uzņēmēju *neticība, ka varētu kaut ko dabūt (31%)*. Par spīti valsts un nevalstisko organizāciju informācijas kampaņām, **24%** uzņēmēju apgalvo, ka viņiem *trūkst nepieciešamās informācijas par iespējām saņemt palīdzību* no valsts. Retāk uzņēmēji min tādus iemeslus kā *uzņēmums neatbilst atbalsta programmas saņemšanas kritērijiem (13%)* un *nav atbilstošas atbalsta programmas (11%)*. Tikai **6%** aptaujāto kā iemeslu minējuši *neapmierinātību ar kādu no procedūrām vai prasībām*.

76. **REKOMENDĀCIJAS:** Balstoties uz uzņēmēju aptaujas rezultātiem un valsts atbalstu administrējošo iestāžu pašnovērtējuma, galvenie pasākumi, kurus var īstenot, lai uzlabotu atbalsta administrēšanas sistēmas efektivitāti un kvalitāti ir sekojoši:

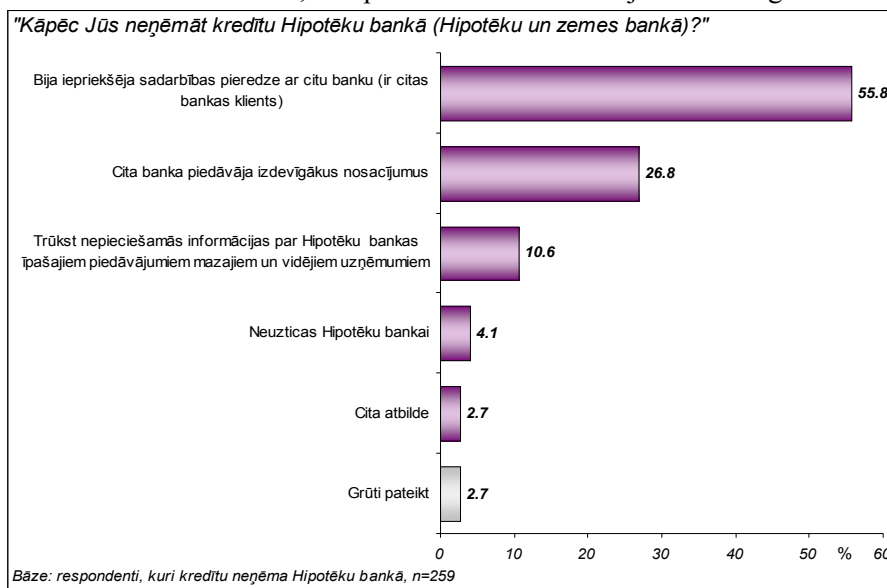
- viegli uztveramas informācijas izvietošana TV, radio, presē, internetā, mājas lapās un drukātu materiālu sagatavošana, lai izskaidrotu uzņēmējiem iespējas saņemt valsts atbalstu;
- konsultācijas un sadarbība ar uzņēmēju apvienībām (LRTK, MVUASP, u. c.) un sociālajiem partneriem (LDDK, LBAS) potenciālo projektu iesniedzēju izglītošanā par struktūrfondu pieejamību uzņēmējdarbības attīstīšanai;
- administrācijas iestāžu iekšējo procedūru precizēšana un projektu izskatīšanas ātruma palielināšana, plašāk ieviešot projektu elektroniskās iesniegšanas un apstrādes iespējas;
- iestāžu darbinieku kvalifikācijas celšana un apmācības, kā arī motivācijas faktoru izmantošana, lai samazinātu darbinieku mainību.

77. Pēc EM pasūtījuma tika analizēta kredītu izmantošana uzņēmējdarbības attīstīšanai un valsts atbalsts finanšu pieejamības jomā. Uzņēmumu aptaujas dati parāda, ka nedaudz vairāk kā 1/3 no visiem aptaujātajiem uzņēmumiem ir ņēmuši kredītu savas uzņēmējdarbības vajadzībām (**39%**). Izvērtējot iegūtos rezultātus dažādās uzņēmēju grupās, salīdzinoši visbiežāk kredītu ņēmuši **vidējie (73%)** un **lielie (63%)** uzņēmumi. Pārsteidzoši, bet aptaujas rezultāti parāda, ka caurmērā **retāk** kredītus ņem **Rīgā** strādājošie uzņēmēji, bet **biežāk pārējos reģionos** strādājošie.

78. Tā kā valsts atbalstu finanšu pieejamības jomā sniedz valstij piederošā **Hipotēku banka** (iepriekš – Hipotēku un zemes banka), tika noskaidrota uzņēmēju informētība par Hipotēku bankas sniegtajiem aizdevumiem (kredītiem) mazo un vidējo uzņēmumu (MVU) attīstībai, uzņēmēju viedoklis par bankas kredītu izdevīgumu salīdzinājumā ar citām komercbankām un galvenie iemesli, kāpēc uzņēmumi nav ņēmuši kredītu Hipotēku bankā. Uzņēmēju aptaujas rezultāti liecina, ka **61%** no visiem uzņēmumiem ir informēti par Hipotēku bankas kredītu produktiem MVU attīstībai. Salīdzinoši augstāks informētības līmenis par Hipotēku bankas produktiem vērojams starp **Vidzemes (85%)** un **Rīgas (67%)** uzņēmumu vadītājiem, kā arī tiem uzņēmējiem, kuru uzņēmējdarbība nodibināta līdz 2003. gadam (61%). Vismazāk par Hipotēku bankas produktiem ir informēti **Latgales (45%)** uzņēmēji. **REKOMENDĀCIJA:** Hipotēku bankai nepieciešams vairāk reklamēt savus pakalpojumus starp

Latgales uzņēmējiem, izmantojot dažādus, arī - netradicionālus, informācijas kanālus, piemēram, vietējo pašvaldību ziņu dēļus, sabiedriskos un kultūras pasākumus, avīzes, ceļojošos autobusus, utt.

79. Aptaujāto uzņēmēju viedokļi par Hipotēku bankas kredītu izdevīgumu liecina, ka tikai **11%** uzņēmēju uzskata, ka Hipotēku bankas MVU attīstībai paredzēto **kredītu nosacījumi ir izdevīgāki salīdzinājumā ar citām Latvijas komercbankām**. Tikpat daudz uzņēmēju (**11%**) ir pārliecināti, ka tie ir **neizdevīgāki**, bet **30%**, ka **tādi paši kā citās bankās**. Gandrīz puse (**48%**) no tiem respondentiem, kuri zina par Hipotēku bankas aizdevumiem, nav pratuši novērtēt nosacījumu izdevīgumu.

80. Uzņēmēju aptaujas rezultāti liecina, ka **galvenais iemesls, kāpēc uzņēmumi nav ņēmuši kredītu Hipotēku bankā**, ir uzņēmumu **iepriekšēja sadarbības pieredze ar citu banku**, ko atzinis vairākums uzņēmēju – **56%**. Savukārt **27%** uzņēmumu kā galveno iemeslu norādījuši, ka **cita banka piedāvājusi izdevīgākus nosacījumus** nekā Hipotēku banka. Katrs desmitais uzņēmējs (**11%**) nav ņēmis kredītu Hipotēku bankā tāpēc, ka **trūkst nepieciešamās informācijas par Hipotēku bankas īpašajiem piedāvājumiem mazajiem un vidējiem uzņēmumiem**.

81. REKOMENDĀCIJAS:

- Hipotēku bankai nepieciešams veikt detalizētu tirgus pētījumu par savas un citu komercbanku piedāvātajiem kredītiem MVU attīstībai, un atbilstoši modificēt savus kredītu nosacījumus, lai padarītu savus produktus konkurētspējīgākus;

7. NODAĻA: NEKUSTAMĀS ĪPAŠUMS UN BŪVNICĪBA

82. Nekustamā īpašuma attīstīšana un būvniecība ir starp visstraujāk augošajām Latvijas tautsaimniecības nozarēm. Šīs nozares gan rada jaunas darba vietas, gan veido priekšnoteikumus citu uzņēmējdarbības jomu attīstībai, palīdzot uzlabot nepieciešamo infrastruktūru. Pēc EM datiem laika posmā no **2002. - 2004. gadam** būvniecības nozare pieaugusi par **12,5%**, savukārt nozares ieguldījums Latvijas IKP pieaugumā tajā pašā laika periodā bijis **2,5%**. Nozares attīstības dinamika bijusi viena no stabilākajām, un nozarē nodarbināto skaita īpatsvars sasniedz **8,5%** no kopējā darbaspēka apjoma.

83. Kā atzīst uzņēmēju apvienības un eksperti, Latvijā šīm nozarēm vēl joprojām ir liels attīstības potenciāls, tomēr pastāv vairāki nozīmīgi **bremzējošie faktori**, piemēram, (1) **pilsētu un citu apdzīvoto vietu teritoriju plānojumu** (dažādos mērogos un detalizācijas pakāpēs) **un zonējumu trūkums**, kas paaugstina uzņēmēju riskus un izmaksas; (2) **infrastruktūras pieejamības nelīdzsvarotība starp Rīgu un citiem valsts reģioniem**, jo ārpus Rīgas ir nepietiekami attīstīti sabiedrisko pakalpojumu tīkli – elektrība, gāze, ūdensvadi, notekūdeņu sistēmas, ceļi, dzelzceļi un lidlauki; (3) **pieprasījuma un piedāvājuma asimetrija darba tirgus būvniecības segmentā**, proti, arhitektu, dizaineru, plānošanas speciālistu, būvnieku un būvstrādnieku trūkums, kā rezultātā kavējas būvniecības projektu termiņi, rodas dīkstāves, un investori var novirzīt investīcijas uz būvprojektiem citās valstīs.

84. Asākā problēma nozaru attīstībai tika identificēta jau 2001. gada uzņēmējdarbības vides pētījumā, norādot, ka **daudzas Latvijas pilsētas un pagasti nav pieņēmuši saistošus attīstības plānus un teritoriju plānojumus**. Problēma tika iekļauti *Pasākumu plānā uzņēmējdarbības vides uzlabošanai*, RAPLM uzdodot pienākumu uzraudzīt teritoriju plānojumu izstrādes progresu. Tomēr oficiāli apstiprinātu teritorijas plānojumu trūkums visā Latvijā joprojām sagādā problēmas uzņēmējiem, kas strādā būvniecības sektorā. Rezultātā uzņēmējiem un būvniekiem nākas "minēt", kuros nekustamā īpašuma objektos veikt investīcijas, jo bieži nav paredzams dažādu teritoriju ilgtermiņa zonējums un lietošanas mērķis. Uzņēmējiem nākas strādāt ar teritoriju plānojumu un citu pašvaldību dokumentu projektiem, nevis oficiāli apstiprinātām versijām, radot papildus riskus, izmaksas un laika patēriņu.

REKOMENDĀCIJAS:

- **Pabeigt attīstības plānu un teritoriju plānojumu izstrādi pašvaldībās, un pieņemt šos dokumentus kā saistošos pašvaldību noteikumus līdz stingri noteiktam termiņam;**
- **Nodrošināt pašvaldību plānojumu un apbūves noteikumu publisku pieejamību pašvaldībā un internetā.**

85. 2005. gada uzņēmēju aptaujā tika noskaidrots uzņēmēju viedoklis par sekojošām ar būvniecību un nekustamo īpašumu saistītām procedūrām: (1) *īpašumtiesību reģistrāciju Zemesgrāmatā*; (2) *būvprojekta saskaņošanu*; (3) *būvatļauju saņemšanu*; (4) *arhitektūras un plānošanas uzdevuma saņemšanu*; (5) *tehnisko noteikumu saņemšanu būvniecībai*; (6) *būvprojekta akceptu*; (7) *ēkas nodošanu ekspluatācijā*; (8) *pašvaldības atteikumu no pirkuma tiesībām*; (9) *objekta lietošanas mērķa maiņu*; (10) *zemes zonējuma maiņu* un (11) *projektu sabiedrisko apspriešanu*.

86. Aptaujas dati liecina, ka **19%** no visiem uzņēmumiem pēdējo divu gadu laikā savām uzņēmējdarbības vajadzībām ir iegādājušies nekustamo īpašumu (t. sk. zemi) vai veikuši telpu remontus, rekonstrukcijas, pārbūves vai jaunu ēku celtniecību, kā rezultātā bija nepieciešams oficiāls saskaņojums no valsts vai pašvaldību iestādēm. Uzņēmumi visbiežāk ir veikuši **īpašumtiesību reģistrāciju Zemesgrāmatā (11%)**, **būvprojekta saskaņošanu (10%)**, **būvatļauju saņemšanu (9%)**, **arhitektūras un plānošanas uzdevuma saņemšanu (8%)**, **tehnisko noteikumu saņemšanu būvniecībai (8%)** un **būvprojekta akceptu (8%)**. **Biežāk** ar nekustamā īpašuma attīstīšanu, kam bijis nepieciešams oficiāls saskaņojums, nodarbojušies **vidējie (50%)** un **lielie (59%)**, kā arī **Kurzemē (34%)** un **Zemgalē (31%)** strādājošie uzņēmumi. Savukārt **retāk – Vidzemē** strādājošie (tikai **4%**) (!!!).

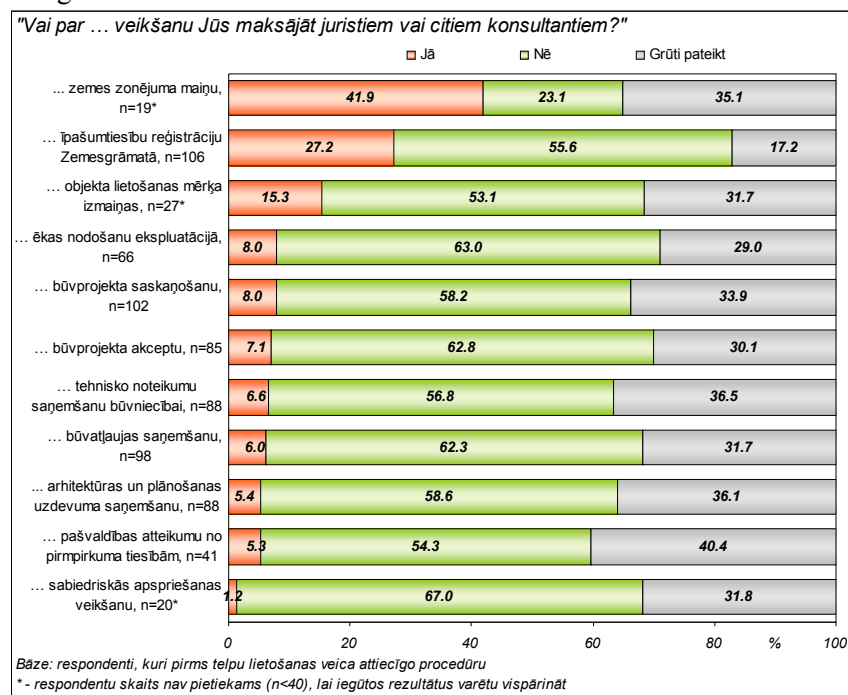
87. Dažādās **būvniecības saskaņošanas procedūras**, kuras reglamentē *Būvniecības likums*, *Zemesgrāmatu likums*, *likums "Par pašvaldībām"*, *Vispārējie būvnoteikumi*, vietējo pašvaldību saistošie

noteikumi būvniecības sfērā un citi tiesību akti, uzņēmējiem joprojām saistās ar **lielu laika patēriņu**. Salīdzinot ar 2003. gadu, uzņēmēju vērtējumā **2005. gadā pagarinājies iestādes dienu skaits, kas nepieciešams, lai veiktu visas ar būvniecības saskaņošanu veicamās procedūras, izņemot nekustamā īpašuma īpašumtiesību reģistrēšanu Zemesgrāmatā un ēkas nodošanu ekspluatācijā**.

REKOMENDĀCIJAS:

- uzlabot normatīvo un institucionālo bāzi, un vienkāršot administratīvās procedūras būvniecības sektorā;
- jāizveido vienota valsts nozīmes būvniecības nozares informācijas sistēma, kas nodrošinātu valsts un pašvaldību institūciju sadarbību dokumentu aprītē (t.sk. valsts būvinspekcijas, pašvaldību būvvalžu, zemesgrāmatas u.c.), kā arī nodrošinātu valsts, pašvaldību, sabiedrības informētību, palielinātu būvniecības procesu pārskatāmību, mazinātu korupcijas iespējas, saīsinātu administratīvo procesu termiņus;
- nepieciešams pašvaldību iestādēs publicēt būvniecības shēmu norādīt visus procesus un atbildīgās iestādes, kas ir nepieciešams, lai uzsāktu ēku būvniecību un nodotu tās ekspluatācijā
- jāizvērtē gadījumi, kādos varētu pilnībā vai daļēji atteikties no būves tehniskās inventarizācijas

88. Uzņēmēju skatījumā **visvairāk paātrinājusies** nekustamā īpašuma tiesību nostiprināšana Zemesgrāmatā, jo **2003. gadā** bija nepieciešamas vidēji **34,5** iestādes dienas, lai Zemesgrāmata izskatītu dokumentus un pieņemtu lēmumu par īpašuma tiesību nostiprināšanu, bet **2005. gadā** – tikai **20,1** diena. Konsekventi samazinās arī kopējo kalendāro dienu skaits, kas nepieciešams gan uzņēmējiem, lai savāktu un iesniegtu visus nepieciešamos dokumentus, gan Zemesgrāmatai, lai tos izskatītu un noteiktā kārtībā nostiprinātu īpašumtiesību reģistrāciju. Kopš **2003. gada** īpašumtiesību reģistrācija Zemesgrāmatā ir paātrinājusies par **18** kalendārajām dienām (no **52** līdz **34**). **2001. gada** uzņēmēju aptaujā īpašuma tiesību nostiprināšanai Zemesgrāmatā bija vissliktākais rādītājs – **74 kalendārās dienas**. Pati Zemesgrāmata savā pašnovērtējuma anketā norāda, ka **maksimālais ar likumu noteiktais pieteikumu izskatīšanas laiks** ir **15** dienas, bet sarežģītās lietās laiku var pagarināt līdz **30** dienām, savukārt vidējais izskatīšanas laiks ir **8** dienas, bet minimālais – **1** diena. Tiek piedāvāta arī paātrinātā izskatīšana **3** dienās, maksājot desmitkārtīgu valsts nodevu.

89. Lai gan uzņēmēju norādītais iestādes darba dienu un kopējo kalendāro dienu skaits īpašuma tiesību reģistrācijai joprojām pārsniedz ar likumu noteikto laiku, tas varētu būt skaidrojams ar izplatīto starpnieku - juristu un konsultantu - pakalpojumu izmantošanu īpašumtiesību pārejas reģistrācijā. Salīdzinoši liels uzņēmēju īpatsvars – **27%** respondentu – **norāda, ka pirms telpu lietošanas**

uzsākšanas ir maksājuši juristiem vai citiem konsultantiem par īpašumtiesību reģistrēšanu Zemesgrāmatā.

90. Kopš 2001. gada uzņēmējdarbības vides pētījuma Tieslietu ministrijas Zemesgrāmatas departaments konsekventi īstenojis reformas, kas saistītas ar iestādes darba uzlabošanu un procedūru paātrināšanu. Reformas ietvērušas: (1) zemesgrāmatas reģistru elektronizāciju un *Valsts Vienotās Datorizētās Zemesgrāmatas* izveidi; (2) dokumentu iekšējās aprites sistēmas elektronizāciju, ieskaitot precīzu ieejošo un izejošo dokumentu un to apstrādes laika uzskaiti, kā arī katra Zemesgrāmatas tiesneša pavadīto laiku pie katra dokumenta; (3) Zemesgrāmatas tiesnešu izglītošanu; (4) reģistrācijas dokumentu standarta formu izveidi un izvietojumu Internetā.

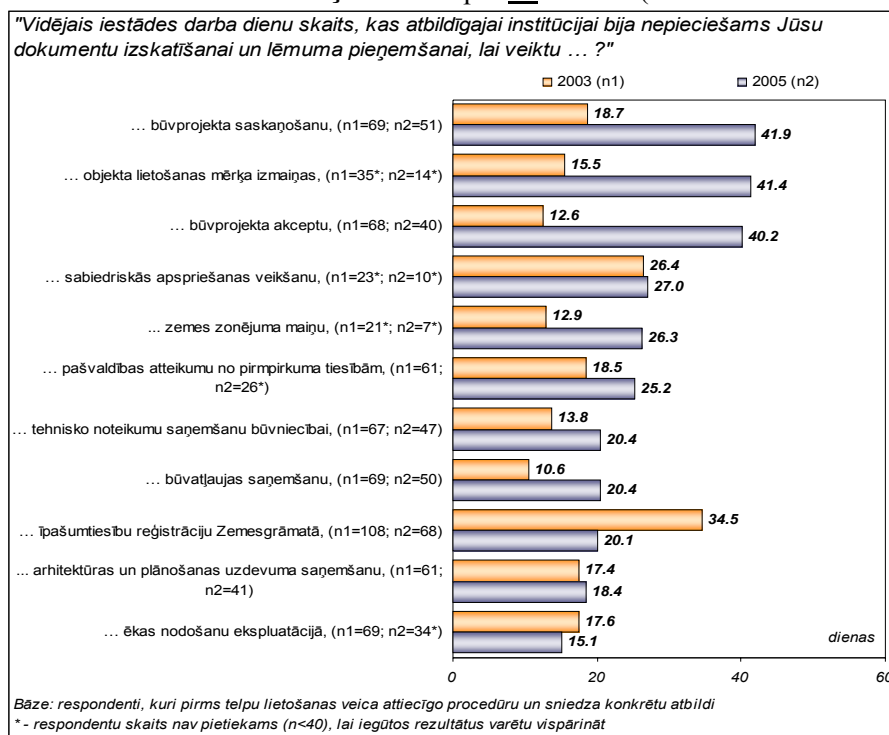
91. Zemesgrāmata bez lieliem papildus līdzekļiem var veikt vairākas īsā termiņā īstenojamās reformas, lai paaugstinātu īpašumtiesību pārejas reģistrācijas procedūras kvalitāti.

REKOMENDĀCIJAS:

- uzlabot lietu sadales procesa mehānismu, nodrošinot nejausības principu lietu sadalē;
- samazināt valsts nodevu par īpašuma tiesību nostiprināšanu Zemesgrāmatā 2% apmērā no nekustamā īpašuma vērtības, jo nodeva veicina darījumu summu krāpniecisku samazināšanu ar mērķi samazināt maksājamās nodevas apjomu.

92. Aplūkojot citas ar nekustamā īpašuma attīstīšanu un būvniecības saskaņošanu saistītās procedūras gan uzņēmēju skatījumā, 2005. gada socioloģiskās aptaujas dati liecina, ka pēdējo divu gadu laikā būtiski **palielinājies** sekojošu procedūru veikšanai nepieciešamais iestāžu darba dienu skaits:

- **būvprojekta akceptam:** par ~28 dienām (no ~13 līdz ~40 dienām);
- **būvprojekta saskaņošanai:** par ~23 dienām (no ~19 līdz ~42 dienām);
- **būvatļaujas saņemšanai:** par ~10 dienām (no ~11 līdz ~20 dienām);
- **būvniecības tehnisko noteikumu saņemšanai:** par ~7 dienām (no ~14 līdz ~20 dienām).

93. Tā kā lielākā daļa administratīvo procedūru saistībā ar būvniecības saskaņošanu ir pašvaldību kompetencē, 2005. gada pētījuma ietvaros **Rīgas, Daugavpils, Jelgavas, Liepājas, Rēzeknes, Ventspils, Valmieras** un **Jūrmalas** pašvaldības tika uzaicinātas aizpildīt standarta pašnovērtējuma anketas par dažādu būvniecības procedūru saskaņošanu. **Rīgas** pašvaldība atteicās veikt būvniecības saskaņošanas pašnovērtējumu, motivējot atteikumu ar informācijas publisku pieejamību, savukārt **Valmieras** dome aizbildinājās ar cilvēkresursu trūkumu. Pārējās pašvaldības - **Daugavpils, Jelgavas, Liepājas, Rēzeknes, Ventspils** un **Valmieras** - dažādā kvalitātē un termiņos aizpildīja pašnovērtējuma anketas, tomēr - ne

vienmēr pilnīgi, bieži nepievienojot visas formas un veidlapas un bieži nenorādot procedūru tiesisko pamatojumu.

94. Ilustratīvi ir salīdzināt, no vienas puses, - Latvijas uzņēmēju - un, no otras puses, - dažu pilsētu pārstāvju - viedokli par dažādu būvniecības saskaņošanas procedūru laiku (iestādes dienās, norādot maksimālo un vidējo procedūras ilgumu), kā parādīts sekojošā tabulā:

<i>Administratīvā procedūra</i>	<i>arhitektūras un plānošanas uzdevuma saņemšana</i>	<i>tehniskā projekta akcepts</i>	<i>būvatļaujas izsniegšana/saņemšana</i>	<i>būvprojekta pieņemšana ekspluatācijā</i>
Pašvaldības un uzņēmēji				
<i>Jelgava</i>	14 dienas (maksimāli)/ 7 (vidēji)	30/14	14/10	10/7
<i>Jūrmala</i>	30/20	30/21	30/20	10/8
<i>Liepāja</i>	30/20	14/7	5/3	10/5
<i>Ventspils</i>	-/- (dati netiek uzrādīti)	-/-	14/5	10/5
<i>Rēzekne</i>	30/7	-/-	-/-	10/-
<i>Uzņēmēju viedoklis 2003. gadā</i>	17	13	11	18
<i>Uzņēmēju viedoklis 2005. gadā</i>	18	40	20	15

95. Pašnovērtējuma rezultāti parāda, ka Latvijas pašvaldībās joprojām nepastāv vienoti standarti un prakse attiecībā par laika termiņiem, lai veiktu būvniecības saskaņošanas procedūras. Piemēram, uzņēmēji aptaujā norāda, ka ēkas nodošana ekspluatācijā **2003. gadā** vidēji prasīja **18** iestādes darba dienas, bet **2005. gadā** - mazliet mazāk - **15** dienas. Taču gan Jūrmalas, gan Liepājas, gan Ventspils, gan Rēzeknes pašvaldības norāda, ka ēkas pieņemšana ekspluatācijā pēc normatīvajiem aktiem maksimāli aizņem **10** dienas, bet vidēji tiek veikta **5-8** dienās.

96. REKOMENDĀCIJAS:

- **EM kopīgi ar RAPLM, Latvijas Pašvaldību savienību, Latvijas Lielo pilsētu asociāciju un pilsētu attīstības departamentiem un būvvaldēm rīkot ekspertu konferenci par būvniecības saskaņošanas jautājumiem;**
- **Pašvaldībām pieņemt vienotus labās prakses standartus par būvniecības saskaņošanas procedūru laiku;**
- **Pašvaldībām saīsināt laiku, kas nepieciešams, lai pieņemtu lēmumu par būvprojekta akceptu;**
- **Rīgas, Valmieras, Ventspils un Rēzeknes pašvaldībās uzlabot informācijas uzkrāšanu un sistematizēšanu par būvniecības saskaņošanas procedūrām - izsniegto un atteikto būvatļauju skaitu, laika patēriņu tehnisko un skīču projektu izskatīšanai, utt.**

97. Satraucoši, bet aptaujāto uzņēmēju atbildes liecina, ka **7%** Latvijas uzņēmēju ir devuši dāvanas vai kukuļus, lai saņemtu tehniskos noteikumus būvniecībai. Vienlaikus **5%** uzņēmēju ir maksājuši nelegālus maksājumus par būvprojekta saskaņošanu. Šāds rezultāts liecina par minēto administratīvo procedūru korupcijas risku un pierāda, ka būvniecības sektorā joprojām saglabājas augsts "ēnu ekonomikas" īpatsvars.

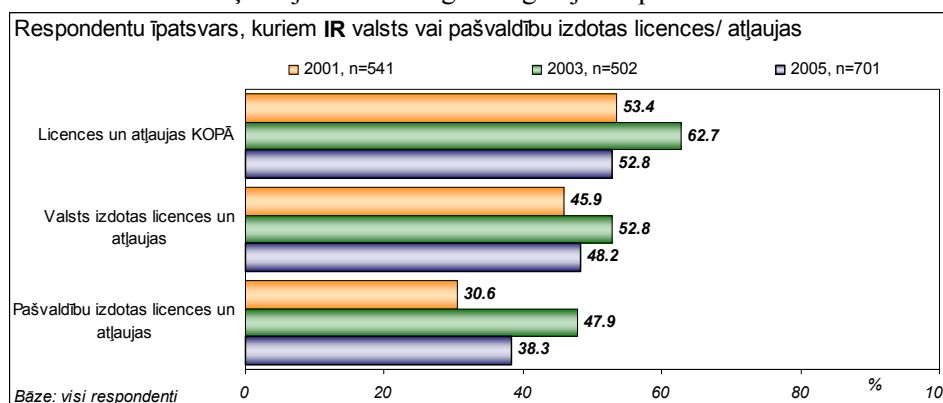
98. **Rīgā** būvuzņēmēji par nopietnāko problēmu uzskata **vienreizējo infrastruktūras izmantošanas maksājumu** pašvaldībai. Šī problēma tika identificēta jau 2001. gada pētījumā. Pēc pētījuma prezentācijas, notika diskusijas starp Rīgas Domes (RD) Attīstības departamentu, RD Attīstības valdi, Latvijas Attīstības aģentūru un uzņēmēju organizācijām. Diemžēl netika rasts risinājums, kā rezultātā **Rīgas pašvaldība turpina iekasēt nelegālo infrastruktūras izmantošanas maksājumu atbilstoši būvniecības projektā veiktajām investīcijām.** Pašvaldībām ir tiesības iekasēt saistošos normatīvajos aktos noteiktās nodevas, taču **Rīgas infrastruktūras maksājums, ņemot vērā pastāvošo normatīvo bāzi, nav likumīgi pamatots un būtiski sadārdzina projektu izmaksas.** Maksājums tiek iekasēts, pamatojoties uz RD 1995. gada 7. marta noteikumiem Nr. 14. Pašvaldības var izdot citiem saistošus noteikumus, ja

likumā tām ir dots deleģējums. Tā kā neviens likums nenosaka tiesības RD izdot šādus noteikumus, šie noteikumi nav likumīgi. RD noteikumi Nr. 14 nav saistošie noteikumi, bet vienkārši noteikumi, kas nav ārējs normatīvs akts un tāpēc nevar būt saistošs fiziskām un juridiskām personām.
REKOMENDĀCIJA: Atcelt Rīgas nelikumīgo vienreizējo infrastruktūras izmantošanas maksājumu (vai) sakārtot maksājuma juridisko pamatojumu, lai tas būtu likumīgs.

8. NODAĻA: LICENCES UN ATĻAUJAS

99. Licences un atļaujas sniedz valstij iespējas atsevišķi kontrolēt un uzraudzīt uzņēmējdarbības veidus, kuriem piemīt īpaši riski un ietekme uz sabiedrības drošību un veselību. Uzņēmējiem licenču saņemšana saistās ar nepieciešamību ik pēc noteikta laika perioda pierādīt regulējošajām institūcijām, kā tiek ievērotas to prasības. Licenču un speciālo atļauju izsniegšanā nepieciešams ievērot samērīguma principu starp kontrolējošo institūciju prasībām un uzņēmējdarbības veikšanas risku sabiedrībai.

100. 2005. gada uzņēmēju aptaujas rezultāti liecina, ka kopumā nedaudz vairāk kā pusei (**53%**) Latvijas uzņēmumu to darbībai ir nepieciešamas licences vai atļaujas. Salīdzinot iegūtos datus ar 2003. gada uzņēmumu vadītāju aptaujas rezultātiem, var konstatēt, **ka to uzņēmumu īpatsvars, kuru darbībai ir vajadzīgas licences vai atļaujas, divu gadu laikā kopumā ir samazinājies par 11%**. Pēdējo divu gadu laikā ir samazinājies gan to uzņēmumu īpatsvars, kuru darbībai ir nepieciešamas valsts izdotās licences vai atļaujas (2003: **53%**; 2005: **48%**), gan to, kuriem – pašvaldību (2003: **48%**; 2005: **38%**). Šie rezultāti parāda, ka Latvija lēnām pāriet no licencēšanas un atļauju izsniegšanas uz citām, mazāk represīvām un vairāk uzņēmējiem draudzīgām regulējošās politikas formām.

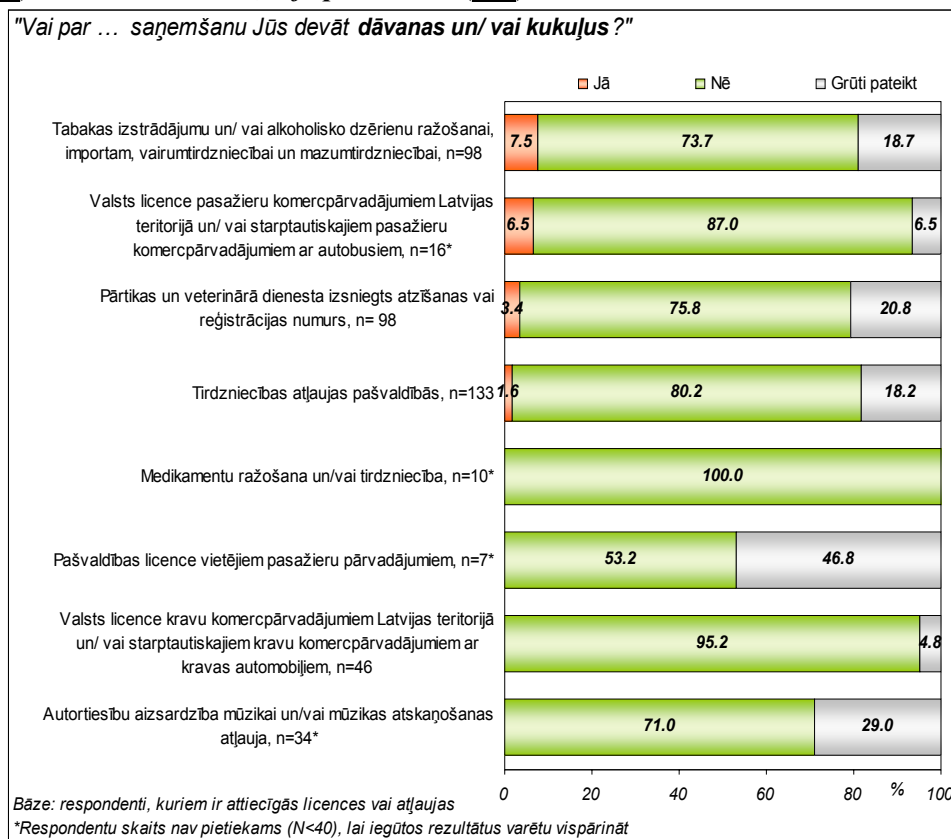

101. Aptaujas rezultāti liecina, ka salīdzinoši visbiežāk 2005. gadā (līdzīgi kā iepriekšējos gados) Latvijas uzņēmumiem darbam ir nepieciešamas sekojošas licences un atļaujas:

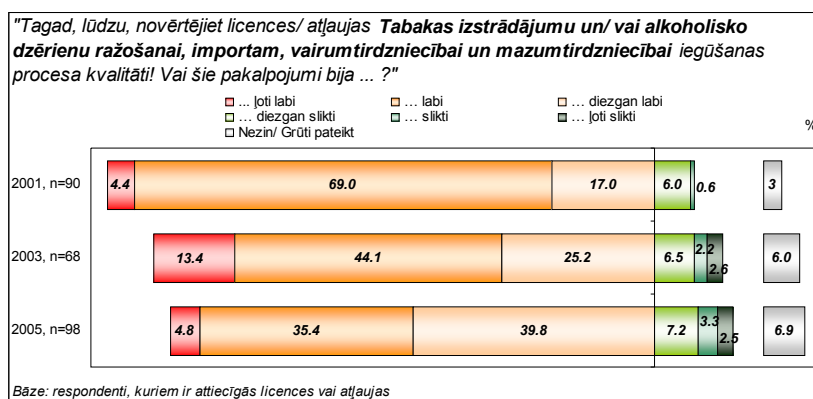
- **tirdzniecības atļaujas pašvaldībās** (nepieciešamas **19%** Latvijā strādājošo uzņēmumu);
- **pārtikas un veterinārā dienesta (PVD) izsniegts atzīšanas vai reģistrācijas numurs** (**14%**);
- **atļaujas tabakas izstrādājumu un/vai alkoholisko dzērienu ražošanai, importam, vairumtirdzniecībai un mazumtirdzniecībai** (**14%**);
- **valsts licence kravu komercpārvadājumiem Latvijas teritorijā un / vai starptautiskajiem kravu komercpārvadājumiem ar kravas automobiļiem** (**7%**);
- **autortiesību aizsardzība mūzikai un / vai mūzikas atskaņošanas atļauja** (**5%**).

102. Jau 2001. gada pētījumā tika identificēts, ka daudzas Latvijas pašvaldības uzņēmējiem izsniedz nelegālas **tirdzniecības atļaujas**, kuras nereglamentē neviens ārējs, uzņēmējiem saistošs tiesību akts. Jautājums tika aktualizēts pētījuma rezultātu apspriešanas konferencē, piedaloties atbildīgo valsts institūciju un pašvaldību pārstāvjiem. 2005. gada uzņēmēju aptauja liecina, ka salīdzinājumā ar divu iepriekšējo aptauju rezultātiem 2005.gadā **ievērojami ir samazinājies to uzņēmumu īpatsvars, kam nepieciešamas tirdzniecības atļaujas pašvaldībās: Ja 2003. gadā šādas atļaujas bija nepieciešamas 29% uzņēmumu, tad 2005. gadā - vairs tikai 19%**. Attiecīgi 2001. gadā šādas atļaujas bija nepieciešamas **22%** uzņēmēju. Pēdējo divu gadu laikā nedaudz uzlabojusies arī **tirdzniecības atļauju pašvaldībās izsniegšanas kvalitāte**.

103. Licencēšana un atļauju izsniegšana ir saistīta ar fizisku kontaktu starp regulējošajām institūcijām un uzņēmējiem, paaugstinot korupcijas risku. 2005. gadā aptaujāto uzņēmēju atbildes liecina, ka dāvanas vai kukuļus, lai saņemtu vajadzīgo licenci vai atļauju, ir devuši respondenti, kuriem bijusi nepieciešama licence *tabakas izstrādājumu un/ vai alkoholisko dzērienu ražošanai, importam, vairumtirdzniecībai un mazumtirdzniecībai* (8%), *pārtikas un veterinārā dienesta izsniegtais atzīšanas vai reģistrācijas numurs* (7%) un *tirdzniecības atļauja pašvaldībā* (2%).

104. 2005. gada aptauja tāpat liecina, ka kopš 2001. gada pakāpeniski **pieaug arī kopējais kalendāro dienu skaits**, kas nepieciešams, lai uzņēmēji saņemtu licenci *tabakas izstrādājumu un/ vai alkoholisko dzērienu ražošanai, importam, vairumtirdzniecībai un mazumtirdzniecībai*. Ja 2001. gada aptaujā tikai **10%** uzņēmēju norādīja, ka attiecīgās licences iegūšana prasījusi sākot no 22 un vairāk kalendārajām dienām; tad 2003. gadā tādi bija jau **18%**, bet 2005. gadā - **53%**. 2005. gada aptaujas rezultātu salīdzinājums ar iepriekš veikto aptauju datiem liecina, ka uzņēmēji, kuriem ir nepieciešama šī licence, tās izsniegšanas kvalitāti vērtē aizvien kritiskāk.

105. REKOMENDĀCIJAS:

- paātrināt dokumentu izskatīšanas procesu licences izsniegšanai alkohola ražošanai, importam, vairumtirdzniecībai un mazumtirdzniecībai, iegūstot lēmuma pieņemšanai

nepieciešamo papildus informāciju no citām VID struktūrvienībām vai citām valsts vai pašvaldību institūcijām izmantojot elektroniskos saziņas līdzekļus;

- ievietot plašāku informāciju Interneta VID mājas lapā ar mērķi samazināt VID Akcīzes preču pārvaldes apmeklētāju skaitu;
- izdarīt grozījumus speciālajos normatīvajos aktos, lai precizētu vietu, kurās atļauts alkoholisko dzērienu mazumtirdzniecība patērēšanai uz vietas, statusu un atšķirības saimnieciskajā darbībā.

106. Uzņēmēji, kas nodarbojas sabiedriskās apkalpošanas sfērā Rīgas pašvaldībā, kritiski novērtē arī **mūzikas atskaņošanas atļaujas** saņemšanu. Atļaujas izsniegšanas kārtība nav precīzi reglamentēta, jo nepastāv ārējie normatīvie akti, kuros būtu noteikts, ka uzņēmējam mūzikas atskaņošanai no pašvaldības jāsaņem speciāla atļauja. Rīgas pašvaldība par mūzikas atskaņošanas saskaņojuma procedūras tiesisko pamatu izmanto RD 2003. gada 17. jūnija saistošos noteikumus Nr. 45 „Rīgas sabiedriskās kārtības noteikumi”, taču tajos nav noteikta speciāla kārtība šīs atļaujas izsniegšanai, pie tam speciālo atļauju izsniegšana jāreglamentē likumos vai MK noteikumos. Arī pati RD savā pašnovērtējuma anketā par mūzikas atskaņošanas un skaņu pastiprinošu iekārtu izmantošanas publiskās vietās Rīgas pilsētā saskaņošanu atzīst, ka tiesiskā bāze, kas regulē šo procedūru gan no RD, gan uzņēmēju viedokļa ir **neskaidra un procedūra praksē darbojas neapmierinoši.**

107. REKOMENDĀCIJAS:

- atjaunot informāciju par mūzikas atskaņošanas atļaujas izsniegšanu Interneta RD mājas lapā;
- veikt izmaiņas tiesību aktos, kas reglamentē pašvaldības tiesības ierobežot trokšņu līmeni, kā arī kas reglamentē piemērojamo sodu kārtību un strīdīgu jautājumu izskatīšanas kārtību gadījumos, kad pašvaldībā saņemtas sūdzības par skaņu pastiprinošu iekārtu izmantošanu.

108. Precīza un skaidra normatīvā bāze, kā arī laba informācijas pieejamība par licenču un atļauju izsniegšanu uzlabo uzņēmēju pakļaušanos regulējošo institūciju prasībām. Ar 2005. gada 1. janvāri spēku zaudējuši MK 1997. gada 7. oktobra noteikumi Nr. 348 „Atsevišķu uzņēmējdarbības veidu licencēšanas noteikumi”, tāpēc licenču un speciālo atļauju tiesisko pamatu šobrīd veido dažādi speciālie likumi un MK noteikumi. Tas padara uzņēmējdarbības veikšanai nepieciešamo licenču un atļauju sistēmu uzņēmējiem un citiem lietotājiem nepārskatāmu.

109. REKOMENDĀCIJAS:

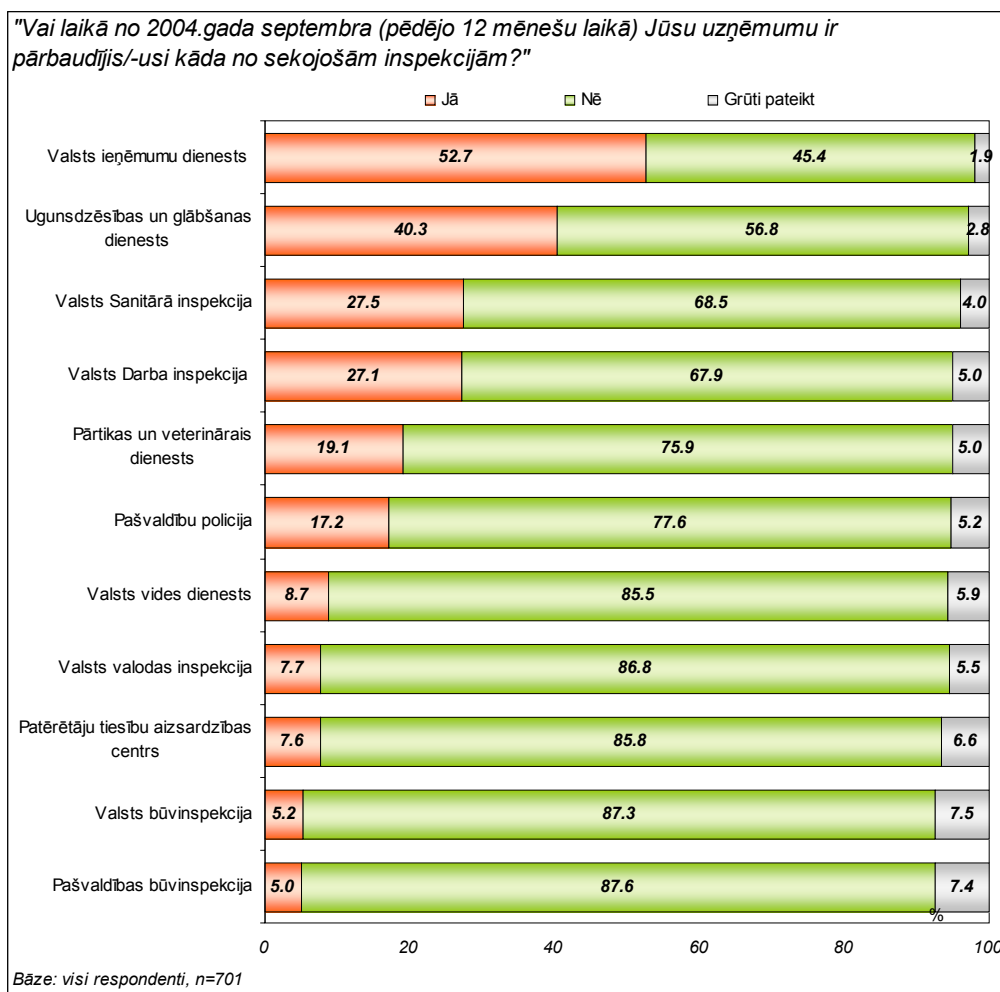
- uzturēt pilnīgu licenču un atļauju sarakstu ar visiem nosacījumiem, iesniedzamajiem dokumentiem, atbilstības kritērijiem, kā arī procedūru juridisko pamatu;
- regulāri atjaunot informāciju par dažādām licencēm un atļaujām, kuras jāsaņem uzņēmējiem, informācijas portālos, www.em.gov.lv un www.liaa.gov.lv, kurus uztur EM un LIAA;
- nozaru ministrijām un padotības iestādēm regulāri sniegt informāciju EM un LIAA un informāciju regulāri atjaunot, ņemot vērā izmaiņas normatīvajos aktos un izsniegšanas procedūrās.

9. NODAĻA: INSPEKCIJAS

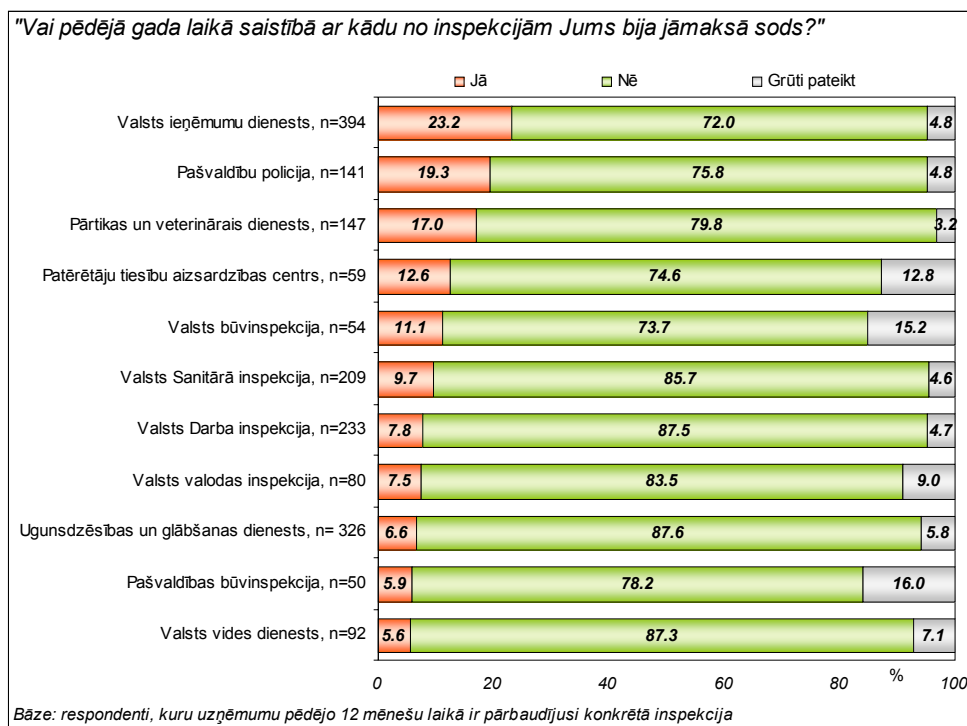
110. Inspekcijas uzrauga valsts un pašvaldību tiesību aktos noteikto regulējošo prasību ievērošanu, analizējot riskus, izglītojot uzņēmējus un plašāku sabiedrību, veicot pārbaudes uz vietas, kā arī nepieciešamības gadījumos piemērojot sankcijas. Tā kā kontrolējošas funkcijas veic ne tikai inspekcijas šaurā izpratnē, bet arī citas valsts un pašvaldību kontroles institūcijas, tad šajā pētījumā vienkopus aplūkoti gan *Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests (VUGD)*, *Valsts Sanitārā inspekcija (VSI)*, *Valsts Darba inspekcija (VDI)*, *Pārtikas un veterinārais dienests Sanitārā robežinspekcija (PVD SRI)*, *Valsts Vides dienests (VVD)*, *Valsts Valodas inspekcija (VVI)*, *Valsts būvinspekcija, pašvaldību būvinspekcijas*, gan arī *Valsts ieņēmumu dienests (VID)*, *pašvaldību policija* un *Patērētāju tiesību aizsardzības centrs*. Daļa inspekciju, piemēram, *VUGD*, *VSI*, *VDI*, *VVD*, *PVD SRI*, un *Valsts būvinspekcija*, tika lūgtas aizpildīt arī pašnovērtējuma anketas par inspekciju pārbaudes procedūrām. Lielākā daļa inspekciju anketas aizpildīta pilnīgi, izsmelši, labā kvalitātē un pievienojot visas atbilstošās formas.

111. Inspekciju reformu jomā Latvijā veikts ļoti plašs un nozīmīgs darbs, kas izpelnījies augstu starptautisku atzinību. Pasaules Banka/FIAS 2004. gadā aprakstīja Latvijas inspekciju reformas savā prestižajā ikgadējā izdevumā *World Development Report*, uzstādot tās par modeli inspekciju reformām citās valstīs. Inspekciju reformu ietvaros: (1) bijusi izveidota *Inspekciju koordinācijas padome*; (2) izstrādāti inspekciju veikšanas metodoloģiskie norādījumi un kvalitātes snieguma indikatori; (3) ar Pasaules Bankas atbalstu organizētas inspekciju darbinieku apmācības par risku analīzi, stratēģisko un finanšu plānošanu, klientu apkalpošanas standartiem u. c. tēmām; (4) Latvijas inspekcijas dalījušās savā reformu pieredzē ar citu valstu kontroles institūcijām.

112. 2005. gada uzņēmēju aptauja liecina, ka caurmērā biežāk dažādas pārbaudes inspekcijas veic *ražošanas*, *rūpniecības* un *tirdzniecības* sfērās strādājošajos, kā arī *vidējos* un *lielajos* uzņēmumos. Uzņēmumiem, kuri strādā reģionos, ir krietni lielākas iespējas tikt pārbaudītiem nekā tiem, kas strādā Rīgā. Savukārt retāk tiek pārbaudīti nesen dibinātie uzņēmumi, kā arī uzņēmumi, kuros vērojama ārvalstu kapitāla klātbūtne. Visbiežāk uzņēmumus pēdējo 12 mēnešu laikā inspicējis *VID* (**53%**), nedaudz retāk – *VUGD* (**40%**), *VSI* (**28%**) un *VDI* (**27%**). **19%** Latvijas uzņēmumu inspekcijas veicis *PVD SRI*, **17%** - *pašvaldību policija*.

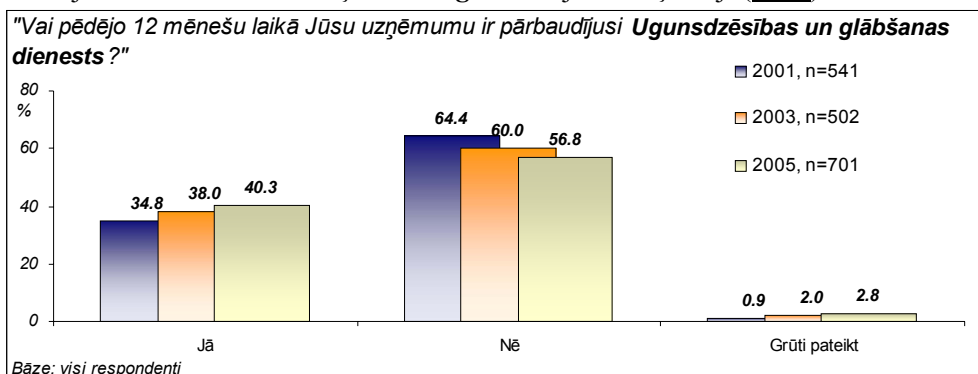
113. **VID** vienā vai otrā veidā pārbaudījis **53%** aktīvi strādājošo uzņēmumu. Aptauja liecina, ka caurmērā **biežāk** pārbaudes veiktas uzņēmumos, kuri darbojas **ražošanas, rūpniecības (61%)** un **tirdzniecības (62%)** sfērās, tāpat **vidējos (75%)** un **lielos (74%)** uzņēmumos un **Zemgales (71%)** un **Latgales (73%)** uzņēmumos. Īpaši aktīvi **VID** pārbaudes ir veicis **Vidzemes** reģionā, kur tikuši pārbaudīti **92%** (!!!) uzņēmumu. Saskaņā aptaujas datiem **būvniecības** sektorā strādājošie uzņēmēji **retāk** norādījuši, ka pēdējo 12 mēnešu laikā viņu vadītos uzņēmumus būtu pārbaudījis **VID (26%)**. Lai gan pēdējo divu gadu laikā par **5%** ir **samazinājies** to uzņēmumu īpatsvars, kurus ir pārbaudījis **VID**, tomēr tas vēl aizvien ir augstāks nekā 2001. gadā. **28%** uzņēmumos **VID** pārbaudes veicis 2 un vairāk reizi, bet **65%** - vienu reizi, bet **VID** veikto pārbaudu intensitāte pēdējo 4 gadu laikā ir saglabājusies relatīvi nemainīga. **23%** uzņēmēju - vairāk nekā jebkurā citā kontrolējošā institūcijā - norāda, ka saistībā ar **VID** pārbaudēm pēdējā gada laikā maksājuši sodus, tomēr uzņēmumu īpatsvars, kuri pēdējo 2 gadu laikā maksājuši sodus **VID**, ir samazinājies par **9%**. Caurmērā **retāk VID** ir sodījis **lielos** uzņēmumus (**15%**) un **Vidzemē (14%)** un **Zemgalē (11%)** strādājošos uzņēmumus. Tikai **1%** aptaujāto uzņēmēju atzīst, ka devis kukuli vai dāvanu **VID** pārbaudes laikā. Diemžēl uzņēmēji atzīst, ka pēdējo divu gadu laikā nedaudz pasliktinājies **VID** sniegto pakalpojumu kvalitātes novērtējums.

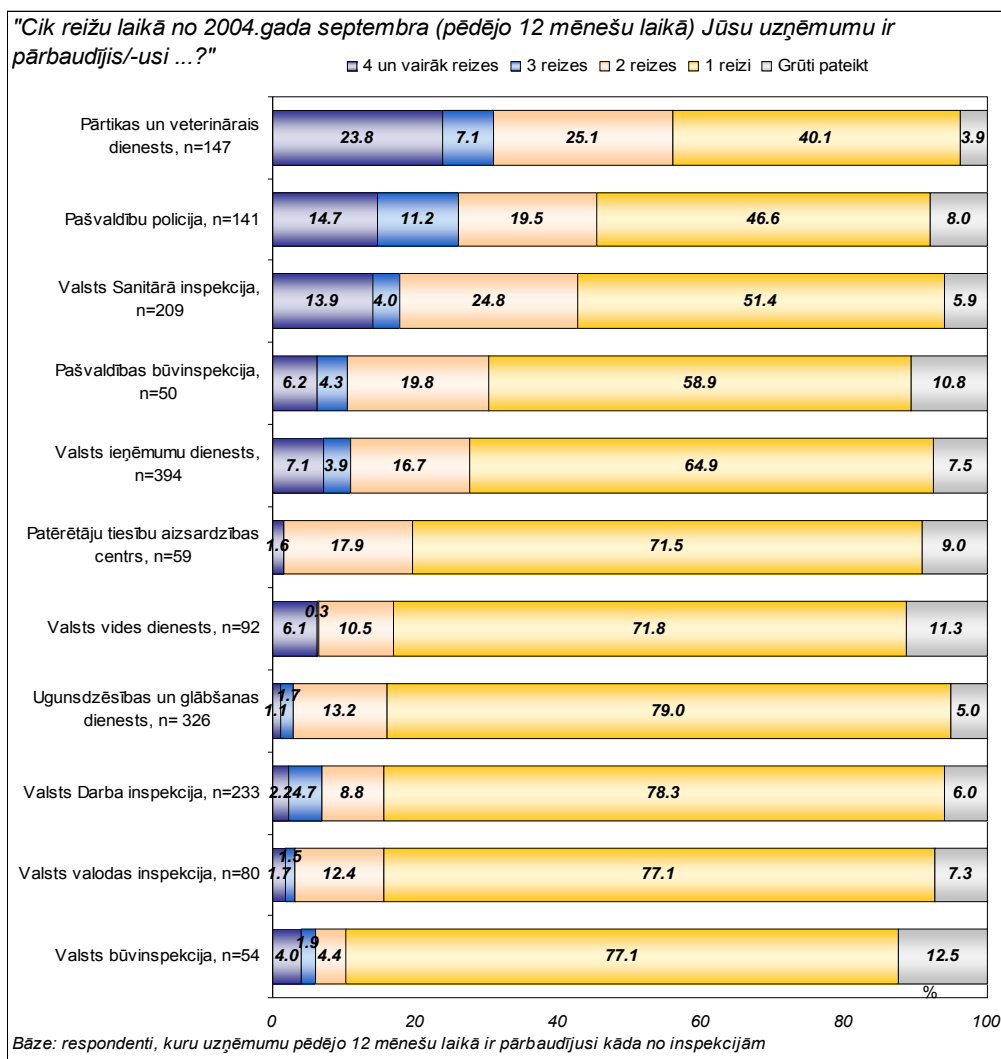
114. REKOMENDĀCIJAS:

- detalizētāk analizēt VID pieņemtos lēmumus dažādos pārsūdzības līmeņos, lai nodrošinātu vienotu pieeju nodokļu audita procesā;
- uzlabot VID, VID Galvenās muitas pārvaldes, robežsardzes un PVD SRI sadarbību tiesību aktu interpretācijas un uzņēmēju informēšanas aspektā.

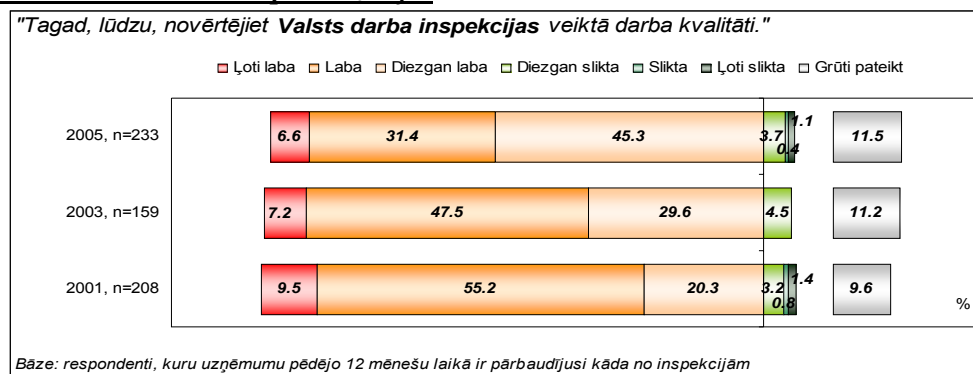
115. **VUGD** pēc uzņēmēju atzinuma pārbaudījis **40%** uzņēmumu. **VUGD** savā kvalitatīvi aizpildītajā pašnovērtējuma anketā norāda, ka tā pārbaudītu mērķis ir uzraudzīt, kā uzņēmēji un iedzīvotāji pilda normatīvo aktu prasības ugunsgrēku novēršanai, kā arī kontrolēt, kā organizācijas, uzņēmēji un iedzīvotāji pilda projektēšanas un celtniecības standartos, normās un noteikumos paredzētās prasības celtniecības, rekonstrukcijas un kapitālā remonta, kā arī tehniskās modernizācijas darbos. Aptauju dati parāda, ka pēdējo četru gadu laikā par **4%** pieaudzis to uzņēmumu īpatsvars, kurus pārbaudījis **VUGD**. Caurmērā šī dienesta pārbaudes biežāk tikušas veiktas uzņēmumos, kas darbojas **ražošanas, rūpniecības** sfērā (**52%**), **vidējos** (**85%**) un **lielos** (**80%**) uzņēmumos, kā arī uzņēmumos, kas atrodas **Vidzemē** (**72%**) un **Zemgalē** (**63%**). Pēdējā gada laikā **VUGD** ir sodījis **7%** pārbaudīto uzņēmumu. Nedaudz biežāk nekā citur šīs institūcijas uzliktos sodus ir saņēmuši **Rīgā** strādājošie uzņēmēji (**10%**).

116. **VSI** uzņēmēju vērtējumā inspicējusi **28%** uzņēmumu. Pēdējo četru gadu laikā par **4%** ir samazinājies to uzņēmumu īpatsvars, kurus ir pārbaudījis **VSI**. Uzņēmumu skaits, kuri pēdējo 2 gadu laikā maksājuši sodus **VSI**, ir samazinājies par **5%**. **VSI** pēdējā gada laikā ir sodījusi **10%** pārbaudīto uzņēmumu. 2 un vairāk reizes ir inspicējusi **43%** uzņēmumu, bet vienu reizi – **51%**.

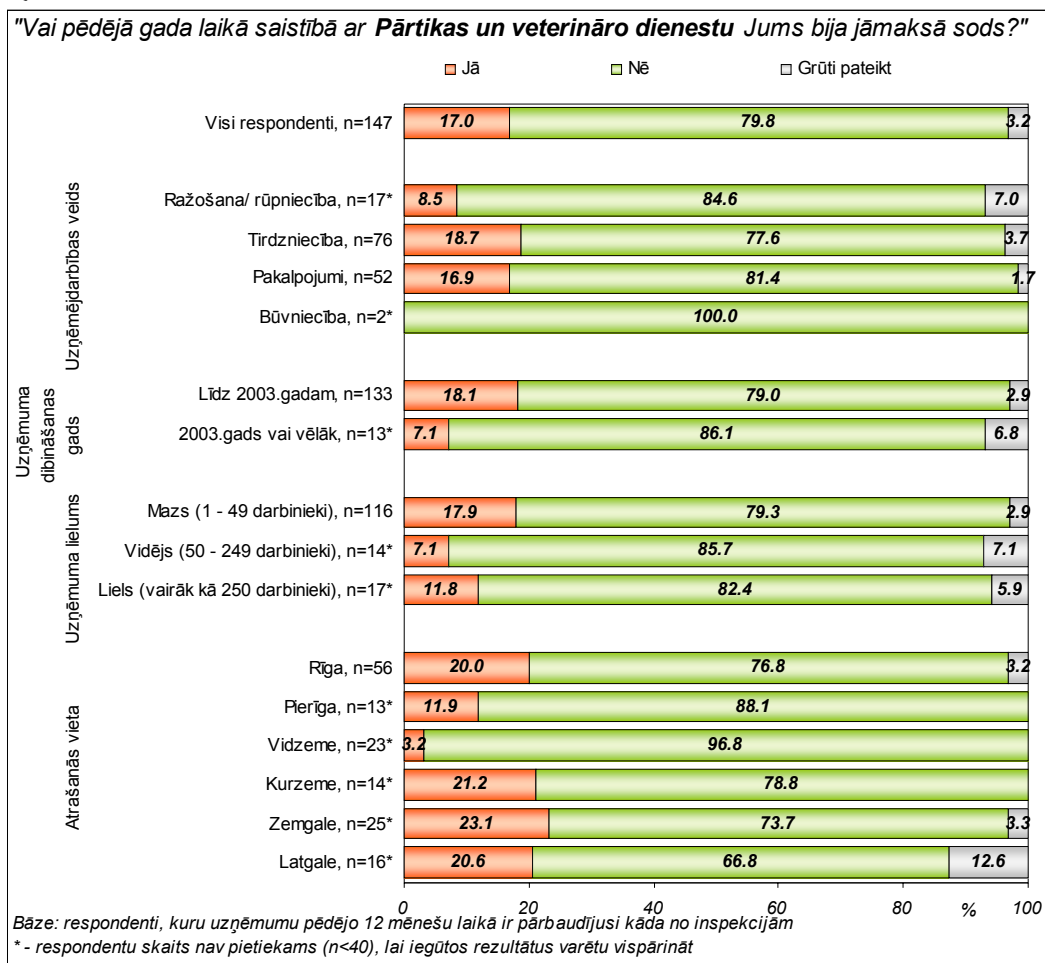

117. **VDI** uzņēmēju vērtējumā pārbaudījusi **27%** uzņēmumu. Salīdzinot aptauju datus var secināt, ka **VDI** ir **vienīgā iestāde**, kurai lielāks uzņēmēju īpatsvars nekā iepriekš ir spiesti maksāt sodus, respektīvi, **2001. gadā - 7%, 2003. gadā - 2%, bet 2005. gadā - 8%**. Tomēr var konstatēt, ka pēdējo gadu laikā ir samazinājies to uzņēmēju īpatsvars, kuri **VDI** pārbaūžu laikā veikuši neformālus maksājumus kukuļu vai dāvanu veidā tās darbiniekiem. **VDI** savā pašnovērtējuma anketā norāda, ka viņuprāt no uzņēmēju viedokļa likumdošana, kas regulē **VDI** ir **diezgan neskaidra**. Tāpat **VDI** vadība uzskata, ka darbinieku skaits, kas pašlaik veic pārbaudes, ir nepietiekams. **REKOMENDĀCIJA: Palielināt valsts darba inspektoru skaitu un veicināt to specializāciju.**

118. **PVD SRI** uzņēmēju vērtējumā pārbaudījis **19%** uzņēmumu. Pie tam institūcija uzņēmumus pārbaudījusi salīdzinoši bieži - **24%** uzņēmumus pēdējā gada laikā - 4 un vairāk reizes, **31%**

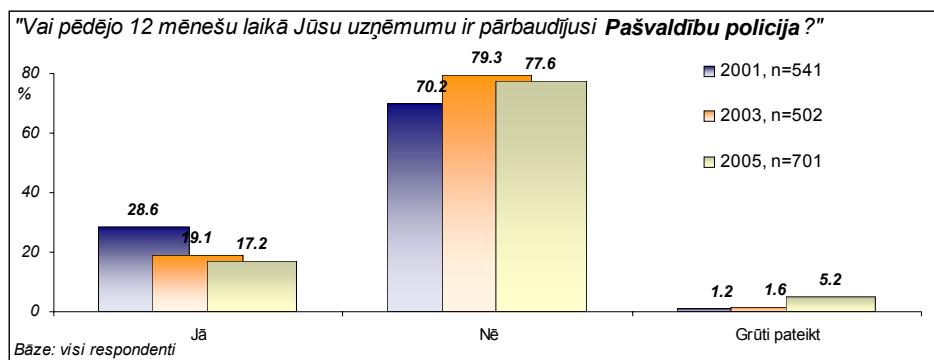
uzņēmumus – 3 un vairāk reizes, **56%** – 2 un vairāk reizes, bet **40%** – vienu reizi. Saskaņā ar aptaujas datiem pēdējā gada laikā sodus saistībā ar **PVD SRI** veiktajām pārbaudēm maksājuši samērā daudz - **17%** - uzņēmumu.

119. REKOMENDĀCIJA:

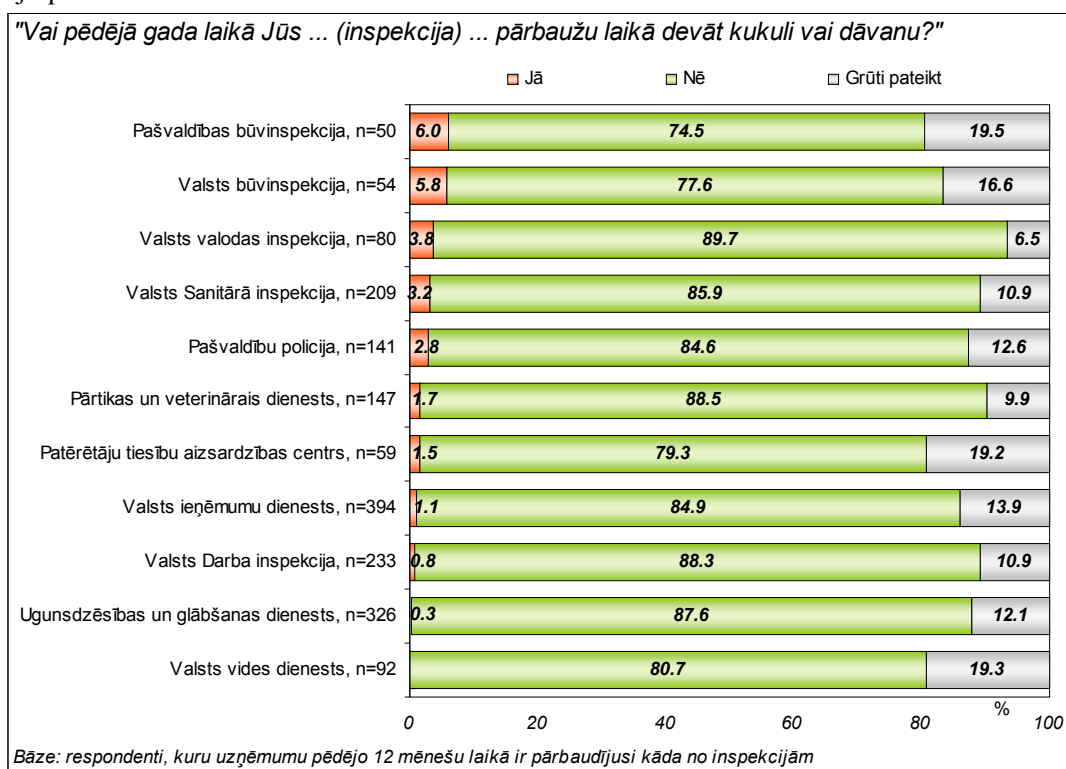
- **PVD SRI analizēt iespējas liberālāk piemērot ES prasības pārtikas drošības jomā, ņemot vērā Latvijas uzņēmēju nepieciešamību konkurēt ES iekšējā tirgū, apgūstot citu līdzīgu kontroles institūciju pieredzi citās ES valstīs;**
- **Lai nodrošinātu vienotu sapratni starp uzņēmējiem un PVD inspektoriem, izstrādāt nozaru vadlīnijas, kurās paredzētu maksimālās un vai minimālās prasības uzņēmējiem, iesaistot to izstrādē profesionālās asociācijas.**

120. **Pašvaldību policija** pēc uzņēmēju uzskata pārbaudījusi **17%** uzņēmēju. Pēdējo četru gadu laikā vērojama būtiska **pašvaldību policijas** pārbaudīto uzņēmēju īpatsvara **samazināšanās** - ja **2001. gadā** pašvaldību policija bija veikusi pārbaudes **29%** uzņēmumu, tad **2003. gadā** – **19%**, bet **2005. gadā** – **17%**. **Pašvaldību policija** pēdējā gada laikā 2 un vairāk reizes pārbaudījusi **45%** uzņēmumu, bet vienu reizi pabijusi **47%** uzņēmumu.

121. **Pašvaldību policijas** uzņēmēju pārbažu samazināšana bija viena no būtiskākajiem 2001. gada uzņēmējdarbības vides pētījuma rekomendācijām. Uzņēmēju 2005. gada aptaujas dati parāda, ka **pašvaldību policijas** reformas nesušas jūtamus rezultātus. Pēdējā gada laikā sodus saistībā ar **pašvaldību policijas** veiktajām pārbaudēm maksājuši tikai **19%** uzņēmumi, kas ir **vislielākais uzlabojums starp visām kontrolējošām institūcijām**. Pēdējo 2 gadu laikā **pašvaldību policijai** sodus maksājušo uzņēmumu īpatsvars ir **samazinājies** par **7%**, bet pēdējo 4 gadu laikā - pat par **24%**. Nedaudz biežāk nekā citur šīs institūcijas uzliktos sodus ir saņēmuši Rīgā strādājošie uzņēmēji (**30%**).

122. Aptaujāto uzņēmēju atbildes liecina, ka pēdējā gada laikā saistībā ar dažādu kontrolējošo iestāžu veiktajām pārbaudēm VVD ir vienīgā iestāde, kuras darbiniekiem **neviens uzņēmējs** šo pārbažu laikā **nav devis kukulus vai dāvanas**. Pēc uzņēmēju aptaujas rezultātiem korupcija nav sevišķi izplatīta inspekciju pārbažu laikā:

123. REKOMENDĀCIJAS:

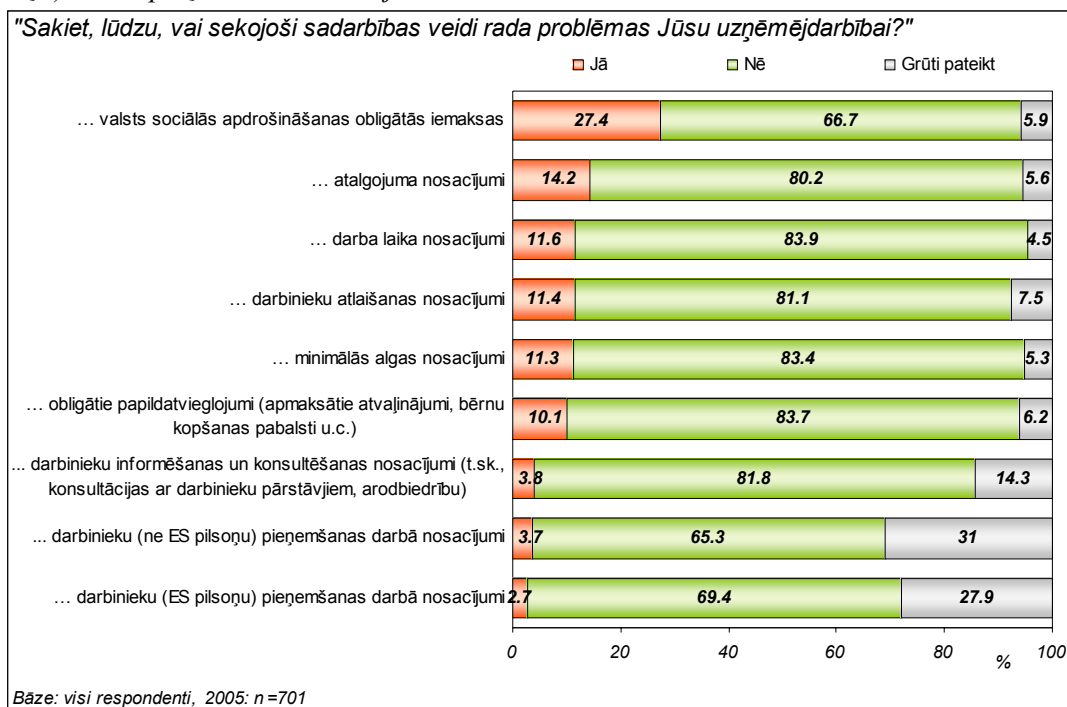
- **Nepieciešams pētīt, kāpēc uzņēmēji uzskata valsts un pašvaldību būvinspekcijas par viskorumpētākajām starp dažādām kontrolējošām institūcijām, analizējot korupcijas riska faktoros, veicot institūciju pašnovērtējumu, kā arī vienkāršojot inspekciju uzraugamās procedūras.**

10. NODAĻA: DARBA TIESISKĀS ATTIECĪBAS

124. Darba tiesību mērķis ir darba ņēmēju un darba devēju interešu sabalansēšana, kā arī iedzīvotāju minimālā dzīves standarta nodrošināšana. Lai gan lielākā daļa darba tiesību ir vērsta uz darba tirgus asimetriju novēršanu, strikts darba tiesisko attiecību regulējums noved pie vājākas jaunu darba vietu radīšanas, garākiem bezdarba periodiem, darbinieku iemaņu novecošanās, zemākiem ieguldījumiem pētniecībā un attīstībā un mazāka uzņēmējdarbības lieluma. Šie faktori bremzē produktivitātes izaugsmi, savukārt elastīgas darba tiesības vienlaikus attīsta produktivitāti, samazina darbaspēka izmaksas un nodrošina optimālu algu līmeni.

125. Starptautiskais Pasaules Bankas pētījums *Doing Business in 2006* norāda, ka Latvijā salīdzinājumā ar citām pētījumā aplūkotajām valstīm pastāv neelastīga darba tiesisko attiecību regulācija, īpaši darbinieku *pieņemšanas darbā* un *atbrīvošanas no darba* aspektos. Latvija atrodas šī indeksa darba elastīguma indikatoru pašā lejasdaļā. Vienlaikus 2005. gada novembrī publicētajā *SKDS* veiktā sabiedriskās domas aptauja atklāja pārsteidzoši bezatbildīgu Latvijas iedzīvotāju attieksmi pret darba tiesisko attiecību sakārtošanu. Atbilstoši pētījuma datiem **16%** darba devēju un **22%** iedzīvotāju atzina, ka *darba līgums ir tikai formalitāte*, turklāt **31%** iedzīvotāju norādīja, ka *ir gatavi strādāt nenoslēdzot darba līgumu*. Līdz ar to pašreiz būtiska ir darba attiecību sakārtošana minimālā līmenī, nodrošinot darba līgumu noslēgšanu, un darbinieku tiesību tālāka nostiprināšana un paplašināšana Latvijas darba tiesības regulējošajos normatīvajos aktos nav primāra.

126. 2005. gada uzņēmēju aptaujā tika noskaidrota uzņēmēju attieksme par sekojošiem darba likumisko attiecību aspektiem: (1) *valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas*; (2) *ar likumu noteiktie atalgojuma nosacījumi*; (3) *darba laika nosacījumi*; (4) *darbinieku atlaišanas nosacījumi*; (5) *minimālās algas nosacījumi*; (6) *obligātie papildatvieglējumi*; (7) *darbinieku informēšanas un konsultēšanas nosacījumi*; (8) *darbinieku (ne-ES pilsoņu) darbā pieņemšanas nosacījumi*; (9) *darbinieku (ES pilsoņu) darbā pieņemšanas nosacījumi*.

127. Visbiežāk uzņēmēji atzīst, ka problēmas uzņēmējdarbībai rada *valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas*. Lai arī šī joma 2005. gadā visbiežāk apzīmēta kā problēmas radoša (**27%** uzņēmēju to uzskatīja par problēmu uzņēmējdarbībai), kopš 2001. gada problēma ir ievērojami samazinājusies (2001. gadā tā bija aktuāla **47%** uzņēmēju). Savukārt to uzņēmēju grupā, kuri *valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas* ir nosaukuši kā problēmu, četru gadu laikā ir pieaudzis to respondentu skaits, kuri

problēmu novērtē kā *ļoti lielu* (2001: 9%; 2005: 28%), bet samazinājies to skaits, kuri šo problēmu vērtē kā *vidēju* (2001: 43%; 2005: 31%) vai *mazu* (2001: 16%; 2005: 13%).

128. Likumā noteiktie darba *atalgojuma nosacījumi* rada problēmas 14% aptaujāto un problēmas biežāk raksturotas kā *vidējas* (40%) vai kopumā *lielas* (39%), retāk kā *mazas* (14%). Savukārt *darba laika nosacījumus* par problemātiskiem atzīst 12% uzņēmēju. *Darbinieku atlaišanas nosacījumi* problēmas sagādāja 11% Latvijas uzņēmēju. Vērtējot šāda rakstura problēmu nozīmību, uzņēmēji 2005. gadā nedaudz biežāk ir izvēlējušies apzīmējumus *vidēja* (34%) vai *maza* (22%) pretstatā *samērā liela* (29%) vai *ļoti liela* (12%). Savukārt, 2001. gadā ar šāda veida problēmām bija saskārušies 14% uzņēmēju.

129. *Minimālās algas nosacījumus* gan 2001. gadā, gan 2005. gadā par problēmu atzīst 11% aptaujāto uzņēmēju. Līdzīga situācija ir vērojama vērtējumos par *likumā noteiktajiem obligātajiem papildatvieglojumiem* (apmaksātie atvaļinājumi, bērna kopšanas pabalsti u. c.). Uzņēmēju vērtējums pēdējo 4 gadu laikā nav īpaši mainījies: šādus papildatvieglojumus par problēmas radošiem 2001. gadā atzina 11% uzņēmēju, bet 2005. gadā – 10%.

130. Pretēji iepriekš izvirzītajām hipotēzēm, likumā noteiktie *darbinieku informēšanas un konsultēšanas nosacījumi* (t.sk., konsultācijas ar darbinieku pārstāvjiem, arodbiedrību), kā arī *darbinieku (ne ES pilsoņu) pieņemšanas darbā nosacījumi* problēmas uzņēmējdarbībā rada ļoti nelielai uzņēmēju grupai – 4%. Visretāk par problēmas radošu darba tiesisko attiecību jomu uzņēmēji atzīst *darbinieku (ES pilsoņu) pieņemšanas darbā nosacījumus* – 3%.

131. REKOMENDĀCIJAS:

- Veikt sabiedrības informēšanas un skaidrošanas pasākumus, kas:
 - paaugstinātu darba devēju un darba ņēmēju apzinīguma līmeni par darba tiesisko attiecību tiesiskās sakārtošanas izdevīgumu un svarīgumu gan sociālās atbildības, gan komerciālās kreditēšanas, gan valsts sociālo garantiju aspektos;
 - veicinātu jaunu darba formu ieviešanu uzņēmumos (elastīga darba laika organizēšana, teledarbs u.c.), radot iespēju uzņēmumiem efektīvi reaģēt uz izmaiņām darbaspēka pieejamībā un izmantot informācijas tehnoloģiju sniegtās iespējas;
- Jāpanāk Darba likuma prasību lielāks elastīgums regulējumā par darba ņēmēju (1) pieņemšanu darbā, (2) atlaišanu no darba, (3) slimības (darba nespējas) apmaksu, (4) darbinieku apmācību apmaksu, (5) kompensācijām par virsstundu, svētku dienu un nakts darbu.
- Paredzēt normatīvajos aktos (piemēram, valsts un pašvaldību iepirkumu veikšanā un koncesiju piešķiršanā) dažādas priekšrocības sociāli atbildīgiem uzņēmumiem jeb uzņēmumiem, kuri respektē darba tiesiskās attiecības, tādējādi veicinot darba tiesisko attiecību kultūras paaugstināšanu un labvēlīgu darba attiecību veidošanu;

132. Pēc LIAA iniciatīvas 2005. gada uzņēmēju aptaujā tika pētīta dzimumu līdztiesība jaunu darbinieku atlasē Latvijas uzņēmumos. Lai gan ideālā gadījumā dzimumam nevajadzētu noteikt darbā pieņemšanas lēmumus, aptaujas rezultāti nepārprotami parāda, ka daļa Latvijas uzņēmēju darbinieku atlasē vadās pēc gadu gaitā izveidotiem stereotipiem par noteiktu profesiju piemērotību noteiktam dzimumam.

133. Pētījums liecina, ka izvēloties *sekretāri/u* 2/3 uzņēmēju (66%) dotu priekšroku *sievietei* un tikai 27% dzimums nespēlētu lomu. Izvēloties *tehnisko personālu* 57% dotu priekšroku *vīrietim* un tikai 32% dzimums nebūtu nozīmīgs. Izvēloties *vadības līmeņa darbiniekus* dzimums būtu vienalīdzīgs 60% uzņēmēju, savukārt 21% dotu priekšroku *vīriešiem*, bet tikai 9% – *sievietēm*. Izvēloties *speciālistus/ierindas darbiniekus* dzimums būtu vienalīdzīgs 63% uzņēmēju, savukārt 18% dotu priekšroku *vīriešiem*, bet 9% – *sievietēm*. Savukārt izvēloties *palīgpersonālu* dzimums būtu vienalīdzīgs 57% uzņēmēju, 33% dotu priekšroku *sievietēm*, bet 3% *vīriešiem*.

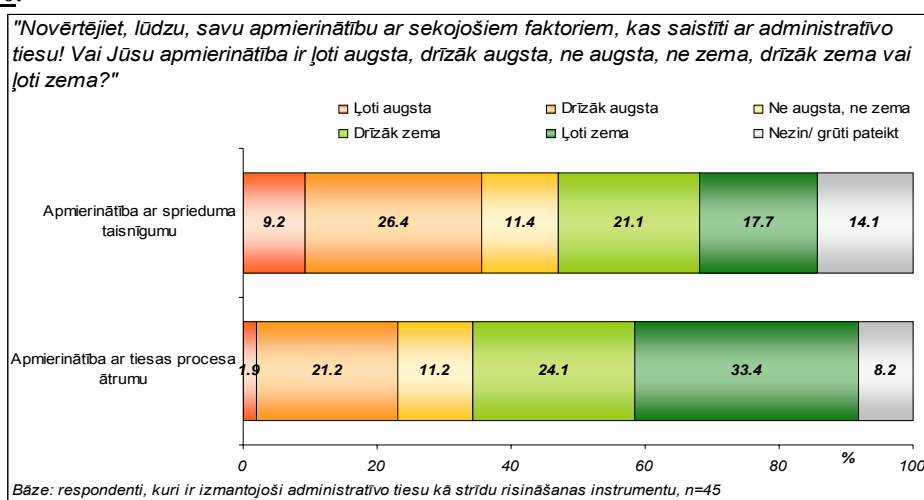
134. **REKOMENDĀCIJA:** Labklājības ministrijai sadarbībā ar sociālajiem partneriem intensificēt sabiedrības un uzņēmēju izglītošanu par dzimumu diskriminācijas problēmām, kā arī veikt pasākumus pastāvošo stereotipu mazināšanai, izmantojot Eiropas Sociālā fonda un citu ES avotu līdzfinansējumu.

11. NODAĻA: ADMINISTRATĪVĀS TIESAS

135. Kopš 2004. gada Latvijā saskaņā ar *Administratīvā procesa likumu* darbojas administratīvās tiesas. Administratīvo tiesu izveidošanas pamatā bija imperatīvs paātrināt tiesvedības procesus strīdos starp indivīdiem un valsts vai pašvaldību iestādēm, atslogot parastās tiesas, kā arī veicināt tiesnešu specializēšanos un izglītošanos administratīvajās tiesībās.

136. Saskaņā ar uzņēmēju aptaujas datiem 2005. gada otrajā pusē, **7% uzņēmēju bija izmantojuši administratīvās tiesas kā strīdu risināšanas instrumentu**. Biežāk kā citās respondentu grupās, administratīvajās tiesās vērsušies uzņēmēji, kuru uzņēmumos pārstāvēts *ārvalstu kapitāls* (19%) un, kuri vada *vidējus* (23%) vai *lielus* (24%) uzņēmumus.

137. Kopumā Latvijas uzņēmēji biežāk ir neapmierināti (58%) nekā apmierināti (23%) ar administratīvo tiesu procesa ātrumu, pie tam apmierinātība *drīzāk zema* ir 24% respondentu, bet *ļoti zema* - 33% respondentu. Savukārt *ļoti augstu* apmierinātību ir pauduši tikai 2% aptaujāto, bet *drīzāk augstu* - 21%.

138. No visiem Latvijas uzņēmējiem kopumā **58%** apgalvo, ka **būtu ieinteresēti izmantot tiesai alternatīvus strīdu risināšanas ceļus** (piemēram, neatkarīgu arbitražu, mediāciju), kas, iespējams, būtu ātrāki, vieglāki un lētāki. Nedaudz biežāk minētos tiesai alternatīvos variantus būtu gatavi izmantot uzņēmēji, kuri darbojas *Vidzemē* (85%). Augstākminētos alternatīvos risinājumus drīzāk nebūtu gatavs izmantot katrs desmitais Latvijas uzņēmējs un noteikti neizmantojuši tikai **4%** uzņēmēju.

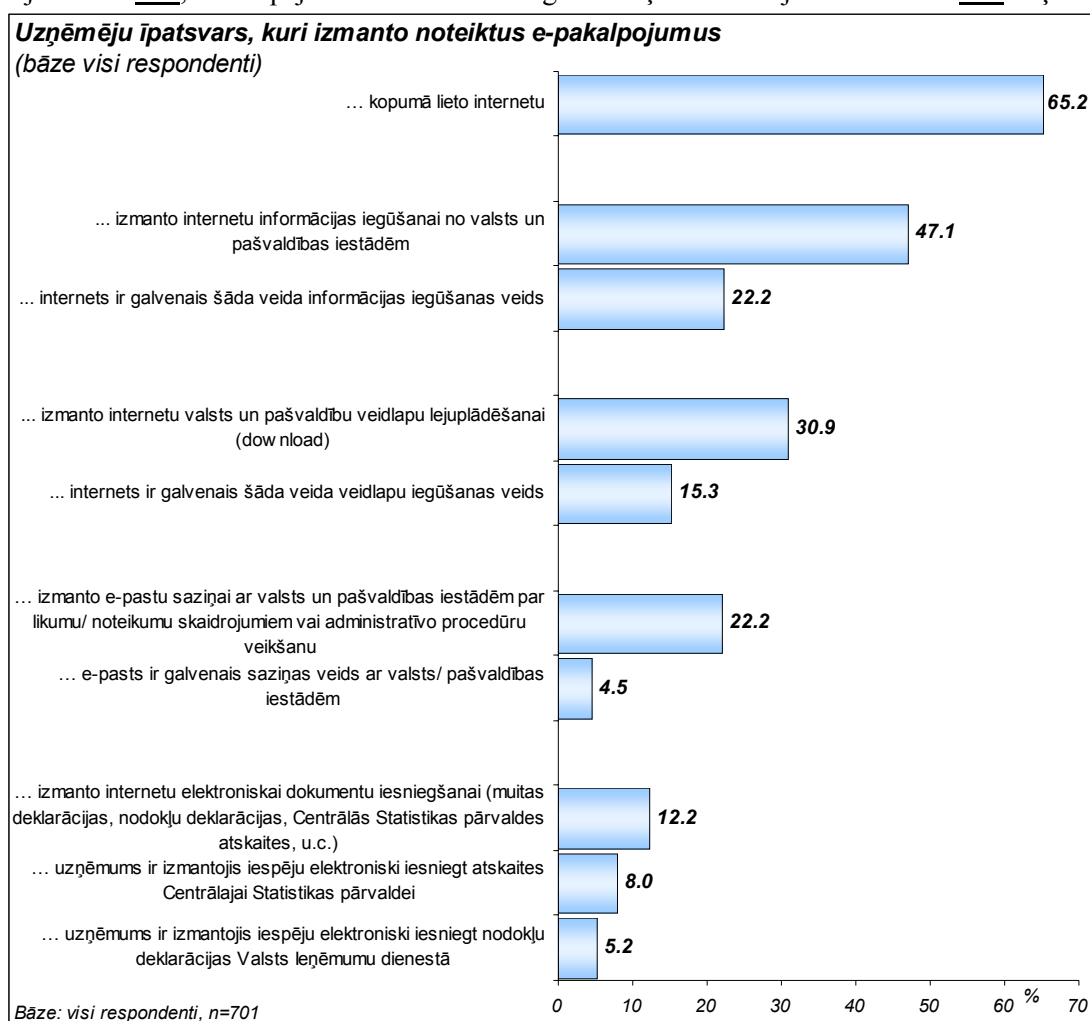
139. REKOMENDĀCIJAS:

- nepieciešams turpināt palielināt un izglītēt administratīvo tiesnešu skaitu;
- valsts pārvaldes iestādēm nepieciešams rūpīgāk izvērtēt zaudētu lietu pārsūdzēšanu augstākā instancē, īpaši - ja līdzīgās lietās tiek pieņemti lēmumi atcelt administratīvos aktus, lai lieki nenoslogotu administratīvo tiesu laiku un netērētu iestāžu resursus.

12. NODAĻA: ELEKTRONISKĀS PĀRVALDES PAKALPOJUMU IEVIEŠANA

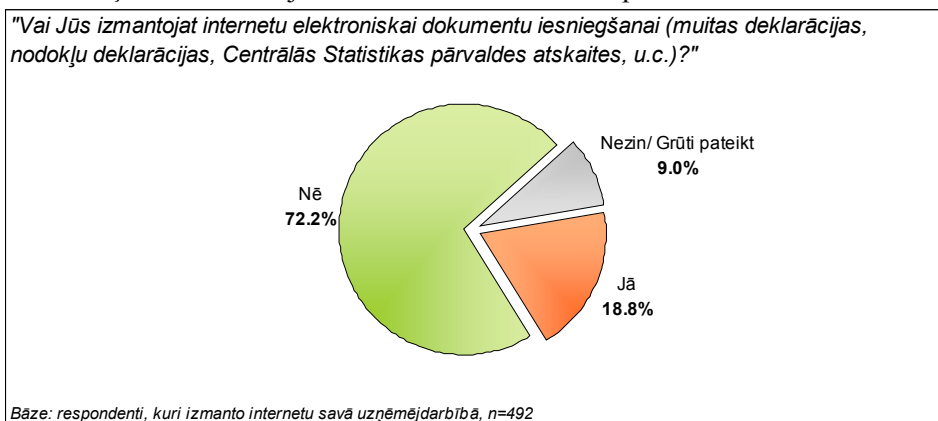
140. 2005. gada oktobrī Igaunijā notikušajās pašvaldību vēlēšanās varēja balsot elektroniski. Igaunijai bija pievērsta pasaules uzmanība, jo Igaunija bija pirmā valsts pasaulē, kura tik aktīvi izmantoja elektroniskos saziņas līdzekļus, lai nodrošinātu pilsoņu aktīvo vēlēšanu tiesību realizāciju. Vienlaikus Igaunijā jau trešo gadu elektroniski tiek veikta vispārējā iedzīvotāju un uzņēmēj sabiedrību ienākumu deklarēšana.

141. Tajā pašā laikā no visiem Latvijas uzņēmējiem tikai **47% internetu izmanto informācijas iegūšanai no valsts un pašvaldību iestādēm** (22% tas ir galvenais šāda veida informācijas iegūšanas veids), **31% internetu izmanto valsts un pašvaldību veidlapu lejupielādei** (tikai **15%** tas ir galvenais šāda veida veidlapu iegūšanas veids), **22% izmanto e-pastu saziņai ar valsts un pašvaldības iestādēm par likumu/ noteikumu skaidrojumiem vai administratīvo procedūru veikšanai** (tikai **5%** tas ir galvenais šāda veida informācijas iegūšanas veids). **Kopumā internetu elektroniskai dokumentu iesniegšanai dažādām valsts iestādēm (VID, muita, CSP, utml.) izmanto tikai 12% no visiem Latvijas uzņēmējiem.** Savukārt iespēju elektroniski iesniegt atskaites Centrālajai Statistikas pārvaldei ir izmantojuši tikai **8%**, bet iespēju elektroniski iesniegt nodokļu deklarācijas VID - tikai **5%** uzņēmēju.

142. Gandrīz pusei Latvijas uzņēmēju (**49%**) ir grūtības norādīt, kuru valsts vai pašvaldību noteikto administratīvo procedūru, šajā gadījumā - dokumentu iesniegšanu - tie vēlētos veikt elektroniski, bet vēl gandrīz 1/4 daļa (**23%**) norādīja, ka **nevēlētos nevienu dokumentu iesniegt elektroniski**. Pārējie aptaujas dalībnieki biežāk norādījuši, ka vēlētos elektroniski iesniegt **nodokļu atskaites VID** (**18%**), savukārt katrs desmitais (**10%**) uzņēmējs vēlētos iesniegt dažāda rakstura iesniegumus/ pieteikumus/ atskaites/ deklarācijas. **7%** respondentu izteikuši vēlmi elektroniski iesniegt atskaites Centrālajai statistikas pārvaldei. Ļoti neliels uzņēmēju skaits norādījuši, ka vēlētos

elektroniski iesniegt atskaites Komercreģistram (1%) un gada pārskatus (1%), vai arī vienkārši vairāk elektroniski saņemt informāciju un sazināties ar valsti vai pašvaldību.

143. **REKOMENDĀCIJAS:**

- skaidrot e-pārvaldes priekšrocības;
- padarīt elektronisko nodokļu deklarēšanu pieejamāku, savienojot VID datu bāzes;
- padarīt valsts atbalsta projektu pieteikumu ES struktūrfondu ietvaros iesniegšanu elektronisku;
- padarīt gada pārskata, bilances un peļņas-zaudējumu aprēķina iesniegšanu Komercreģistram iespējamu elektroniskā veidā, pilnībā elektronizējot Komercreģistru;
- ieviekt elektronisko parakstu uz vienkāršotas autorizācijas sistēma un interneta bankas sistēmas bāzes.

13. NODAĻA: UZŅĒMĒJU IESAISTĪŠANĀS TIESĪBU JAUNRADES IETEKMES IZVĒRTĒŠANĀ

144. Tā kā uzņēmēji ir vieni no nozīmīgākajiem tiesību aktu "izmantotājiem" un vistiešākā mērā savā ikdienas darbā saskaras ar likumdošanas kontrolējošo ietekmi, nepieciešams maksimāli iesaistīt uzņēmējus tiesību aktu izstrādes un to ietekmes izvērtēšanas fāzē, lai uzlabotu uzņēmējdarbības tiesiskā regulējuma kvalitāti un samērīgumu. Visu ietekmēto pušu iesaistīšana tiesību jaunradē ir arī Eiropas Komisijas "Labākas likumdošanas" iniciatīvas paketes centrālā ideja.

145. Uzņēmēju aptaujas rezultāti liecina, ka pēdējo divu gadu laikā pie **valsts institūcijām** ar lūgumu sniegt skaidrojumus par normatīvo aktu piemērošanu vēršusies gandrīz 1/3 (**30%**) Latvijas uzņēmēju. Skaidrojumi par tiesību aktu interpretāciju **biežāk** kā citiem bijuši nepieciešami uzņēmējiem, kuru uzņēmumos pārstāvēts **ārvalstu kapitāls (50%)**, kā arī **vidējo (56%)** un **lielo (71%)** uzņēmumu vadītājiem. Pie **pašvaldību institūcijām** ar lūgumu sniegt skaidrojumu par normatīvo aktu piemērošanu pēdējo divu gadu laikā Latvijas uzņēmēji vēršusies **retāk** nekā pie **valsts institūcijām**: pavisam pašvaldībās vēršusies **19%** Latvijas uzņēmēju. Skaidrojums no pašvaldībām caurmērā **biežāk** ir bijis nepieciešams uzņēmējiem, kuri vada **vidējos (45%)** vai **lielos (44%)** uzņēmumus, kā arī **Kurzemes (38%)** uzņēmējiem.

146. Aptauja liecina, ka kopumā Latvijas uzņēmēji ir diezgan neapmierināti ar administratīvo aktu izmaiņām. Proti, **71%** Latvijas uzņēmēju kopumā **nepiekrīt** apgalvojumam, ka *paša vadītajam uzņēmumam ir dota pietiekama iespēja iesaistīties likumdošanas izmaiņu apspriešanās*. Minētajam apgalvojumam lielākā vai mazākā mērā **piekrīt** tikai katrs desmitais (**10%**) aptaujas dalībnieks.

REKOMENDĀCIJAS:

- Izpētīt nepieciešamību grozīt MK Kārtības rulli, kas pagarinātu termiņus priekšlikumu un iebildumu sniegšanai starp tiesību aktu izskatīšanu VSS, MKK un MK;
- paredzēt, ka ministrijām un to padotības iestādēm motivēti jāatbild ne tikai uz iebildumiem, bet arī priekšlikumiem.

147. Kopumā **45%** uzņēmēju **nepiekrīt** apgalvojumam, ka *laiks starp izmaiņu pasludināšanu un stāšanos spēkā ir pietiekams, lai ieviestu tās uzņēmuma*. REKOMENDĀCIJA: Ieviest labo praksi, kas pagarina termiņus starp tiesību aktu pieņemšanu un to stāšanos likumīgā spēkā.

148. Arī apgalvojumam, ka *administratīvās izmaksas, kas radušās likumdošanas izmaiņu rezultātā ir pieņemamas*, uzņēmēji kopumā **nepiekrīt** biežāk kā **piekrīt**. Pavisam **42%** uzņēmēju **nepiekrīt**, ka šīs izmaksas ir pieņemamas. REKOMENDĀCIJA: Veikt pilnvērtīgākus un pamatotākus tiesību aktu ietekmes uz uzņēmējdarbības vidi mērījums saskaņā ar ES "Labākas likumdošanas" iniciatīvu un citu valstu, piemēram, Nīderlandes un Dānijas piemēru.

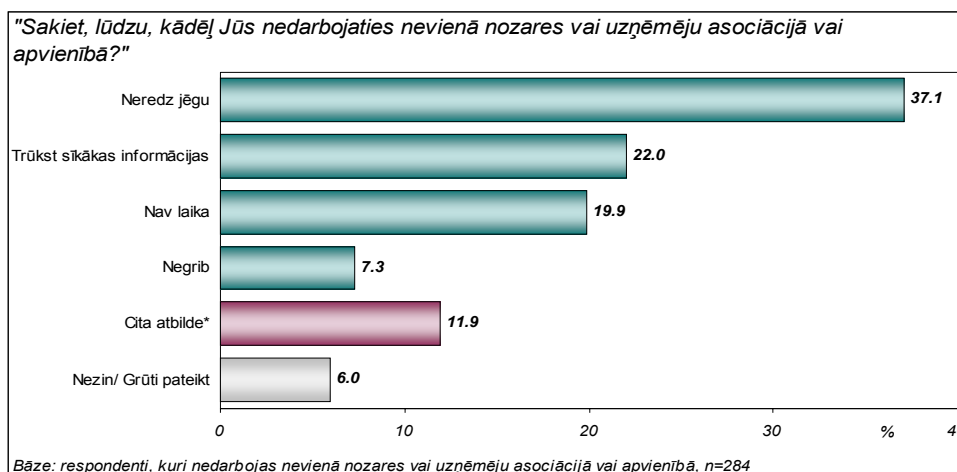
149. Arī tam, ka *informācijas pieejamība par normatīvo aktu izmaiņām ir laba* Latvijas uzņēmēji biežāk **nepiekrīt** nekā **piekrīt**: **36%** aptaujāto kopumā **nepiekrīt**, ka minētās informācijas pieejamība ir laba, kamēr šim apgalvojumam lielākā vai mazākā mērā **piekrīt 34%** aptaujāto. REKOMENDĀCIJA: Uzlabot informācijas kanālu – mājas lapu, e-biļetenu - kvalitāti un padarīt informāciju mazāk specializētu, vairāk izmantot interaktīvos medijus, TV, radio, biznesa presi.

14. NODAĻA: UZŅĒMĒJU INTEREŠU PĀRSTĀVĪBA

150. Aptaujas rezultāti liecina, ka gandrīz 2/3 (61%) Latvijas uzņēmēju zina par iespējām darboties savas nozares vai kādās citās uzņēmēju apvienībās. No visiem Latvijas uzņēmējiem 17% darbojas kādā nozares vai kādā citā uzņēmēju apvienībā. Biežāk minētajās apvienībās darbojas uzņēmēji, kuru uzņēmumos pārstāvēts *ārvalstu kapitāls* (29%), *vidējo* (55%) un *lielo* (77%) uzņēmumu vadītāji, kā arī *Kurzemē* strādājošie uzņēmēji (32%).

151. Starp uzņēmējiem, kuri darbojas kādā nozaru vai uzņēmēju apvienībā, vairākums uzskata, ka šādas apvienības vairāk vai mazāk *palīdz* (63%) pārstāvēt uzņēmēju intereses valsts līmenī (12% uzskata, ka pat *ļoti palīdz*). Aptuveni 1/3 respondentu (32%) asociāciju darbību vērtē skeptiski, t. i. norāda, ka tā *ne palīdz, ne nepalīdz* uzņēmēju interešu pārstāvēniecībā, un tikai 2% uzskata, ka šādu apvienību vai asociāciju darbība ir viņiem *traucējoša*.

152. Minot iemeslus, *kādēļ uzņēmēji nedarbojas nevienā nozares vai uzņēmēju apvienībā*, visbiežāk pausts viedoklis, ka šādai darbībai uzņēmēji *neredz jēgu* (37%), *trūkst sīkākās informācijas* (22%) vai *nav laika* (20%). 7% aptaujāto norādījuši, ka *negrib* darboties šajās apvienībās, bet 12% minējuši citus iemeslus, starp kuriem visbiežāk pausts viedoklis par *dārgo dalības maksu* šādās apvienībās.

153. REKOMENDĀCIJAS:

- popularizēt uzņēmēju apvienību kā tiesību aktu izstrādes partneru darbu un palīdzēt kāpināt uzņēmēju apvienību kapacitāti;
- uzlabot Latvijas uzņēmēju un valsts un pašvaldību dialoga modeli, reizi gadā rīkot Latvijas uzņēmēju forumu, kurā valdība augstākajā līmenī tiktos ar Latvijas uzņēmēju organizācijām un uzklausi to priekšlikumus uzņēmējdarbības vides uzlabošanai un tiesību aktu pilnveidošanai.

SVARĪGĀKĀS PROBLĒMAS UN REFORMU REKOMENDĀCIJAS

IDENTIFICĒTĀS PROBLĒMAS	REKOMENDĀCIJAS
Komersantu reģistrācija	
Reģistrējoties (pārreģistrējoties) Komercreģistrā uzņēmējiem Vidzemē vidēji nācās gaidīt 27 iestādes darba dienas, Zemgalē – 20 dienas, Latgalē – 16 dienas, Rīgā – 13 dienas, Pierīgā – 10 dienas un Kurzemē – 7 dienas. Tāpat aptaujas rezultāti parāda, ka Rīgā reģistrācija Komercreģistrā notiek ātrāk kā citos Latvijas reģionos.	Komercreģistram identificēt un analizēt cēloņus starpībai starp reģistrācijai nepieciešamo laiku dažādos Latvijas reģionos, veicot funkcionālo salīdzinājumu starp Rīgas un 8 pārējo reģionālo Komercreģistra nodaļu darbu, kā arī starp saņemto reģistrācijas pieteikumu skaitu un uzņēmēju atsauksmēm par dažādu nodaļu pakalpojumu kvalitāti.
Lai Komercreģistrā reģistrētu kapitālsabiedrību – sabiedrību ar ierobežotu atbildību vai akciju sabiedrību –, uzņēmējam ir fiziski jāiesniedz 11 dokumenti.	Komercreģistram turpināt samazināt fizisko dokumentu skaitu, kas nepieciešami, reģistrējot komersantus, ieviešot elektronisko reģistrāciju, kā arī atsevišķos gadījumos, piemēram – reģistrējot individuālos komersantus, ieviest tūlītēju reģistrāciju.
2005. gada uzņēmēju aptauja parāda, ka kalendāro dienu skaits, kas nepieciešams uzņēmuma reģistrēšanai par PVN maksātāju VID, kopš 2001. gada uzņēmēju skatījumā ir pieaudzis. Ja 2001. gadā uzņēmēji norādīja, ka viņiem bija nepieciešamas vidēji tikai 8 kalendārās dienas, lai reģistrētos par PVN maksātāju, tad 2003. gadā – 11 dienas, bet 2005. gadā – jau vidēji 12 kalendārās dienas.	Samazināt reģistrācijas dokumentu izskatīšanas laiku, ieviešot efektīvāku dokumentu iekšējo apriti VID ietvaros.
	Apmeklēt jaundibinātos uzņēmumus izlases veidā, kā arī – pēc to darbības uzsākšanas, jo fiziska apskate ne vienmēr ir efektīvākais kontroles instruments.
	Precīzāk reglamentēt ES uzņēmumu reģistrēšanu par PVN maksātājiem Latvijā, neliedzot iespēju reģistrēties, ja uzņēmumam nav juridiskās adreses Latvijā.
	Apsvērt iespēju ieviest elektronisko reģistrēšanu, samazinot uzņēmēju nepieciešamību fiziski apmeklēt VID, kā arī automatisko reģistrēšanu, ja uzņēmēji tādu vēlmi izrāda pie uzņēmuma reģistrēšanas Komercreģistrā.
Nodokļu un muitas administrēšana	
Ja Latvija nepilnveidos konkurētspējīgu nodokļu administrēšanas sistēmu, pastāv risks, ka starptautiskie kravu pārvadājumi var neatgriezeniski pārvirzīties uz citiem tranzīta ceļiem, apejot Latviju un aiznesot nodokļu ieņēmumus un darba vietas uz citām valstīm. Vairāk nekā puse Latvijas uzņēmēju atzīst nodokļu piemērošanu par uzņēmējdarbību bremzējošu faktoru.	Plašāk ieviest elektronisko nodokļu deklarēšanu, uzlabojot saziņas režīmu starp nodokļu maksātāju un VID, digitāli sagatavojot nodokļu atskaišu projektus, nosūtot tās nodokļu maksātājiem un dodot iespējas tās elektroniski labot līdz noteiktam termiņam.
	Detalizēti apgūt Igaunijas sekmīgo piemēru, ieviešot un pilnveidojot vispārējo un elektronisko nodokļu deklarēšanu gan fiziskām, gan juridiskām personām.
Nodokļu un muitas administrēšanā nepieciešamas konsekventas un pastāvīgas reformas ar mērķi šīs sistēmas padarīt konkurētspējīgākas un nodokļu maksātājiem draudzīgākas.	Uzlabot VID konsultāciju mehānismus ar uzņēmēju apvienībām tiesību aktu izstrādes gaitā, it īpaši – pārveidojot VID metodiskos norādījumus par MK noteikumiem.
	Pilnveidot Uzņēmēju konsultatīvās padomes darbu, izplatot tiesību aktu un to grozījumu projektus komentāriem uzņēmēju apvienībām pirms tiesību aktu projektu nosūtīšanas uz Valsts kanceleju uzsaukšanai Valsts sekretāru sanāksmē.
	Pagarināt termiņus komentāru iesniegšanai no uzņēmēju organizācijām par apjomīgiem MK noteikumu, likumu vai to grozījumu projektiem.
	Pilnveidot VID mājas lapu, izveidojot vairāk tiešās hipersaites uz konkrētām ES direktīvām un regulām latviešu valodā, lai uzņēmējiem atvieglotu pakļaušanos ES tiesību aktiem.

	Internetā publiskot VID Komersantu reģistrācijas rokasgrāmatu, kas ļautu nodokļu maksātājiem uzlabot pakļaušanos VID prasībām.
	Novērst prasību preču pavadzīmēs-rēķinos uzrādīt pakalpojumu skaitu „gabalos”, jo šai prasībai jāattiecas uz precēm, nevis pakalpojumiem, kurus bieži objektīvi nav iespējams izmērīt kvantitatīvās vienībās.
Uzņēmumi, kas nodarbojas ar starptautisko tirdzniecību, 2005. gadā sliktāk vērtē nodokļu tiesisko bāzi un to piemērošanu, nekā citi uzņēmumi.	Analizēt un iespēju robežās ieviest sekojošus PVN risinājumus, ko pieļauj ES 6. (PVN) direktīva: direktīvas neobligāto prasību nepiemērošana; atliktais PVN maksājums atzītajiem un sertificētajiem uzņēmējiem; izvēle piemērot vai nepiemērot PVN nekustamā īpašuma darījumiem;
	Izstrādāt un papildināt MK noteikumus par PVN piemērošanu, pilnībā ieviešot ES tiesību aktos noteiktos PVN aplikšanas un iekasēšanas principus, izsverot iespēju PVN neiekasēt uz valsts fiziskās robežas.
	Pilnā apmērā ieviest ES elektroniskās muitas deklarēšanas sistēmu, paplašinot iespējas tranzīta un kravu pārvadāšanas uzņēmumiem kārtot muitas deklarācijas un citus muietošanas dokumentus elektroniskā formātā.
Uzņēmēju pārstāvji norāda, ka VID bieži izmanto smagas un neelasīgas nodokļu soda naudu uzrēķināšanas un iekasēšanas metodes, it īpaši - gadījumos, kuros iespējamās vairākas alternatīvas tiesību aktu interpretācijas iespējas, un sīku tehnisku vai mehānisku kļūdu gadījumos.	Veikt grozījumus nodokļu sodus reglamentējošajā normatīvajā bāzē, precīzi definējot konkrētas pazīmes, pēc kurām secināt, vai uzņēmums ļaunprātīgi izvairās no nodokļu maksāšanas, vai arī ir labticīgi kļūdīties; pirmajā gadījumā piemērojamas diferencētas sankcijas, atkarībā no nodarījuma smaguma, atkārtotā faktu un reālās negatīvās ietekmes uz valsts vai pašvaldības budžetu; otrajā gadījumā – sniedzama profesionāla palīdzība nodokļu maksātājam, izlabojot kļūdas un izglītojot uzņēmējus, kā pareizi ievērot nodokļus reglamentējošo tiesību aktu prasības;
	Uzlabot PVN pārmaksas (starpības starp aprēķināto nodokli un atskaitāmo priekšnodokli) atmaksu, samazinot uzņēmēju dokumentārās prasības atmaksas gadījumā, kā arī VID ietvaros precīzāk uzskaitot atteikumu gadījumu skaitu, veidus, iemeslus un naudas summas.
	Novērst obligāto prasību uzņēmējiem pārbaudīt visu savu darījumu partneru PVN maksātāja statusu, jo pierādījumu vākšana par uzņēmēju negodīgumu ir VID, nevis uzņēmēju pienākums.
Kopumā gandrīz 15% Latvijas uzņēmēju (bet starp lielo uzņēmumu vadītājiem - pat līdz 36%) norāda, ka viņiem problēmas sagādā nodokļu pārbaudes un auditi. Nodokļu auditi vai nu aptur vai arī nopietni iejaucas uzņēmuma ikdienas darbā.	Uzlabot auditu efektivitāti, tos veicot kompaktāk un izmantojot iespējas izvērtēt uzņēmuma finanšu datus ārpus uzņēmuma, nevis tā darba telpās.
	Plašāk izmantot iespējas finanšu datus no nodokļu maksātājiem saņemt un apstrādāt elektroniskā formā, lai veicinātu efektīvāku kontroles metožu pielietošanu;
	Veikt padziļinātāku risku analīzi pirms auditu un pārbažu veikšanas.

Nozīmīgu ieguldījumu Latvijas tautsaimniecībā dod nelielie uzņēmējdarbības subjekti. Tā kā pašnodarbinātās personas visbiežāk nav grāmatvedības un nodokļu speciālisti un to apgrozījums ir relatīvi neliels, tad valsts šo izplatīto mazās uzņēmējdarbības formu var atbalstīt, maksimāli samazinot laiku, kas jāpavada, veicot kārtojot nodokļu atskaites un veicot dažādu nodokļu nomaksu.	Analizēt un ieviest iespēju pašnodarbinātajām personām individuālā ienākumu nodokļa (IIN) deklarācijas un IIN avansa maksājuma deklarācijas iesniegt nevis katru mēnesi, bet gan apkopojošās deklarācijas par garāku periodu, piemēram, par ceturksni (4 reizes gadā), līdzīgi kā valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu deklarācijas. Ja pašnodarbinātā persona iesniedz dokumentus VID nodaļā, kura administrē nodokļus atbilstoši faktiskajai dzīves vietas adresei un šī adrese atšķiras no deklarētās dzīves vietas adreses, jānodrošina, ka dokumenti automātiski tiek pārsūtīti uz nodaļu, kas atbilst deklarētajai adresei, nevis jāliek uzņēmējam iesniegt dubultu nodokļu dokumentu komplektu.
Labāku pakļaušanos nodokļu administrācijas prasībām un precīzāku nodokļus reglamentējošo prasību ievērošanu var veicināt specializētu grāmatvedības pakalpojumu izmantošana.	Būtiski atvieglojot un uzlabojot VID darbu, veicināt nodokļu maksātājus izmantot specializētos nodokļu grāmatvedības pakalpojumus un datorprogrammas, lai uzlabotu nodokļu atskaišu kvalitāti un precizitāti, kā arī veicināt elektroniskās nodokļu atskaišu sistēmas ieviešanu.
Valsts atbalsts	
Valsts atbalstu finanšu pieejamības jomā sniedz valstij piederošā Hipotēku banka. Salīdzinoši augstāks informētības līmenis par Hipotēku bankas produktiem vērojams starp Vidzemes (85%) un Rīgas (67%) uzņēmumu vadītājiem, kā arī tiem uzņēmējiem, kuru sabiedrība nodibināta līdz 2003. gadam (61%). Vismazāk par Hipotēku bankas produktiem ir informēti Latgales (45%) uzņēmēji.	Hipotēku bankai nepieciešams vairāk reklamēt savus pakalpojumus starp Latgales uzņēmējiem, izmantojot dažādus, arī - netradicionālus, informācijas kanālus, piemēram, vietējo pašvaldību ziņu dēļus, sabiedriskos un kultūras pasākumus, vietējās avīzes, ceļojošos autobusus, utt.
Uzņēmēju aptaujas rezultāti liecina, ka galvenais iemesls, kāpēc uzņēmumi nav ņēmuši kredītu Hipotēku bankā, ir uzņēmumu iepriekšēja sadarbības pieredze ar citu banku, ko atzina vairākums uzņēmēju – 56%. Savukārt 27% uzņēmumu kā galveno iemeslu norādījuši, ka cita banka piedāvājusi izdevīgākus nosacījumus nekā Hipotēku banka.	Hipotēku bankai nepieciešams veikt detalizētu tirgus pētījumu par savas un citu komercbanku piedāvātajiem kredītiem MVU attīstībai, un atbilstoši modificēt savus kredītnosacījumus, lai padarītu savus produktus konkurētspējīgākus.
	Valdībai un EM apsvērt alternatīvas MVU kredīšanas programmas apsaimniekošanas iespējas, vai nu izsludinot konkursu un piesaistot privātās komercbankas, vai arī apsverot Hipotēku bankas privatizācijas iespējas.
Nekustamais īpašums un būvniecība	
Pilsētu un mazāku apdzīvotu vietu oficiāli apstiprinātu attīstības plānu un teritoriju plānojumu trūkums joprojām sagādā lielu problēmu uzņēmējiem, kas strādā būvniecības sektorā. Tā rezultātā uzņēmējiem un būvniekiem nākas spēlēt „minēšanas spēli”, kurās teritorijās veikt investīcijas un kurās ne, jo nav skaidrs dažādu teritoriju zonējums un ilgtermiņa lietošanas mērķis.	Pabeigt attīstības plānu un teritoriju plānojumu izstrādi un pieņemt tos kā saistošos pašvaldību noteikumus līdz noteiktam termiņam, un nodrošināt to pieejamību internetā un attiecīgajā pašvaldībā. RAPLM uzraudzīt attīstības plānu izstrādes procesu.
Dažādās būvniecības saskaņošanas procedūras, kuras reglamentē Būvniecības likums, Zemesgrāmatu likums, likums "Par pašvaldībām", Vispārējie būvnoteikumi, vietējo pašvaldību saistošie noteikumi būvniecības sfērā un citi tiesību akti, uzņēmējiem joprojām saistās ar lielu laika patēriņu.	Modernizēt normatīvo un institucionālo bāzi un vienkāršot administratīvās procedūras būvniecības sektorā.
	Izveidot vienota valsts nozīmes būvniecības nozares informācijas sistēmu, kas nodrošinātu valsts un pašvaldību institūciju sadarbību dokumentu aprītē. Izvērtēt gadījumus, kādos varētu pilnībā vai daļēji atteikties no būves tehniskās inventarizācijas.

Zemesgrāmata konsekventi īstenojusi reformas, kas saistītas ar iestādes darba uzlabošanu un procedūru pārveidošanu. Neskatoties uz jau veiktajiem uzlabojumiem, Zemesgrāmata bez lieliem papildus līdzekļiem var veikt vairākas īsā termiņā īstenojamās reformas, lai palielinātu iestādes darba efektivitāti un paaugstinātu īpašumtiesību pārejas reģistrācijas procedūras kvalitāti.	Uzlabot lietu sadales procesa mehānismu, nodrošinot nejaucības principu lietu sadalē.
	Ieviest vienotus klientu apkalpošanas standartus visās Zemesgrāmatas nodaļās.
	Samazināt valsts nodevu par īpašuma tiesību nostiprināšanu Zemesgrāmatā 2% apmērā no nekustamā īpašuma vērtības, jo nodeva veicina darījumu summu krāpniecisku samazināšanu ar mērķi samazināt maksājamās nodevas apjomu.
Pašnovērtējuma rezultāti parāda, ka Latvijas pašvaldībās joprojām nepastāv vienoti standarti un prakse attiecībā par laiku, kas nepieciešams, lai veiktu būvniecības saskaņošanas procedūras.	EM kopīgi ar RAPLM, Latvijas Pašvaldību savienību, Latvijas Lielo pilsētu asociāciju un pilsētu attīstības departamentiem un būvvaldēm rīkot ekspertu konferenci par būvniecības saskaņošanas jautājumiem.
	Pašvaldībām pieņemt vienotus labās prakses standartus par būvniecības saskaņošanas procedūru laiku.
	Pašvaldībām saīsināt laiku, kas nepieciešams, lai pieņemtu lēmumu par būvprojekta akceptu.
	Rīgas, Valmieras, Ventspils un Rēzeknes pašvaldībās uzlabot informācijas uzkrāšanu un sistematizēšanu par būvniecības saskaņošanas procedūrām - izsniegto un atteikto būvatļauju skaitu, laika patēriņu tehnisko un skicēto projektu izskatīšanai, utt.
Rīgas pašvaldība turpina iekasēt nelegālo infrastruktūras izmantošanas maksājumu atbilstoši būvniecības projektā veiktajām investīcijām	Atcelt Rīgas pašvaldības nelikumīgo vienreizējo infrastruktūras izmantošanas maksājumu vai sakārtot maksājuma juridisko pamatojumu, lai tas būtu likumīgs.
Licences un atļaujas	
Licencēšana un atļauju izsniegšana ir saistīta ar fizisku kontaktu starp regulējošajām institūcijām un uzņēmējiem, paaugstinot korupcijas risku. 8% uzņēmēju liecina, ka devuši dāvanas vai kukuļus, lai saņemtu licenci tabakas izstrādājumu vai alkoholisko dzērienu ražošanai, importam, vairumtirdzniecībai un mazumtirdzniecībai, kā arī pieaug kopējais kalendāro dienu skaits, kas nepieciešams, lai uzņēmēji saņemtu šo licenci.	Paātrināt dokumentu izskatīšanas procesu licences izsniegšanai alkohola ražošanai, importam, vairumtirdzniecībai un mazumtirdzniecībai, iegūstot lēmuma pieņemšanai nepieciešamo papildus informāciju no citām VID struktūrvienībām vai citām valsts vai pašvaldību institūcijām izmantojot elektroniskos saziņas līdzekļus.
	Ievietot plašāku informāciju internetā VID mājas lapā ar mērķi samazināt VID Akcīzes preču pārvaldes apmeklētāju skaitu.
	Izdarīt grozījumus speciālajos normatīvajos aktos, lai precizētu vietu, kurās atļauts alkoholisko dzērienu mazumtirdzniecība patērēšanai uz vietas, statusu un atšķirības saimnieciskajā darbībā.
Uzņēmēji, kas nodarbojas sabiedriskās apkalpošanas sfērā Rīgas pašvaldībā, kritiski novērtē arī mūzikas atskaņošanas atļaujas saņemšanu. Atļaujas izsniegšanas kārtība nav precīzi reglamentēta, jo nepastāv ārējie normatīvie akti, kuros būtu noteikts, ka uzņēmējam mūzikas atskaņošanai no pašvaldības jāsaņem speciāla atļauja.	Radīt iespēju uzņēmējiem iesniegt nepieciešamos dokumentus un saņemt mūzikas atskaņošanas atļaujas elektroniski.
	Atjaunot informāciju par mūzikas atskaņošanas atļaujas RD mājas lapā Internetā, ievērojot tiesību aktu grozījumus un precīzi aprakstot procedūras soļus.
	Veikt izmaiņas normatīvajos aktos, kas reglamentē pašvaldības tiesības ierobežot trokšņu līmeni, kā arī kas reglamentē piemērojamo sodu kārtību un strīdīgu jautājumu izskatīšanas kārtību gadījumos, kad pašvaldībā saņemtas sūdzības par skaņu pastiprinošu iekārtu izmantošanu.
Precīza normatīvā bāze un informācijas pieejamība par licenci un atļauju izsniegšanu uzlabo uzņēmēju pakļaušanos regulējošo institūciju prasībām. Licenču un	Uzturēt pilnīgu licenci un atļauju sarakstu ar visiem nosacījumiem, iesniedzamajiem dokumentiem, atbilstības kritērijiem, kā arī procedūru juridisko

speciālo atļauju tiesisko pamatu šobrīd veido dažādi speciālie likumi un MK noteikumi. Tas padara uzņēmējdarbības veikšanai nepieciešamo licenču un atļauju sistēmu uzņēmējiem nepārskatāmu.	pamatu.
	Regulāri atjaunot informāciju par dažādām licencēm un atļaujām, kuras jāsaņem uzņēmējiem, informācijas portālā, www.em.gov.lv un www.liaa.gov.lv , kurus uztur EM un LIAA.
	Nozaru ministrijām un padotības iestādēm uzlikt par pienākumu regulāri sniegt informāciju EM un LIAA institūcijām un informāciju regulāri atjaunot, ņemot vērā izmaiņas normatīvajos aktos.
Inspekcijas	
VID pēdējo 12 mēnešu laikā pārbaudījis 53% aktīvi strādājošo uzņēmumu. Diemžēl uzņēmēji atzīst, ka pēdējo divu gadu laikā nedaudz pasliktinājies VID sniegto pakalpojumu kvalitātes novērtējums.	Detalizētāk analizēt VID pieņemtos lēmumus dažādos pārsūdzības līmeņos, lai nodrošinātu vienotu pieeju nodokļu audita procesā.
	Uzlabot VID, VID Galvenās muitas pārvaldes, Rīgas muitas un Pārtikas un veterinārā dienesta Sanitārās robežinspekcijas sadarbību tiesību aktu interpretācijas un uzņēmēju informēšanas aspektā.
VDI darbinieku skaits, kas pašlaik veic pārbaudes, ir nepietiekams.	Palielināt valsts darba inspektoru skaitu un veicināt to specializāciju.
PVD SRI uzņēmēju vērtējumā pārbaudījis 19% uzņēmumu. Saskaņā ar aptaujas datiem pēdējā gada laikā sodus saistībā ar PVD SRI veiktajām pārbaudēm maksājuši samērā daudz - 17% - uzņēmumu.	PVD SRI analizēt iespējas liberālāk piemērot ES prasības pārtikas drošības jomā, ņemot vērā Latvijas uzņēmēju nepieciešamību konkurēt ES iekšējā tirgū, apgūstot citu līdzīgu kontroles institūciju pieredzi citās ES valstīs.
Pēdējā gada laikā saistībā ar dažādu kontrolējošo iestāžu veiktajām pārbaudēm kopumā neviens uzņēmējs šo pārbaūžu laikā nav devis kukuļus vai dāvanas tikai VVD darbiniekiem.	Nepieciešams pētīt, kāpēc valsts un pašvaldību būvinspekcijas ir viskorumpētākās starp dažādām kontrolējošām institūcijām, analizējot korupcijas riska faktorus, veicot institūciju pašnovērtējumu, kā arī vienkrāsojot inspekciju uzraugamās procedūras.
Darba tiesiskās attiecības	
Starptautiskais Pasaules Bankas pētījums Doing Business in 2006 norāda, ka Latvijā salīdzinājumā ar citām pētījumā aplūkotajām valstīm pastāv neelastīga darba tiesisko attiecību regulācija, īpaši darbinieku pieņemšanas darbā un atbrīvošanas no darba aspektos	Veikt sabiedrības informēšanas un skaidrošanas pasākumus, lai paaugstinātu darba devēju un darba ņēmēju apzinīguma līmeni par darba tiesisko attiecību tiesiskās sakārtošanas izdevīgumu un svarīgumu gan sociālās atbildības, gan komerciālās kreditēšanas, gan valsts sociālo garantiju aspektos, kā arī veicinātu jaunu darba formu ieviešanu uzņēmumos.
	Jāpanāk <i>Darba likuma</i> prasību lielāks elastīgums regulējumā par darba ņēmēju (1) pieņemšanu darbā; (2) atlaišanu no darba; (3) slimības (darba nespējas) apmaksu; (4) darbinieku apmācību apmaksu; (5) kompensācijām par virsstundu, svētku dienu un nakts darbu.
	Paredzēt dažādas priekšrocības sociāli atbildīgiem uzņēmumiem jeb uzņēmumiem, kuri respektē darba tiesiskās attiecības, tādējādi veicinot darba tiesisko attiecību kultūras paaugstināšanu un labvēlīgu darba attiecību veidošanu;
Lai gan ideālā gadījumā dzimumam nevajadzētu noteikt darbā pieņemšanas lēmumus, aptaujas rezultāti nepārprotami parāda, ka lielākajai daļai Latvijas uzņēmēju kadru atlasē kandidātu dzimumam ir liela nozīme.	Labklājības ministrijai intensificēt sabiedrības un uzņēmēju izglītošanu par dzimumu diskriminācijas problēmām, izmantojot Eiropas Sociālā fonda un citu ES avotu līdzfinansējumu.
Administratīvās tiesas	

Latvijas uzņēmēji biežāk ir neapmierināti (58%) nekā apmierināti (23%) ar administratīvo tiesu procesa ātrumu, pie tam apmierinātība drīzāk zema ir 24% respondentu, bet ļoti zema - 33% respondentu. Savukārt ļoti augstu apmierinātību ir pauduši tikai 2% aptaujāto, bet drīzāk augstu - 21%.	Nepieciešams turpināt palielināt un izglītēt administratīvo tiesnešu skaitu. Valsts pārvaldes iestādēm nepieciešams rūpīgāk izvērtēt zaudētu lietu pārsūdzēšanu augstākā instancē, īpaši - ja līdzīgās lietās tiek pieņemti lēmumi atcelt administratīvos aktus, lai lieki nenoslogotu administratīvo tiesu laiku un netērētu iestāžu resursus.
<i>Elektroniskās pārvaldes pakalpojumu ieviešana</i>	
No visiem Latvijas uzņēmējiem tikai 47% internetu izmanto informācijas iegūšanai no valsts un pašvaldību iestādēm (22% tas ir galvenais šāda veida informācijas iegūšanas veids), 31% internetu izmanto valsts un pašvaldību veidlapu lejupielādei (tikai 15% tas ir galvenais šāda veida veidlapu iegūšanas veids), 22% izmanto e-pastu saziņai ar valsts un pašvaldības iestādēm par likumu/ noteikumu skaidrojumiem vai administratīvo procedūru veikšanai (tikai 5% tas ir galvenais šāda veida informācijas iegūšanas veids).	Skaidrot e-pārvaldes priekšrocības. Padarīt elektronisko nodokļu deklarēšanu pieejamāku, savienojot VID datu bāzes. Padarīt valsts atbalsta projektu pieteikumu ES struktūrfondu ietvaros iesniegšanu elektronisku. Padarīt gada pārskata, bilances un peļņas-zaudējumu aprēķina iesniegšanu Komercreģistram iespējamu elektroniskā veidā, pilnībā elektronizējot Komercreģistru. Ieviest elektronisko parakstu uz vienkāršotas autorizācijas sistēma un interneta bankas sistēmas bāzes.
<i>Uzņēmēju iesaistīšanās tiesību jaunrades ietekmes izvērtēšanā</i>	
Latvijas uzņēmēji ir diezgan neapmierināti ar administratīvo aktu izmaiņām. Proti, 71% Latvijas uzņēmēju kopumā nepiekrīt apgalvojumam, ka paša vadītajam uzņēmumam ir dota pietiekama iespēja iesaistīties likumdošanas izmaiņu apspriešanā.	Izpētīt vai nebūtu lietderīgi pagarināt termiņus priekšlikumu un iebildumu sniegšanai starp tiesību aktu izskatīšanu VSS, MKK un MK. Paredzēt, ka ministrijām un to padotības iestādēm motivēti jāatbild ne tikai uz iebildumiem, bet arī priekšlikumiem.
Kopumā 45% uzņēmēju nepiekrīt apgalvojumam, ka laiks starp izmaiņu pasludināšanu un stāšanos spēkā ir pietiekams, lai ieviestu tās uzņēmuma.	Ieviest labo praksi, kas pagarina termiņus starp tiesību aktu pieņemšanu un to stāšanos likumīgā spēkā.
Apgalvojumam, ka administratīvās izmaksas, kas radušās likumdošanas izmaiņu rezultātā ir pieņemamas, uzņēmēji kopumā nepiekrīt biežāk kā piekrt. Pavisam 42% uzņēmēju nepiekrīt, ka šīs izmaksas ir pieņemamas.	Veikt pilnvērtīgākus un pamatotākus tiesību aktu ietekmes uz uzņēmējdarbības vidi mērījums saskaņā ar ES "Labākas likumdošanas" iniciatīvu un citu valstu, piemēram, Nīderlandes un Dānijas piemēru.
Tam, ka informācijas pieejamība par normatīvo aktu izmaiņām ir laba Latvijas uzņēmēji biežāk nepiekrīt nekā piekrt.	Uzlabot informācijas kanālu – mājas lapu, e-biļetenu - kvalitāti un padarīt informāciju mazāk specializētu, vairāk izmantot interaktīvos medijus, TV, radio, biznesa presi.
<i>Uzņēmēju interešu pārstāvība</i>	
Minot iemeslus, kādēļ uzņēmēji nedarbojas nevienā nozares vai uzņēmēju apvienībā, visbiežāk pausts viedoklis, ka šādai darbībai uzņēmēji neredz jēgu (37%), trūkst sīkākas informācijas (22%) vai nav laika (20%). 7% aptaujāto norādījuši, ka negrib darboties šajās apvienībās, bet 12% minējuši citus iemeslus, starp kuriem visbiežāk pausts viedoklis par dārgo dalības maksu šādās apvienībās.	Popularizēt uzņēmēju apvienību kā tiesību aktu izstrādes partneru darbu un palīdzēt kāpināt uzņēmēju apvienību kapacitāti. Reformēt Latvijas uzņēmēju un valsts un pašvaldību dialoga modeli, reizi gadā rīkot Latvijas uzņēmēju forumu, kurā valdība augstākajā līmenī tiktos ar Latvijas uzņēmēju organizācijām un uzklaustu to priekšlikumus uzņēmējdarbības vides uzlabošanai un tiesību aktu pilnveidošanai.

Pētījumu centra SKDS 2005.gada septembrī-oktobrī veiktās uzņēmumu aptaujas tehniskā informācija

PĒTĪJUMA VEICĒJS	Pētījumu centrs SKDS
PĒTĪJUMS	Latvijas uzņēmēju aptauja "Par administratīvo procedūru ietekmi uz uzņēmējdarbības vidi"
MĒRĶA GRUPA	Visi Latvijas ekonomiski aktīvie uzņēmumi (kā respondents tiek izvēlēta uzņēmuma augstākā amatpersona)
PLĀNOTĀS IZLASES APJOMS	700 respondenti (no tiem 70 lielle uzņēmumi ar darbinieku skaitu 250 vai vairāk))
SASNIEGTĀS IZLASES APJOMS	701 respondenti (no tiem 70 lielle uzņēmumi ar darbinieku skaitu 250 vai vairāk))
IZLASES METODE	Nejaušā stratificētā izlase no CSP ekonomiski aktīvo uzņēmumu datubāzes ar palielinātu respondentu skaitu liello uzņēmumu grupā
APTAUJAS VEIKŠANAS METODE	Tiešās intervijas
ĢEOGRĀFISKAIS PĀRKLĀJUMS	Visa Latvija

Intervētāju skaits	48
Kopējais kontaktu mēģinājumu skaits	2506
Realizēto interviju skaits	701
Nerealizēto interviju skaits	1805

Vidējais intervijas ilgums	54 minūtes
Garākais intervijas ilgums	155 minūtes
Īsākais intervijas ilgums	20 minūtes

NERESPONDENCES IEMESLI	SKAITS
Nevēlas atbildēt	733
Nav laika	623
Nav sasniedzams/ sazvanāms	104
Uzņēmums neeksistē	186
Nav Latvijā (atvaļinājums, komandējums)	66
Uzņēmums neatbilst mērķa grupai	10
Respondents ir slims	6
Cits iemesls	66
Atteikums bez iemesla minēšanas	11
Kopā	1805

1. Aptaujas metodoloģija un izlase

1.1. Pētījuma metode un izvēles pamatojums

Pētījums/ Latvijas uzņēmēju aptauja „Par administratīvo procedūru ietekmi uz uzņēmējdarbības vidi”, tika veikts izmantota tiešās (face – to – face) intervijas par uzņēmumu vadītājiem (īpašniekiem). Šāda metode tika izmantota divu iemeslu dēļ:

1. Šis ir atkārtots pētījums, kur viens no uzdevumiem ir iegūt salīdzināmus datus, un analoga metode tika izmantota 2001. un 2002. gda aptaujās
2. Anketas apjoms (vidējais vienas sekmīgas intervijas ilgums pārsniedz 1 stundu) ir pārāk liels lai sekmīgi varētu pielietot kādu citu metodi (piemēram, telefona vai WEB intervijas)

1.2. Izlases veidošanas metode un pamatojums

2.1. Ģenerālais kopums

Par dotā pētījuma ģenerālajam kopumam atbilstošiem uzņēmumiem tika pieņemti visi aktīvi strādājošie Latvijā reģistrētie privātie uzņēmumi, kas CSP uzņēmumu datu bāzē nebija marķēti kā neaktīvi (CSP lieto līdzīgu pieeju kalkulējos ekonomiski aktīvo uzņēmumu skaitu, kurš tiek atspoguļots CSP publikācijās)

2.2. Izlases apjoms

Kopumā (saskaņā ar pasūtītāja prasību) sasniedzamajā izlasē tika iekļauti 700 uzņēmumi. Šāds izlases apjoms tika izvēlēts ar aprēķinu, ka tam vajadzētu būt pietiekamam, lai ievērojot tālāk aprakstītos izlases izveides principus, tiktu nodrošināts analīzes veikšanai pietiekams respondentu skaits sekojošās respondentu apakšgrupās:

- Uzņēmumi, kuri strādā tādās nozarēs kā
 - Ražošana un rūpniecība
 - Tirdzniecība
 - Pakalpojumi
 - Būvniecība
- Atsevišķos plānošanas reģionos (īpaši Latgalē) strādājošie uzņēmumi
- Uzņēmumi, kuri ir dibināti kopš 2003. gada
- Uzņēmumi, kuri pēdējo 12 mēnešu laikā ir veikuši preču vai pakalpojumu eksporta operācijas (ārpus ES) vai piegādes (ES ietvaros)
- Uzņēmumi, kuros ir pārstāvēts ārvalstu kapitāls
- Mikro, mazie un lielie uzņēmumi

2.3. Izlases veids

Stratificēta vienkārša nejaušā (gadījuma) izlase